

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

KATEDRA OBCHODNÍHO PRÁVA

téma:

Obchodní tajemství

Mgr. Jana SMLSALOVÁ

Sibřina 168, 250 84

Konzultant rigorózní práce:

Doc. JUDr. Stanislav Plíva, CSc.

Čestné prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Jana Šmídová
.....

V Praze dne 20. 4. 2006

Úvodem děkuji Doc. JUDr. Stanislavu Plívovi, CSc. za zadání zajímavého tématu a za pomoc a cenné rady, které mi pomáhaly překonávat problémy, s nimiž jsem se během práce setkala.

Obsah

1	ÚVOD	1
1.1	OBCHODNÍ TAJEMSTVÍ A NOVÁ EKONOMIKA	1
1.2	Z HISTORIE	2
1.2.1	<i>Počátky obchodního tajemství</i>	<i>2</i>
1.2.2	<i>Obchodní tajemství na českém území</i>	<i>3</i>
1.2.2.1	<i>Zákon proti nekalé soutěži</i>	<i>3</i>
1.2.2.2	<i>Situace po roce 1948</i>	<i>4</i>
2	MEZINÁRODNÍ RÁMEC OCHRANY OBCHODNÍHO TAJEMSTVÍ	5
2.1	PAŘÍŽSKÁ ÚMLUVA	5
2.2	DOHODA TRIPS	5
2.3	PRÁVO EVROPSKÉ UNIE	6
2.3.1	<i>Směrnice o prosazování práv k duševnímu vlastnictví</i>	<i>6</i>
2.3.2	<i>Nariadení o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod o převodu technologií ...</i>	<i>7</i>
3	OBCHODNÍHO TAJEMSTVÍ V PLATNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	9
3.1	PRÁVNÍ POVAHA OBCHODNÍHO TAJEMSTVÍ	9
3.2	ZÁSADY PRÁVA K OBCHODNÍMU TAJEMSTVÍ	12
3.2.1	<i>Potenciální ubiquita</i>	<i>12</i>
3.2.2	<i>Absolutní charakter</i>	<i>13</i>
3.2.3	<i>Neformálnost ochrany</i>	<i>13</i>
3.2.4	<i>Časová neomezenost</i>	<i>14</i>
3.3	POJMOVÉ ZNAKY OBCHODNÍHO TAJEMSTVÍ PODLE § 17 OBCHZ	15
3.3.1	<i>Skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy</i>	<i>15</i>
3.3.2	<i>Souvislost s podnikem</i>	<i>16</i>
3.3.3	<i>Skutečná nebo alespoň potenciální materiální nebo nemateriální hodnota</i>	<i>17</i>
3.3.4	<i>Nedostupnost v příslušných obchodních kruzích</i>	<i>17</i>
3.3.5	<i>Utajení</i>	<i>18</i>
3.3.6	<i>Existence obchodního tajemství</i>	<i>19</i>
3.3.7	<i>Obchodní tajemství je určeno vůlí podnikatele</i>	<i>19</i>
3.4	OBCHODNÍ TAJEMSTVÍ A PRÁVA PODOBNÁ	21
3.4.1	<i>Obchodní tajemství a patentové právo</i>	<i>22</i>
3.4.2	<i>Obchodní tajemství a know-how</i>	<i>23</i>
3.4.3	<i>Obchodní tajemství a důvěrné informace podle § 271 ObchZ</i>	<i>24</i>
3.5	NAKLÁDÁNÍ S OBCHODNÍM TAJEMSTVÍM	25
3.5.1	<i>Převod obchodního tajemství spolu s podnikem</i>	<i>26</i>
3.5.2	<i>Samostatný převod obchodního tajemství</i>	<i>27</i>
3.5.2.1	<i>Licenční smlouva podle § 508 a násl. ObchZ</i>	<i>28</i>
3.5.2.2	<i>Obchodní tajemství jako nepeněžitý vklad</i>	<i>29</i>
4	OCHRANA OBCHODNÍHO TAJEMSTVÍ	31
4.1	SOUKROMOPRÁVNÍ OCHRANA	31
4.1.1	<i>Ochrana obchodního tajemství podle § 20 ObchZ</i>	<i>31</i>
4.1.2	<i>Ochrana obchodního tajemství podle § 51 ObchZ</i>	<i>32</i>
4.1.2.1	<i>Jednající</i>	<i>33</i>
4.1.2.2	<i>Využitelnost v soutěži</i>	<i>34</i>
4.1.2.3	<i>O němž se dozvěděl</i>	<i>34</i>
4.1.3	<i>Právní prostředky ochrany obchodního tajemství podle § 53 ObchZ</i>	<i>35</i>
4.1.3.1	<i>Žaloba zdržovací a odstraňovací</i>	<i>37</i>
4.1.3.2	<i>Přiměřené zadostiučinění</i>	<i>38</i>
4.1.3.3	<i>Náhrada vzniklé škody</i>	<i>39</i>
4.1.3.4	<i>Vydání bezdůvodného obohacení</i>	<i>40</i>

4.1.3.5	Uveřejnění rozsudku	40
4.1.3.6	Předběžná opatření	41
4.1.4	<i>Řízení o porušení obchodního tajemství</i>	43
4.1.4.1	Aktivní legitimace	43
4.1.4.2	Pasivní legitimace	44
4.1.5	<i>Úprava nekalé soutěže v návrhu nového občanského zákoníku</i>	45
4.2	TRESTNĚPRÁVNÍ OCHRANA OBCHODNÍHO TAJEMSTVÍ	47
4.2.1	<i>Obecně</i>	47
4.2.2	<i>Z historie a zahraničí</i>	48
4.2.3	<i>Nejvýznamnější skutkové podstaty ve vztahu k obchodnímu tajemství</i>	50
4.2.3.1	Trestný čin nekalé soutěže (§ 149 TZ)	51
4.2.3.2	Trestný čin porušování závazných pravidel hospodářského styku (§ 127 TZ)	52
4.2.3.3	Trestný čin zneužívání informací v obchodním styku (§ 128 TZ)	55
4.2.3.4	Poškození a zneužití záznamu na nosiči informací (§ 257a TZ)	56
4.2.3.5	Trestný čin porušování povinností při správě cizího majetku (§ 255 TZ)	57
4.2.3.6	Porušování tajemství dopravovaných zpráv (§ 239, § 240 TZ)	57
4.3	OCHRANA OBCHODNÍHO TAJEMSTVÍ V SOUDNÍM ŘÍZENÍ	58
4.3.1	<i>Občanské soudní řízení</i>	58
4.3.1.1	Povinnost tvrzení a povinnost důkazní	59
4.3.1.2	Vyloučení veřejnosti	59
4.3.1.3	Nahlížení do spisu	60
4.3.2	<i>Trestní řízení</i>	61
4.3.2.1	Zákaz výslechu svědka, poskytování vysvětlení, vydání věci	61
4.3.2.2	Veřejnost jednání, nahlížení do spisů	64
5	OBCHODNÍ TAJEMSTVÍ A ZÁKLADNÍ LIDSKÁ PRÁVA	65
5.1	OBCHODNÍ TAJEMSTVÍ A PRÁVO NA INFORMACE	65
5.1.1	<i>Právo na informace podle zákona o svobodném přístupu k informacím</i>	65
5.1.1.1	Obchodní tajemství jako výjimka z práva na informace podle InfZ	66
5.1.1.2	Informace o vynakládání veřejných prostředků	69
5.1.2	<i>Právo na informace podle zákona o právu na informace o životním prostředí</i>	73
5.1.3	<i>Právo na informace podle ObchZ</i>	73
5.1.3.1	Právo akcionářů na vysvětlení	73
5.1.3.2	Právo na informace při přeměnách obchodních společností a družstev	76
5.2	OBCHODNÍ TAJEMSTVÍ A PRÁVO NA SVOBODNOU VOLBU POVOLÁNÍ A PODNIKÁNÍ	77
5.2.1	<i>Střet zájmů zaměstnance a zaměstnavatele</i>	79
5.2.1.1	Z historie	80
5.2.1.2	Obchodní tajemství a právo zaměstnanců na informace	82
5.2.1.3	Ochrana obchodního tajemství v zákoníku práce	84
5.2.2	<i>Tzv. konkurenční doložky</i>	86
5.2.2.1	Konkurenční doložky v pracovních smlouvách před novelou zákoníku práce	87
5.2.2.2	Konkurenční doložky v pracovních smlouvách po novele zákoníku práce	90
5.2.2.3	Konkurenční doložka v návrhu nového občanského zákoníku	93
6	ZÁVĚR	95
7	LITERATURA A POZNÁMKY	98
7.1	POZNÁMKY	98
7.2	LITERATURA	104

Seznam použitých zkratek

InfZ	zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů
LZPS	zákon č. 2/1993Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
návrh OZ	návrh nového občanského zákoníku http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=40461
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OHS	zákon č.143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
SŘ	zákon č. 71/1967 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb, trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZPNS	zákon č. 111/1927 Sb. z. a n., proti nekalé soutěži
ZPr	zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

1 Úvod

1.1 Obchodní tajemství a nová ekonomika

"Nemůžeme býtí samolibí. V dynamické světové ekonomice vidíme nové soutěžitele jako Čínu a Indii. V oblasti lidského talentu a tvořivosti musíme i nadále vést svět", prohlásil americký prezident George W. Bush dne 31. ledna 2006 ve své páté řeči o stavu Unie [1]. Prezident Bush ví o čem mluví. S nástupem tzv. nové ekonomiky [2], která bývá rovněž označována jako ekonomika znalostní, se klíčem k zajištění ekonomického růstu stal intelektuální kapitál.

Brookingský institut odhaduje, že minimálně 50%, a možno až 85%, hodnoty amerických podniků spočívá v právech k nehmotným statkům [3]. Toto pomáhá vysvětlit rozdíl mezi účetní hodnotou firmy a hodnotou na kapitálovém trhu. U nejúspěšnějších firem představuje tržní hodnota i několikanásobně vyšší hodnotu než je hodnota účetní. Například u firmy Microsoft, kde roční obrat činí cca 11 mld USD, tržní hodnota dosahuje až 150mld USD, což je téměř desetkrát více než je hodnota účetní. Rozdíl spočívá ve zhodnocení práv k nehmotným statkům na trhu. Intelektuální kapitál se stává rychle dominantním zdrojem pro tvorbu hodnot s přínosem jak pro zákazníka, tak pro akcionáře.

Mluvíme-li o nové ekonomice mluvíme o světě ve kterém lidé pracují více mozkiem než rukama, ve kterém komunikační technologie vytváří globální soutěž a to nejen pro věci, ale i pro nejrůznější služby nemateriální povahy, kde inovace je důležitější než masová výroba, kde se nakupují více myšlenky než stroje. Rozdíl mezi starou a novou ekonomikou lze přirovnat k rozdílu mezi agrárním a průmyslovým věkem. Stroje a výrobní postupy stály v centru věku průmyslového a patentové právo bylo vyvinuto na jejich ochranu. Nicméně ve věku informačním je to ochrana prostřednictvím obchodního tajemství, která nejlépe odpovídá na potřebu chránit rychle se měnící nepatentovatelné informace, které jsou třeba k provozování podniku.

V posledních letech se obchodní tajemství posunulo ze stínu na výslunní při řešení obchodněprávních otázek. V zahraničí obchodní tajemství a spory s ním související plní titulní stránky novin, stejně jako odborné publikace zaměřené na obchodní právo. Nejcennějším majetkem podniku jsou jeho důvěrné vnitřní informace a znalosti, které lze chránit prostřednictvím obchodního tajemství. Tyto informace jsou důležitější a cennější než budovy, stroje či zařízení, neboť jsou nenahraditelné. Je to jediná věc, která odlišuje daný podnik od podniku soutěžitelů a která umožňuje jeho úspěch. Ve stejné době, kdy informační ekonomika učinila obchodní tajemství důležitějším, však vzrostlo i nebezpečí jeho odcizení.

Mobilnější pracovní síla, zvýšené využívání konzultantů a rovněž 'outsourcing' s sebou nesou nebezpečí odcizení obchodního tajemství. Rovněž sama informační technologie přispívá k mobilitě

informací. Navíc jsou informace uchovávány ve snadno kopírovatelných počítačových souborech a připojení k Internetu spolu s velkopaměťovými médii umožňuje tyto soubory snadno transportovat.

Ačkoli se obchodní tajemství stalo oblíbeným právem duševního vlastnictví převážně až v nové ekonomice, tento právní institut není výdobytkem posledního desetiletí, nýbrž jeho počátky spadají do devatenáctého století. Vždyť také to nejcennější obchodní tajemství na světě je staré více než sto let. A jaké obchodní tajemství je nejcennější? Pokud odpovíte "recept na Coca-Colu", většina odborníků souhlasně přikývne. Tento recept známý rovněž pod názvem "Merchandise 7X" je uchováván v bankovní úschově v Atlantě, státě Georgia. Proč si Coca-Cola pro svůj mimořádně cenný recept vybrala právní ochranu ve formě obchodního tajemství? Jaké jsou výhody a rizika takovéto ochrany?

Na tyto a další otázky se pokusí odpovědět tato práce, která si klade za cíl popsat platnou právní úpravu tohoto institutu v českém právním řádu, s přihlédnutím k mezinárodním smlouvám v této oblasti a rovněž k právu Evropské unie. Dále, neboť se nacházíme ve stadiu rekodifikace (nejen) soukromého práva, tato práce zahrnuje zamyšlení nad budoucí právní úpravou, jakož i srovnání s úpravou zahraniční a prvorepublikovou.

1.2 Z historie

1.2.1 Počátky obchodního tajemství

Zatímco právní normy týkající se hmotných statků lze nalézt již v babylónském Chammurabiho zákoníku (okolo roku 1750 př.n.l.), právo duševního vlastnictví je fenomén o hodně mladší. Ačkoli jakási obdoba obchodního tajemství jako jednoho z práv duševního vlastnictví byla v minulosti hojně užívána převážně v souvislosti s utajováním vojenských taktik před nepřítelem a některé studie vystopovaly první takováto uplatnění práv k obchodnímu tajemství až do časů Římské říše [4], obchodní tajemství, tak jak je pojímáno dnes, je výsledkem vývoje v 19. století.

V době průmyslové revoluce šlo převážně o utajení výrobních tajemství. Prvním státem kde proběhla průmyslová revoluce byla Anglie a rovněž anglické soudy byly prvními soudy, které řešily případy obchodního tajemství a právo k obchodní tajemství přiznaly [5]. Stalo se tak na počátku devatenáctého století a tyto rozsudky se pak staly základními kameny (precedenty) pro ostatní státy systému obyčejového práva, zejména pak právo USA. Právo USA týkající se obchodního tajemství se v podstatě vyvinulo z práva anglického v této oblasti. První případ, který byl ve Spojených státech rozhodován byl ve státě Massachusetts v roce 1868.

1.2.2 Obchodní tajemství na českém území

1.2.2.1 Zákon proti nekalé soutěži

Na území České republiky byla oblast hospodářské soutěže a spolu s ní i obchodní tajemství upraveno zákonem teprve ve dvacátých letech dvacátého století, tedy relativně pozdě v porovnání se situací na západ od našich hranic. Ucelenou právní úpravu problematiky nekalé soutěže (včetně úpravy obchodního tajemství) přineslo až schválení zákona č. 111/1927 Sb. z. a n., proti nekalé soutěži (dále jen "ZPNS").

Do přijetí tohoto zákona nebylo obchodní tajemství regulováno vůbec a hospodářská soutěž byla až na určité výjimky ponechána plně v režii jednotlivých hospodářských subjektů [6]. První osnova zákonné úpravy vznikla podle říšskoněmeckého vzoru z r. 1896 v roce 1923 a byla založena na výlučné generální klauzuli. Tato konstrukce však nenalezla v kruzích zájemců ohlasu a byla většinou zamítána pro svou neurčitost a příslušnou pružnost. Proto byl přijat systém smíšený, suppletorní generální klauzule a kazuistika. Při přípravě nové podoby zákona č. 111/1927 Sb. z. a n. se jeho tvůrci nechali tentokrát inspirovat říšskoněmeckým zákonem o nekalé soutěži z roku 1909 (tento nahradil zákon z r. 1896).

Jednou ze skutkových podstat, která naplňovala generální klauzuli obsaženou v § 1 ZPNS, byla skutková podstata "Porušování a využívání obchodních a výrobních tajemství", upravená v § 13 ZPNS, který zněl následovně:

- (1) Kdo jako zaměstnanec nebo učeň za trvání zaměstnaneckého nebo učňovského poměru jiné osobě neoprávněně sdělí nebo učiní přístupným obchodní nebo výrobní tajemství, jež mu v důsledku jeho poměru v podniku buď bylo svěřeno nebo stalo se jinak přístupným a jehož může být použito za účelem soutěže, může být žalován, aby se zdržel takového jednání.
- (2) Stejnou žalobou může být nastupováno proti tomu, kdo neoprávněně za účelem soutěže jinému sdělí nebo ve vlastním nebo cizím podniku užije obchodního nebo výrobního tajemství, jehož znalosti nabyl:
 - a) vlastním nebo cizím jednáním přičícím se zákonu nebo dobrým mravům, zejména vlastní nebo cizí výzvědou, nebo
 - b) jako tajemství jemu zvláště svěřeného, zejména z technických předloh a návodů, z výkresů, modelů, šablon, stříhů, receptů, štočků, vzorků a vzorkovnic, ze seznamu zákazníků a pramenů nákupních, nebo
 - c) u výkonu funkce, k níž byl soudem nebo veřejným orgánem povolán.

(3) Tyto předpisy se nevztahují na používání znalostí a zručností, kterých zaměstnanec nebo učeň nabyli v pravidelném postupu své činnosti s vůlí zaměstnavatele v jeho podniku konané.

(4) Věděl-li jednající nebo musil-li vědět, že tajemství může být použito za účelem soutěže, může být žalován i o náhradu škody.

Podle generální klauzule bylo dále, jak uvádí K. Skála [7], závadné i sepisování tajných záznamů o obchodních a výrobních tajemstvích, zneužití jména důvěrně sděleného zákazníka k tomu, že se mu zašle příznivější oferta, přijetí zaměstnance konkurenční firmy z důvodu, aby se na něm vyzvěděla obchodní tajemství.

Obchodní tajemství bylo tedy poprvé na území České republiky upraveno v roce 1927, v rámci zákona proti nekalé soutěži a chráněno bylo jednak na základě generální klauzule obsažené v § 1 a dále na základě skutkové podstaty "Porušování a využívání obchodních a výrobních tajemství" upravené v § 13.

ZPNS rozlišoval, podle německého vzoru, mezi obchodním a výrobním tajemstvím, avšak stejně jako dnešní doktrína v Německu, tak doktrína prvorepubliková přiznávala, že rozlišování mezi obchodním a výrobním tajemstvím a výrobním tajemstvím v praxi není "valně praktické" a používala obecný pojem "podniková tajemství". Obchodní zákoník z roku 1991 tento název nepřevzal a používá pojem "obchodní tajemství", které je nicméně definováno tak široce (srov. § 17 ObchZ – "veškeré skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy..."), že zahrnuje jak bývalé obchodní, tak bývalé výrobní tajemství.

1.2.2.2 Situace po roce 1948

Ochrana práva k obchodnímu tajemství v ČR obecně navazuje na tradici práva první republiky, zejména pak na ZPNS. Vývoj tohoto právního odvětví byl přerušen po druhé světové válce, kdy byl potlačován význam duševního vlastnictví, ostatně stejně jako význam soukromého vlastnictví jako celku, které mělo časem zcela vymizet.

Od 1. ledna 1951, nabytím účinnosti nového občanského zákoníku (zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník), byly zrušeny veškeré předpisy upravující oblast hospodářské soutěže, včetně ZPNS. Ochrana proti nekalé soutěži byla nadále zajišťována dvěma obecnými ustanoveními. Soukromoprávní ochranu poskytovala v § 352 občanského zákoníku z r. 1950 generální klauzule jednání proti nekalé soutěži převzatá v modifikované podobě z § 1 ZPNS. Byla koncipována jako odpovědnost za škodu způsobenou při nekalé soutěži v hospodářském styku. Právní řád rovněž pracoval s pojmem "hospodářské tajemství", jehož obsah však neměl s obsahem pojmu obchodní tajemství mnoho společného.

2 Mezinárodní rámec ochrany obchodního tajemství

Vztah mezinárodního a vnitrostátního práva je zprostředkován čl. 10 Ústavy ČR, podle kterého jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je ČR vázána, součástí českého právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Tím je zaručen razantní vliv mezinárodního práva na právní postavení mnoha subjektů vnitrostátního práva a nadřazenost mezinárodní smluvní úpravy nad tuzemskou legislativou. Zároveň tato úprava zvyšuje právní jistotu zejména zahraničním osobám při jejich aktivitách v ČR.

Těžištěm ochrany obchodního tajemství z hlediska mezinárodního práva je zejména Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. března 1883 (dále jen "Pařížská úmluva") a Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (dále jen "Dohoda TRIPS").

2.1 Pařížská úmluva

Česká republika, resp. její právní předchůdce (ČSSR), přistoupila k Pařížské úmluvě ratifikací roku 1967. Ačkoli Pařížská úmluva zavedla dvě významné vymoženosti na poli ochrany průmyslových práv, a to asimilační režim [8] a právo přednosti [9], obchodní tajemství ani jiný druh tajných informací tu není vysloveně zmíněn jako chráněný a tyto jsou chráněny pouze nepřímo prostřednictvím článku 10*bis*.

Článek 10*bis* zakazuje "nekalou soutěž". Unijní státy jsou povinny zajistit státním příslušníkům ostatních smluvních států efektivní ochranu proti nekalé soutěži. Nekalou soutěží se přitom rozumí každá soutěžní činnost, která odporuje poctivým zvyklostem v průmyslu nebo v obchodě (čl.10*bis* 2.). Pařížská úmluva představuje dřívější snahy o mezinárodní ochranu průmyslového vlastnictví. Tato úmluva je spravována Světovou organizací duševního vlastnictví (WIPO), se sídlem v Ženevě, které je Česká republika členem [10].

2.2 Dohoda TRIPS

Ovšem nejdůležitější událostí dvacátého století na poli ochrany duševního vlastnictví bylo sjednání Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, rovněž známé jako TRIPS, v roce 1994. Poprvé v historii ochrany duševního vlastnictví, 111 států dosáhlo dohody a sjednalo minimální mezinárodní úroveň ochrany práv k duševnímu vlastnictví, která určuje nejen minimální hmotné standardy ochrany duševního vlastnictví, ale rovněž, ještě významnější, minimální standardy vynucování těchto práv, které se všichni členové zavázali dodržovat.

Dohoda TRIPS, která je součástí Dohody o zřízení Světové obchodní organizace podepsané dne 15. dubna 1994 v Marrakeši byla vyhlášena sdělením MZV ČR pod č. 191/1995 Sb. Světová

obchodní organizace sídlící v Ženevě vznikla 1. ledna 1995 a spolu se Světovou organizací duševního vlastnictví dohlíží nad dodržováním ochrany duševního vlastnictví podle dohody TRIPS.

Dohoda TRIPS zajišťuje ochranu "nezveřejněných informací" ve svém článku 39 [11], za předpokladu, že tyto informace jsou tajné, tzn. nejsou obecně známy nebo běžně přístupny "osobám v kruzích, které se běžně dotýčným druhem informací zabývají". Dále takovéto informace musí mít komerční hodnotu proto, že jsou tajné a osoby, které je mají právoplatně ve své moci, podnikly za daných okolností přiměřené kroky, aby je udržely v tajnosti. Fyzické a právnické osoby mají však podle čl.39 (2) pouze možnost zabránit, aby informace, které mají právoplatně ve své moci, byly získány nebo užity třetími osobami bez jejich souhlasu způsobem, který je v rozporu s čestnou komerční praxí. Tak například majitel obchodního tajemství nemůže zabránit soutěžiteli, aby používal jeho obchodní tajemství pokud ho získal zákonnými prostředky např. zpětným výzkumem.

Dohoda TRIPS dále zavazuje své členy, aby v případě odcizení obchodního tajemství zajistili efektivní nápravné prostředky včetně soudních zákazů (čl. 44), náhrady škody (čl. 45) a předběžných opatření (čl. 50). Jestliže Členové požadují jako podmínku pro souhlas s obchodováním s farmaceutickými nebo zemědělskými chemickými výrobky, které využívají nové chemické látky, předložení nezveřejněných výsledků zkoušek nebo jiných údajů, jejichž vznik vyžaduje značné úsilí, zavazují se podle čl. 39 (3) chránit tyto údaje.

2.3 Právo Evropské unie

Evropské právo je zvláštní částí mezinárodního práva se stále výraznějšími prvky federativními. Evropské komunitární právo je tvořeno dvěma rovinami. Jednak jde o primární právo, které představují mezinárodní smlouvy, uzavírané členskými státy v základních (zejména institucionálních) otázkách a dále smlouvy mezi EU a dalšími státy. Druhou rovinu tvoří sekundární právo tvořené zejména nařízeními a směrnicemi.

Pro obchodní tajemství mají z komunitárního práva význam především směrnice o prosazování práv k duševnímu vlastnictví a nařízení Evropské komise o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod o převodu technologií.

2.3.1 Směrnice o prosazování práv k duševnímu vlastnictví

Právo Evropské unie neobsahuje hmotněprávní úpravu obchodního tajemství. Tato úprava je ponechána na právních řádech jednotlivých členských států, které samy, v souladu se svými mezinárodními závazky, určují, které informace a za jakých podmínek jsou způsobilým předmětem obchodního tajemství.

Na mezinárodní úrovni jsou všechny členské státy i samo Společenství v záležitostech spadajících do jejich pravomoci vázány Dohodou TRIPS, schválenou v rámci mnohostranných jednání Uruguayského kola rozhodnutím Rady 94/800/ES [12]. Z důvodu existujících rozdílů, nehledě na dohodu TRIPS, v prostředcích k dodržování práv duševního vlastnictví na území Společenství, byla na jaře roku 2004 přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/48/ES o prosazování práv k duševnímu vlastnictví [13].

Jejím cílem je zajistit vysokou, rovnocennou a stejnorodou úroveň ochrany duševního vlastnictví ve vnitřním trhu. Podle preambule výše zmíněné směrnice jsou totiž rozdíly mezi úpravami v jednotlivých členských státech týkajícími se prostředků k dodržování práv duševního vlastnictví na újmu řádnému fungování vnitřního trhu a znemožňují zajištění rovnocenné úrovně ochrany práv duševního vlastnictví v celém Společenství. Tato situace nepodporuje volný pohyb v rámci vnitřního trhu ani vytvoření prostředí příznivého pro zdravou hospodářskou soutěž.

Současné rozdíly vedou také k oslabení hmotného práva duševního vlastnictví a k roztržitému vnitřnímu trhu v této oblasti. To způsobuje ztrátu jistoty v obchodních kruzích na vnitřním trhu, důsledkem čehož je snížení investic do inovace a tvorby. Směrnice se netýká samotného hmotného práva k obchodnímu tajemství, nýbrž pouze právních prostředků jeho prosazování, tedy opatření, řízení a nápravných opatření nezbytných k zajištění jeho dodržování (čl. 1).

Podrobně bude tato směrnice rozebrána v kapitole věnované právním prostředkům ochrany proti porušení obchodního tajemství. Na tomto místě pouze zmíním, že do 29. dubna 2006 musí členské státy harmonizovat své právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu se směrnicí č. 2004/48/ES, kterou má být dosaženo sblížení právních předpisů členských států v oblasti prosazování práv duševního vlastnictví.

2.3.2 Nařízení o použití čl. 81 (3) Smlouvy na určité kategorie dohod o převodu technologií

Na evropské úrovni, kromě výše zmíněné harmonizace v oblasti prosazování, je obchodní tajemství upraveno ještě nepřímo v souvislosti s dohodou o licencích na know-how, pro které platí výjimka podle čl. 81 (3) Smlouvy o zřízení Evropského Společenství stanovená nařízením Komise (ES) č. 772/2004 o použití čl. 81 (3) Smlouvy na určité kategorie dohod o převodu technologií [14].

Pokud dohoda obsahuje zakázané omezení hospodářské soutěže, za předpokladů uvedených v tomto nařízení se čl. 81 (1) prohlásí za neúčinný pro dohody o licencích na know-how, které jsou uzavřeny mezi dvěma podniky a které umožňují výrobu smluvních výrobků. Takovéto dohody zpravidla zvyšují hospodářskou výkonnost a podporují hospodářskou soutěž, protože mohou snížit zdvojení výzkumu a vývoje, posílit podněty pro provádění nového výzkumu a vývoje, podpořit ziskové inovace, usnadnit rozšiřování technologií a mohou vyvolat hospodářskou soutěž na trzích

výrobku. Podmínkou ovšem je, aby obchodní tajemství (v evropské terminologii know-how [15]) bylo zachyceno na hmotném nosiči.

Jen obchodnímu tajemství, které je identifikované, to znamená, že je dostatečně srozumitelným způsobem popsané, takže lze prověřit, zda splňuje kritéria tajnosti a podstatnosti (čl. 1 (1) i) nařízení), může být poskytnuta ochrana tímto nařízením. Podmínka identifikovatelnosti s sebou přináší praktický problém definování obchodního tajemství, které má být popsáno v licenční smlouvě.

3 Obchodního tajemství v platné právní úpravě

3.1 Právní povaha obchodního tajemství

Nejprve se pokusím odpovědět na otázku, kam obchodní tajemství právně zařadit, jaká je jeho právní povaha. Obchodní tajemství představuje tzv. nehmotný statek náležející do oblasti práv k průmyslovému vlastnictví. Právo průmyslového vlastnictví zároveň představuje pojem užší ve vztahu k právu duševního vlastnictví.

Duševní vlastnictví přesahuje však vlastnictví průmyslové v zásadě jenom o autorské právo a práva autorskému právu příbuzná. Práva průmyslová se dále dělí na práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti (např. právo k vynálezu, zlepšovacím návrhům, užitému nebo průmyslovému vzoru, k novým odrudám rostlin a plemenům zvířat, jakož i právo k obchodnímu tajemství) a práva na označení (např. právo k obchodní firmě, ochranné známce, právo na označení původu výrobku).

Obchodní tajemství představující výsledek tvůrčí duševní činnosti člověka lze tedy klasifikovat jako nehmotný statek řazený díky své průmyslové povaze k právům průmyslovým. Průmyslová povaha znamená, že toto právo se zhodnocuje až svým hospodářským čili průmyslovým užitím a tato opakovaná průmyslová využitelnost bývá kritériem pro udělení právní ochrany (srov. § 17 ObchZ "skutečnosti... související s podnikem, které mají...alespoň potenciální hodnotu").

Právo duševního vlastnictví (něm. *geistiges Eigentum*, angl. *intellectual property*) upravuje právní postavení práv k nehmotným statkům. Pojetí nehmotných statků je však širší než obsahové pojetí velmi blízkého pojmu duševní vlastnictví, alespoň pokud vycházíme z platného právního zakotvení duševního vlastnictví v našem právním řádu.

Pojetí nehmotných statků je širší proto, neboť jejich povahové vymezení obsahuje nejen nehmotné (ideální) majetkové hodnoty (jak je tomu i u duševního vlastnictví), ale vedle nich, a to zcela systémově členě, nikoli nahodile, i nehmotné (ideální) hodnoty osobní, tzn. nemajetkové hodnoty. Nehmotným statkem ve smyslu právním je tedy i osobnost fyzické osoby a její obdoba u osoby právnické (nehmotný statek osobní bez majetkového obsahu, pouze s možným určitým majetkovým reflexem).

Ačkoli výraz nehmotné statky (něm. *Immateriälgüter*, angl. *intangible assets*) není v soudobém českém právu od roku 1992 použit a i dříve však byl použit jen okrajově a krátkodobě, 1990-1991, v tehdejší hospodářském zákoníku, právní teorie dělí nehmotné statky podle povahy na ideální statky:

- (1) osobní, tzn. v širším smyslu než pouze osobnostní a u právnických osob osobnostně podobné nehmotné statky, tj. ideální nemajetkové hodnoty, jako je například život nebo zdraví

fyzické osoby, její soukromí, občanská čest, lidská důstojnost, jméno, dobrá pověst právnické osoby, literární, jiné umělecké nebo vědecké dílo, vynález a jiné duševní plody, jež jsou výsledky technické tvůrčí činnosti jako například topografie polovodičového výrobku, užité vzory, průmyslové vzory, nové odrůdy rostlin a nová plemena zvířat aj., které nejsou způsobilé být předměty občanskoprávních vztahů, neboť samy o sobě nejsou penězi, jakožto všeobecným ekvivalentem, ocenitelné

(2) majetkové, tj. ideální majetkové hodnoty, jako je například zvukový, obrazový a zvukově obrazový záznam, rozhlasový nebo televizní pořad, obchodní tajemství, důvěrná informace, osobní údaj, obchodní jméno, ochranná známka, označení původu výrobků, know-how aj., které jsou způsobilé být předměty občanskoprávních vztahů, neboť jsou samy o sobě penězi ocenitelné

Duševním vlastnictvím se rozumí vlastnictví duševních plodů, jež nemají hmotnou povahu, z čehož se někdy dovozuje, že se vůbec nejedná o "vlastnictví", nýbrž o svébytný předmět zvláštního práva k duševním plodům, který je, podobně jako i toto právo samo, do jisté míry obsahově podobný (nikoli totožný) s vlastnictvím a věcným právem k němu. Někdy se přitom poukazuje na trojí druh práv:

- a) práva osobní
- b) práva věcná
- c) práva k nehmotným statkům

Jako práva k nehmotným statkům můžeme v objektivním smyslu označit souhrn právních norem v pojetí vnitrostátním i mezinárodním, které upravují zejména vznik, zánik a ochranu všech nehmotných statků, jakož i nakládání s nimi aj. V pohledu legislativně systematickém je vidno, že práva k nehmotným statkům jsou, a to i soukromoprávně, roztroušena do více samostatných zákonů, navzájem někdy nepřilíš provázaných, což je důsledkem jejich historického vývoje (stále neukončeného rozšiřování jejich spektra ve smyslu právním i hospodářském).

S ohledem na to, že v dnešní době globalizace světového obchodu jsou zdůrazňovány obchodní aspekty, zejména duševního vlastnictví, bývají práva k nehmotným statkům (vyjma osobního práva na ochranu osob a v něm zejména vyjma právní ochrany osobnosti) stále více opět řazena k oboru práva obchodního.

Duševní vlastnictví čili nehmotné statky nejsou podle platného práva věcmi ani právy samými, jsou však předmětem společenských vztahů. Předmětem občanskoprávního vztahu mohou být podle platné právní úpravy věci, a pokud to jejich povaha připouští práva nebo jiné majetkové hodnoty (§ 118 (1) OZ). Občanský zákoník neobsahuje definici "jiné majetkové hodnoty", ustálená výkladová

praxe však považuje za jinou majetkovou hodnotu, hodnotu vyjádřitelnou v penězích, tedy nehmotný statek majetkové povahy, kterým je i obchodní tajemství.

Problémem je tu úzké pojetí věci v právním smyslu omezené jen na hmotné předměty, z něhož naše občanské právo vychází od roku 1950 s argumentem, že dosavadní pojetí práv jako věcí nehmotných "odporuje lidovému chápání" (DZ k § 23 zák. č. 141/1950 Sb.). Odtud postupně vznikla tripartice předmětů právních vztahů jako věcí, práv a jiných majetkových hodnot, promítnutá do řady právních konstrukcí.

Pro nehmotné statky majetkové povahy je zákonem někdy výslovně stanoveno analogické použití občanskoprávních (věcněprávních) ustanovení o vlastnictví, jak je tomu u spolumajitelství patentu. V soudobém českém právním řádu ale zůstávají tyto a podobné základní otázky soukromého práva nevyjasněny a jsou legislativně pojímány protichůdně. Viz na jedné straně občanský zákoník a jeho úzké, u nás netradiční, pojetí vlastnictví a oproti němu obchodní zákoník, některé zákony veřejnoprávní a různé mezinárodní smlouvy, které se spíše blíží někdejšímu širokému pojímání vlastnictví, jaké u nás platilo v letech 1811-1950. Jednoduchý materialismus jako základní myšlenkové hledisko, pod jehož zorným úhlem byl současný občanský zákoník koncipován, vede také na jedné straně k celkovému schematismu právní úpravy, na druhé straně vyvolává scholasticky komplikované konstrukce, znesnadňující praktický život.

Teoreticky by mohla být práva k nehmotným statkům, kromě již výše zmíněných nehmotných statků osobní povahy řazena mezi práva věcná. ovšem za předpokladu, že bychom věc chápali ve smyslu nejen "věci hmotné", jak je tomu nyní, ale i ve smyslu "věci nehmotné", jak historicky činil před rokem 1951 platný československý obecný zákoník občanský, o. z. o., původně rakouský ABGB z roku 1811. Jak uvádí komentář k § 292 o.z.o. z roku 1935 [16], mezi věci nehmotné "*patří všechna práva vůbec (tudíž i právo vlastnické), proto také tzv. právo immateriální: právo patentní, autorské, známkové, nakladatelské, k modelům. Jelikož všechna práva jsou uvedena jen jako příklad věcí nehmotných, patří sem i jiné věci, které nemají povahu práv, jako zákaznictvo, obchodní renomé, obchodní tajemství, organizace věcí v podniku aj*".

Neboť základním obecným ideovým zdrojem rekodifikace soukromého práva je vládní návrh občanského zákoníku bývalého Československa z r. 1937, který sledoval modernizační revizi rakouského obecného zákoníku občanského (ABGB) z r. 1811 a nebyl jako zákon přijat kvůli událostem následujícím po Mnichovské dohodě, občanský zákoník připravovaný v rámci rekodifikace soukromého práva počítá s opuštěním dosavadního dělení předmětů občanskoprávních vztahů v § 118 (1) OZ a s jeho nahrazením širším pojetím věcí v právním smyslu. Podle tohoto pojetí je věcí v právním smyslu vše, co je rozdílné od člověka a slouží jeho potřebě (věc v právním smyslu tedy zahrnuje věci jak hmotné, tak nehmotné).

Jak uvádí hlavní zpracovatel návrhu tohoto občanského zákoníku K. Eliáš [17] "*I nehmotné věci budou uznaným předmětem vlastnictví. Tím odpadne scholastické rozlišování mezi "majiteli" nehmotných statků a "vlastníky" statků hmotných, ačkoli obsahového rozdílu mezi obojím není.*" Názor, že k duševnímu vlastnictví nelze mít vlastnické právo považují za zastaralý a v praxi neudržitelný, i když přiznávám, že někteří teoretici se ho pořád drží.

Například J. Švestka uvádí, že tato změna "*vžitá a podle dosavadních zkušeností teorie a zejména praxe vyhovující právní úpravy, bude v případě přijetí činit v aplikační praxi obtíže. Přitom nelze přehlížet ani to, že pojem "nehmotná věc" je ve skutečnosti protimluv, neboť představuje věc jen v našich představách. To však odporuje chápání pojmu věc tak, jak se mu rozumí v běžném životě. Proto je třeba si položit otázku, zda navrhovaný návrat k vládní osnově čs. občanského zákoníku z r. 1937 vyžadující celkově nový legislativní přístup k dosavadní úpravě vlastnictví včetně jeho nabývání bude po více než padesáti letech trvání dnešní úpravy a již ustálené praxe a teorie skutečným přínosem [18]."*

Naopak I. Pelikánová, obhajuje vlastnické právo k k nehmotným statkům a trvdí, že "*není důvod, aby nehmotné výtvořiny nebyly chráněny právem stejně intenzivně nebo dokonce intenzivněji než výtvořiny hmotné. Nedotknutelnost vlastnictví se v moderní době (a po roce 1989 opět i u nás) stala jedním ze základních lidských práv a je třeba ji rozšířit i na nedotknutelnost vlastnictví intelektuálního. Dokonce by bylo možno říci, že ochrana intelektuálního vlastnictví je více ospravedlnitelná než ochrana vlastnictví k hmotným předmětům [19]."* V tomto ohledu se I. Pelikánová plně shoduje s názorem A. D'Amato, který si klade otázku: "*Neměli bychom změnit význam pojmu vlastnictví pouze k věcem, které jedinec vytvoří, k věcem, které předtím neexistovaly a jedinec je vynalezl, věcem jako originální díla umění, hudby, literatury nebo užitečné vynálezy? Není duševní vlastnictví jedinou a skutečnou formou vlastnického práva? [20]"*

3.2 Zásady práva k obchodnímu tajemství

Obchodní tajemství je chráněno právním řádem podobně jako ostatní práva duševního vlastnictví. V zásadě lze říci, že znakem předmětů duševního vlastnictví, jako nehmotných statků je tzv. potenciální ubiquita a rovněž jejich absolutní charakter. Ochrana obchodního tajemství se liší od podmínek ochrany ostatních práv k duševnímu vlastnictví zejména pro svou neformálnost a časovou neomezenost. Tyto zásady práva k obchodnímu tajemství budou nyní rozebrány.

3.2.1 Potenciální ubiquita

Za pojmový znak nehmotného statku bývá považována tzv. potenciální ubiquita (z lat. *ubique*, všude), tj. schopnost být kdykoliv a na jakémkoliv místě současně i následně vnímán a užíván neomezeným počtem subjektů bez újmy na podstatě či funkci nehmotného statku. Nehmotný statek, na

rozdíl od statku hmotného, lze využívat kdykoli, kdekoli, kýmkoli a to i současně, aniž by se spotřebovala nebo ztratila kvalitu (funkci). K tomu, aby byl jakýkoli nehmotný statek předmětem práva, je zapotřebí, aby byl svým původcem vyjádřen v objektivně (tj. smysly) vnímatelné podobě, což se fakticky rovná jeho zhmotnění (materializaci).

Nicméně hmotné zachycení obchodního tajemství není a nemůže být podmínkou jeho ochrany. Od nehmotných statků jako předmětů ve smyslu právním je zapotřebí přísně odlišovat věci (jakožto dnešní věci jen hmotné), na nichž mohou být tyto nehmotné předměty zachyceny. Tyto věci, hmotné substráty nehmotných statků, žijí vlastním právním režimem jako kterékoli jiné věci, movité i nemovité. Váží se k nim také stejná věcná práva jako k jiným věcem, zejména jsou předmětem práva vlastnického. Z běžného pohledu nám sice mohou všechny předměty a práva k nim splývat v jeden celek, nicméně v pohledu právním tomu tak není.

3.2.2 Absolutní charakter

Právo k obchodnímu tajemství je absolutním právem majetkové povahy. K obchodnímu tajemství totiž vzniká absolutní výlučné právo jeho nositele, působící ze zákona vůči každému (*erga omnes*) a každý má tedy povinnost obchodní tajemství zachovávat. Obchodní tajemství je nehmotným statkem, k němuž má podnikatel absolutní právo chráněné vůči všem třetím osobám (viz § 18 a § 20 ObchZ).

Zákon chrání absolutní formou právní ochrany majitele obchodního tajemství nejen v případě, že došlo k porušení obchodního tajemství, ale i v případě, kdy je jeho obchodní tajemství jen ohroženo. K tomu by mohlo dojít např. tím, že osoba, již podnikatel používá při provozu podniku, se chová tak, že hrozí nebezpečí, že se utajovaná skutečnost dostane ve známost třetích osob. Prostředky ochrany při porušení i ohrožení obchodního tajemství jsou stejné a jsou upraveny v § 53 ObchZ, o kterém bude pojednáno později.

Některé nehmotné (ideální) předměty, které absolutní ochranu žádným zákonem přiznání nemají, lze je chránit pouze relativně (*inter partes*). To je v rámci závazkového právního vztahu, v němž jedna jeho strana dobrovolně přijímá závazek k určité ochraně nehmotného předmětu, jejíž obsah a rozsah je mezi stranami dohodnut. Tato relativní ochrana ovšem působí jen mezi účastníky příslušného závazkověprávního vztahu a nemá žádné právní důsledky (účinky) vůči komukoli ostatnímu. Např. právo k know-how a právo důvěrných informací, viz dále, jsou takovýmito relativními majetkovými právy.

3.2.3 Neformálnost ochrany

Ochrana obchodního tajemství je neformální, to znamená, že nevzniká registrací nebo zápisem, ale vzniká okamžikem naplnění pojmových znaků obchodního tajemství, viz. dále kapitola

3.3, a rovněž tak zaniká, jestliže zanikne samo obchodní tajemství, tedy jestliže odpadne některý z jeho pojmových znaků Jak potvrdil ve svém rozsudku ze dne 25.5.2001 Krajského soudu v Hradci Králové [21] "*Ochrana obchodního tajemství přitom nevzniká evidencí nebo zápisem, ani uvedením této skutečnosti do smlouvy o dílo, ale vzniká okamžikem naplnění všech pojmových znaků obchodního tajemství.*".

Na rozdíl od ostatních druhů průmyslového vlastnictví, obchodní tajemství nevyžaduje registraci. Obchodní firma se může vyhnout mnoha administrativním překážkám pokud dá přednost ochraně prostřednictvím obchodního tajemství před např. patentovou ochranou, která je zdlouhavá, komplikovaná a finančně nákladná a skončí nejpozději do 20 let po podání přihlášky u Úřadu pro průmyslové vlastnictví (dále jen "ÚPV"). Právo k ochranným známkám rovněž vyžaduje registraci do rejstříku ochranných známek vedeného ÚPV. Ve obou případech je vyžadováno zpřístupnění práva duševního vlastnictví veřejnosti. Na druhou stranu informace obsažená v obchodním tajemství nesmí být veřejnosti zpřístupněna, pokud má trvat její ochrana.

Utajení (nikoli odhalení) je základním předpokladem jeho právní ochrany. Náklady, které je nutno vynaložit na ochranu obchodního tajemství jsou ty, které spočívají v zajišťování jeho utajení. Informace není registrována žádným státním úřadem a je většinou známa jen několika málo klíčovým zaměstnancům. Společnost může využít okamžité účinky jeho ochrany, neboť právní ochrana prostřednictvím obchodního tajemství začíná okamžitě okamžikem jeho vytvoření a trvá tak dlouho, dokud je informace utajená. Nicméně v dnešním informačním světě se stalo obtížnější udržet informaci tajnou. Univerzální používání internetové sítě, emailu, www stránek a zvýšená mobilita zaměstnanců způsobili, že udržení obchodního tajemství se stalo přední prioritou pro mnohé podnikatele.

3.2.4 Časová neomezenost

Právo k obchodnímu tajemství není časově omezeno, avšak trvá pouze po dobu, pokud daná skutečnost splňuje všechny náležitosti podle § 17 ObchZ, o kterých bude pojednáno dále. Jestliže by přestalo splňovat jen jednu z nich, obchodní tajemství, a tudíž i absolutní právo k němu zaniká. Tak může obchodní tajemství zaniknout buď z vůle podnikatele, protože již nemá zájem na utajování určité skutečnosti, nebo bez ohledu na jeho vůli, pokud by se daná skutečnost stala známou i proti vůli podnikatele nebo by přestala mít i jen potencionální hodnotu.

Ochrana obchodního tajemství může v principu trvat nekonečně a toto představuje další výhodu oproti např. patentové ochraně, která trvá pouze po omezenou dobu, 20 let v současné právní úpravě [22]. A zde je důvod, proč společnost Coca-Cola využila k ochraně svého receptu ochranu prostřednictvím obchodního tajemství a nikoli ochranu patentovou, recept na Coca-Colu je takto

chráněn po mnoho let přesahujících dobu patentové ochrany. Na druhou stranu, obchodní tajemství je poměrně snadné ztratit a jeho ochrana není poskytována na určitou minimální garantovanou dobu.

3.3 Pojmové znaky obchodního tajemství podle § 17 ObchZ

Právo poskytuje ochranu obchodnímu tajemství pouze pokud jsou naplněny určité právní podmínky. Na rozdíl od první republiky, kdy bylo toto tajemství upraveno v ZPNS, platný obchodní zákoník umístil pozitivní úpravu mezi obecná ustanovení vymezující základní pojmy. Náš obchodní zákoník na rozdíl od některých evropských úprav nerozlišuje mezi obchodním, výrobním a technickým tajemstvím, ale všechny tyto skutečnosti zahrnuje pod obchodní tajemství.

Obchodním tajemstvím není vše, co podnikatel utajuje, ale utajovaná skutečnost musí splňovat znaky vymezené v § 17 ObchZ, jinak nejde o obchodní tajemství. Obchodní tajemství je součástí práv náležejících k podniku. Tvoří ho veškeré skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, které mají skutečnou nebo alespoň potenciální materiální či nemateriální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné, mají být podle vůle podnikatele utajeny a podnikatel odpovídajícím způsobem jejich utajení zajišťuje.

Jednotlivé pojmové znaky obchodního tajemství budou nyní rozebrány. K tomu, aby se jednalo o obchodní tajemství ve smyslu obchodního zákoníku (a aby bylo možno poskytnout mu zákonem stanovenou ochranu), je nutno, aby byly naplněny všechny tyto znaky zákonem stanovené:

3.3.1 Skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy

V tomto případě jde o věcnou charakteristiku pojmu obchodní tajemství. Vymezení pojmu obchodního tajemství je v obchodním zákoníku velmi široké a zahrnuje jak skutečnosti obchodní povahy, tak i i skutečnosti neobchodní, tedy výrobní či technické povahy.

Mezi skutečnosti obchodní povahy, které lze považovat v určitém konkrétním případě za obchodní tajemství, patří např. seznamy prodávajících a kupujících, obchodní plány, vedení a obsah obchodních knih, obchodní kalkulace. Zahrnout sem však bude třeba všechny údaje, z nichž lze vyčíst znalosti o chodu obchodu, zejména znalosti o finanční situaci, adresáře zákazníku, marketingové záměry, tedy skutečnosti, které nejsou běžně přístupné a jejich znalost je s to ovlivnit rozhodování v obchodním styku (viz též znění § 128 TrZ).

Za skutečnosti výrobní povahy tvořící obchodní tajemství lze považovat určité výrobní postupy, jež nejsou schráněny patentem, výrobní programy, technologické postupy, pracovní postupy, receptury atd.

Ke skutečnostem technické povahy, které lze chránit jako obchodní tajemství, se dají řadit technické předlohy, technické výkresy, projektová dokumentace, výkresy, modely, vzory atd.

Lze říci, že hranice mezi skutečnostmi obchodní, výrobní a technické povahy není zcela ostrá, jednotlivé skutečnosti se v některých případech prolínají či na sebe navazují a doplňují se navzájem. Jejich rozlišování v praxi nemá žádný význam. Kromě toho je, podle mého soudu možné podrobit režimu obchodního tajemství i další skutečnosti, které nemají jednoznačně obchodní, výrobní, či technickou povahu, ale přesto je jejich utajení nezbytné k zajištění ochrany podnikatele před jejich využitím či zneužitím jinými podnikatel. Patří sem např. skutečnosti týkající se personalistiky, informace organizačního charakteru a další informace významné z hlediska konkurenceschopnosti a tržního postavení podnikatele, které nelze bezprostředně označit za skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy.

3.3.2 Souvislost s podnikem

Obchodní zákoník definuje podnik v § 5 (1) jako soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. K podniku podle definice náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem ke své povaze mají tomuto účelu sloužit. Mezi nehmotné složky podnikání ve smyslu § 5 (1) ObchZ patří i obchodní tajemství jako nehmotný statek (průmyslové právo), který je nedílnou součástí podniku.

Považuje se za sporné, zda může obchodní tajemství existovat i mimo podnik. Např. tehdy, jestliže podnik, se kterým je spojeno, zanikne. K. Eliáš [23] k tomu v rámci pojednání o zániku obchodního tajemství uvádí: "*V souvislostech, o nichž je tu řeč, má pochybný smysl striktně vyžadována vázanost obchodního tajemství na podnik. Jako problematická tu vyvstává otázka, pozbývá-li obchodní tajemství svůj charakter – a tím i právní ochranu – v okamžiku, kdy je zrušen podnik, s nímž bylo spojeno. (Např. vlastník malé továrničky na likéry vyrábí podle jinak neznámého receptu speciální alkoholický nápoj. Pro pokročilý věk zastaví výrobu, ukončí své podnikání, prodá tovární budovu i stroje. Recept si však ponechá v naději, že se k podnikání v daném oboru vrátí jeho vnuk: jde stále o obchodní tajemství, když podnik, se kterým souviselo, již neexistuje a když ten, v jehož jmajetku se nalézá, není podnikatelem? Ve prospěch kladné odpovědi lze argumentovat důrazem zákona na hodnotu tajemství (alespoň potenciální), ale jednoznačně odpovědět nelze.)"*

Souhlasím s K. Eliášem v tom, že v praxi může nepochybně nastat situace, kdy by bylo účelné, zachovat ochranu poskytovanou obchodnímu tajemství i poté, co podnik, jehož je součástí, zanikne. Platná právní úprava však je koncipována tak, že z ní lze takový stav dovozovat jen stěží – je totiž založena na tom, že obchodní tajemství s podnikem souvisí a ochrana je poskytována podnikateli, o jehož podnik jde. Z toho plyne, že při převodu podniku přechází spolu s podnikem i obchodní tajemství.

3.3.3 Skutečná nebo alespoň potenciální materiální nebo nemateriální hodnota

I kdyby určitá skutečnost splňovala všechny ostatní znaky potřebné pro ochranu prostřednictvím obchodního tajemství, nelze pro ni ochranu vyžadovat, nemá-li pro podnikatele, který uplatňuje nárok na ochranu, resp. pro provoz jeho podniku, objektivně zjiitelnou hodnotu, ať již okamžitou anebo alespoň potencionální.

Takovou hodnotu bude mít tehdy, jestliže je její vyzazení způsobilé jakkoli se dotknout hospodářského výsledku podnikatele provozujícího podnik, ať již současného nebo budoucího. V rozhodném okamžiku přítom není podstatné, zda se v budoucnu porušení obchodního tajemství v hospodářském výsledku skutečně projeví či nikoli. Konečný hospodářský výsledek totiž může být ovlivněn celou řadou faktorů, které mohou zabránit tomu, aby se vyzazení obchodního tajemství způsobilé případný negativní dopad do hospodářského výsledku nepromítne, však budou spíše řídké. Vždyť např. i to, že podnikatel právě pod vlivem porušení obchodního tajemství upustí od podnikatelského záměru, který utajoval, se zpravidla promítne přinejmenším do toho, že nedosáhne očekávaného zisku či vynaloží náklady, které se mu nevrátí.

Případným negativním důsledkem porušení obchodního tajemství může být např. zhoršení postavení podnikatele na trhu (zejména odliv zákazníků ke konkurenci), zvýšení nákladů podnikatele, marné vynaložení prostředků na reklamu nebo marketing či na přípravu nové výroby apod.

3.3.4 Nedostupnost v příslušných obchodních kruzích

Obchodní zákoník nevyžaduje, aby skutečnosti, které tvoří obchodní tajemství, byly zcela nové, originální a nebyly známé nikomu, kromě osob, které s nimi podnikatel seznámil či kterým umožnil se s nimi seznámit anebo které se podílely na jeho vzniku. Může jít o skutečnosti, které nejsou známé v příslušném regionu či státu či které jsou např. známé určitému okruhu osob, které je ale nevyužívají k podnikatelským účelům či je využívají pouze v lokálním rozsahu (např. technologie barvení látek přírodními barvivy využívána v určité úzké komunitě apod.).

Důležité v této souvislosti je, že posuzované skutečnosti nejsou známy v okruhu osob, které jsou nebo by potenciálně mohly být konkurenty podnikatele či by je mohly konkurentům podnikatele sdělit či jinak poskytnout.

Považuje se za sporné, zda může být předmětem obchodního tajemství skutečnost, která jev relevantních obchodních kruzích běžně dostupná, není však známo, že konkrétní podnikatel tuto skutečnost využívá při svém podnikání nebo není známo to, že je taková skutečnost, např. technologický postup, za určitých okolností výhodnější než postupy jiné, rovněž obecně známé. I když se dikce obchodního zákoníku ("*...nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné*") zdá

nasvědčovat tomu, že takové skutečnosti předmětem obchodního tajemství být nemohou, soudím, že to za určitých okolností bude možné. Tak např. bude obecně známý určitý technologický postup, nebude však již známo, za jakých okolností je jeho postup výhodný, ale i to, že jej podnikatel využívá, pakliže bude např. výhodnost jeho využití záviset na podmínkách, za kterých podnikatel provozuje svoji činnost.

To zda je určitou skutečnost (či soubor skutečností) možno považovat za skutečnost, která není v příslušných obchodních kruzích běžně dostupná, bude nutno vždy zvažovat s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu.

3.3.5 Utajení

Poslední předpoklad má subjektivní povahu. Utajení obchodního tajemství je povinností podnikatele. Aby určitá skutečnost mohla být obchodním tajemstvím, musí být podle vůle podnikatele utajena a podnikatel také odpovídajícím způsobem její utajení zajišťuje.

Přitom podnikatel musí nejen mít vůli určitou skutečnost utajovat, ale musí tuto vůli i odpovídajícím způsobem projevit. Zákon přitom nestanoví formu takového projevu vůle, takže ji lze projevit nejen výslovně, ale i přijetím potřebných opatření organizační povahy směřujícím k utajení této skutečnosti – pak ovšem již splývá projev vůle k utajení s vlastním utajením. Lze však doporučit jednoznačný, pokud možno písemný projev vůle, neboť důkazní břemeno o existenci také vůle ponese v případném sporu podnikatel.

Vůle podnikatele utajovat určité skutečnosti není dostačující k jejich kvalifikaci jako předmětu obchodního tajemství, nutný je ještě faktický stav utajování, tedy realizace opatření potřebných k tomu, aby tyto skutečnosti zůstaly utajeny.

Některé společnosti jdou do extrémů, např. výše zmíněná společnost Coca-Cola má svůj recept uložen v bankovním trezoru, který může být otevřen pouze usnesením všech členů představenstva. Pouze dva zaměstnanci znají recept ve stejnou dobu, přičemž veřejnost se nikdy nedozví jejich identitu. Tito dva zaměstnanci nesmějí nikdy společně cestovat na palubě jednoho letadla. Naštěstí však takováto mimořádná opatření k utajení obchodního tajemství jsou zapotřebí jen výjimečně.

Nicméně v rámci zachování konkurenceschopnosti společnost musí utajovat obchodní tajemství, které je nehmotným statkem a jehož ochrana je z tohoto důvodu obtížnější, než ochrana statků hmotných. K zajištění utajení může sloužit podle povahy utajovaných skutečností či povahy jejich zachycení celá řada prostředků od materiálních (trezory, bankovní schránky, různá poplašná zařízení apod.) přes organizační (vytipování nezbytného okruhu osob seznámených s tajemstvím a přijetí organizačních opatření směřujících k tomu, aby jiné osoby přístup k utajované skutečnosti neměly) po

smluvní (zapracování povinnosti utajovat určité skutečnosti do smlouvy uzavřené mezi podnikatelem a osobou, která má přístup k tajemství), včetně případných sankcí.

Jak budou taková opatření v jednotlivých případech vypadat, závisí na konkrétních okolnostech případu. V některých případech např. postačuje k zajištění utajení to, že podnikatel určitou skutečnost, známou pouze jemu samému a zachycenou písemně, nikomu neprozradí a její písemné vyhotovení bezpečně uloží. V jiném případě, tam kde bude nezbytné, aby se s touto skutečností seznámil určitý okruh osob, zajistí, aby jiné osoby neměly k této skutečnosti přístup, a podle okolností upozorní nezbytně nutný okruh seznámených osob na nutnost utajení, popřípadě je k zachování utajení zaváže. O povinnostech zaměstnanců ve vztahu k obchodnímu tajemství bude pojednáno dále.

3.3.6 Existence obchodního tajemství

Jednotlivé znaky obchodního tajemství podle § 17 ObchZ jsou navzájem spjaty. Právo k obchodnímu tajemství trvá, pokud trvají skutečnosti uvedené v § 17, resp. pokud jsou dány znaky, jimiž zákoník vymezuje obchodní tajemství. Naplnění a trvání všech výše uvedených znaků je předpokladem vzniku a trvání absolutního práva podnikatele na obchodní tajemství.

"Aby se jednalo o obchodní tajemství, je nutno, aby byly naplněny všechny pojmové znaky obchodním zákoníkem stanovené, tj. že se musí jednat o skutečnosti obchodní, výrobní nebo technické povahy související s podnikem, které mají alespoň potenciální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné, mají být podle podnikatele utajeny a podnikatel musí utajení odpovídajícím způsobem zajišťova.", jak se říká v rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25.5.2001 [24].

Toto souvisí s výše zmíněnou neformálností ochrany obchodního tajemství. Neformální ochrana nevzniká registrací nebo zápisem, ale vzniká okamžikem naplnění pojmových znaků obchodního tajemství a rovněž tak zaniká, jestliže zanikne samo obchodní tajemství, tedy jestliže odpadne některý z jeho pojmových znaků – např. podnikatel přestane utajovat tyto skutečnosti nebo se stanou obecně dostupnými, byť i v důsledku protiprávního jednání.

Podnikatel se v tom případě může domáhat právní ochrany, o které bude pojednáno dále, zejména náhrady škody, avšak obnovení obchodního tajemství, pokud zanikl jeho pojmový znak spočívající v utajení, již není možné. Obchodní tajemství jednou ztracené je ztracené navždy.

3.3.7 Obchodní tajemství je určeno vůlí podnikatele

V zásadě ohledně předmětu obchodního tajemství záleží na rozhodnutí podnikatele, které skutečnosti bude ve svém zájmu utajovat a jaký způsob ochrany pro tyto skutečnosti zvolí. Aby mohl

podnikatel své obchodní tajemství odpovídajícím způsobem chránit prostřednictvím zajištění jeho utajení, musí nejprve obchodní tajemství identifikovat, rozlišit ho od ostatních obchodních informací, které obchodním tajemstvím nejsou a ani být nemohou. Výše jsme rozebrali definici obchodního tajemství obsaženou v § 17 ObchZ.

Z této definice vyplývá, že obchodním tajemstvím je informace (obchodní, výrobní či technické povahy) související s podnikem, která

- (1) není v příslušných obchodních kruzích obecně známá (běžně dostupná)
- (2) přináší podnikateli určitou ekonomickou výhodu (má alespoň potenciální hodnotu), přičemž tato výhoda se specificky vyvozuje ze skutečnosti, že informace není obecně známá, nikoli z hodnoty samotné informace
- (3) je přiměřeným (odpovídajícím) způsobem utajována.

Jde tedy o definici značně obecnou, ponechávající podnikateli široký prostor pro určení, které údaje vztahující se k jeho podniku a podnikání zařadí do okruhu obchodního tajemství. Pod pojmem obchodní tajemství je třeba rozumět jakoukoli informaci, která umožní vydělat peníze, protože není všeobecně dostupná a záleží na vůli podnikatele, které obchodní informace, za předpokladu, že mají určitou hodnotu a nejsou obecně známé, bude jako obchodní tajemství chránit.

Seznam možných obchodních tajemství je potenciálně nekonečný a následující informace jsou často obchodními tajemstvími podle § 17 ObchZ:

vzorce	modely
postupy	údaje z kontroly jakosti
metody	vzory
výrobní postupy	rozměry
seznamy zákazníků	recepty
seznamy dodavatelů	zdrojové kódy
prodejní předpovědi	výsledky testů
nákresy	obchodní strategie
modrotisky (detailně propracované plány)	nepatentované vynálezy

Obchodní tajemství dále může:

- (1) chránit nápady, které představují pro podnikatele soutěžní výhodu – například nový typ produktu nebo novou webovou stránku
- (2) zabránit konkurentům, aby se dozvěděli o přípravě nového produktu nebo služby a tím jim zabránit, aby zjistili jeho funkční či technické charakteristiky – například jak funguje nový softwarový program
- (3) chránit další cenné obchodní, nákupní, a zákaznické informace – například plány zavést novou řadu výrobků, obchodní předpovědi, informace o cenách
- (4) chránit tzv. "negativní know-how" – to je informace získaná v průběhu výzkumu a vývoje co nedělat nebo co optimálně nefunguje – například výzkum, který odhalil neefektivnost nového léku
- (5) chránit jakoukoli jinou informaci, která má hodnotu a není obecně známa soutěžitelům. Půjde o nové vynálezy, technologie, výrobky nebo inovace dosavadních, které obvykle bývají předmětem obchodního tajemství, dále také například výzkumné projekty, laboratorní notebooky a počítačové algoritmy.

Pro srovnání a inspiraci lze na tomto místě uvést publikovaný názor K. Skály z roku 1927 [25]: *"Zákon liší od sebe obchodní a výrobní tajemství. Hranice mezi těmito skupinami jsou namnoze velmi neurčité. Pod pojem výrobních tajemství patří všechny zvláštnosti výroby, jako výrobní metody, různá technická zdokonalení, zvláštní postup při produkci atd. Rozsah výroby nerozhoduje. Obchodními tajemstvími jsou všechny ostatní zvláštnosti určitého obchodního podniku, které podnikatel jako tajemství uchovává, jako různé události, příběhy, obchodní zařízení podniku a pod. Sem patří zejména prameny nákupní, poměry odbytové, listina zákazníků, vzorky, kolekce, oferty, ceny, bilance, inventury, seznamy cizozemských míst, kam se exportuje atd."*

3.4 Obchodní tajemství a práva podobná

Informace, které by potenciálně mohly být chráněny prostřednictvím obchodního tajemství popř. informace, které mají s obchodním tajemstvím společné rysy a které jsou upraveny popř. pouze zmíněny v platné právní úpravě budou nyní rozebrány a jejich vztah k obchodnímu tajemství bude popsán. Konkrétně půjde o právo patentové, tzv. know-how a důvěrné informace.

3.4.1 Obchodní tajemství a patentové právo

Obchodní tajemství musí být odlišeno od práva patentového. České patentové právo je založeno na novelizovaném zákonu č. 527/1990 Sb o vynálezech a zlepšovacích návrzích. Smyslem patentového práva je ochrana vynálezecké tvůrčí činnosti. Jeho předmětem pak je ochrana vynálezu. Vynálezem může být pouze řešení z oblasti techniky, které je výsledkem vynálezecké činnosti a je průmyslově využitelné (§ 6 zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích). Patentovatelný je tedy jak určitý výrobní postup, tak výrobek jako takový. Novost spočívá v tom, že řešení není součástí stavu techniky. Jde tedy o novost světovou.

Právo užitně vzorové (tzv. malé patenty) se v mnoha ohledech podřazuje pod právo patentové. Příbuznost s právem patentovým spočívá v tom, že tyto chráněné předměty jsou rovněž výtvoři průmyslově-technické povahy avšak míra invence je v tomto případě o stupeň nižší než u vynálezu tj. přesahuje rámec prosté odborné dovednosti. Užitně vzorová ochrana byla na českém území zavedena až roku 1992. Do té doby zde neexistovala.

Důvodem existence užitně vzorové právní ochrany je skutečnost, že patentový systém je málo použitelný na předměty denní potřeby připravené k uvedení na trh, na předměty vykazující nižší invenční úroveň a v neposlední řadě je také poměrně nákladný a zdlouhavý. Pojem užitného vzoru je zakotven v zákoně č. 478/1992 Sb.o užitných vzorech. Ten podobně jako u patentů nestanoví legální definici, nýbrž podmínky, za kterých lze tyto výtvoři zapsat do veřejného rejstříku (§ 1 zák. o užitných vzorech). Jediným zásadním rozdílem oproti patentové úpravě v tomto ohledu je nižší kritérium vyžadované vynálezecké úrovně. Pro zapsání užitného vzoru postačuje, že technické řešení přesahuje rámec odborné dovednosti. Na rozdíl od patentů však lze chránit jen technická řešení prostorově vytvořitelná (tj. výrobky nebo zařízení, směsi, slitiny, chemické látky, léčiva atd.), nikoliv však způsoby výroby nebo pracovní činnosti. Prostřednictvím užitného vzoru tedy nelze chránit postupy ani biologické reproduktivní materiály a biotechnologické postupy obecně.

První rozdíl mezi obchodním tajemstvím a patentovým právem tedy spočívá v tom, že předmětem patentové ochrany mohou být pouze skutečnosti, které splňují všechny výše zmíněné podmínky zápisu do veřejného rejstříku, zatímco předmětem obchodního tajemství mohou být i takové skutečnosti, které se k patentování nehodí, např. pouhé technické zvláštnosti, zvláštní postup při výrobě (určitý stupeň teploty). Ochrana prostřednictvím obchodního tajemství je širší a zahrnuje i skutečnosti, které se do patentové ochrany nevejdou.

Druhý rozdíl spočívá ve skutečnosti, že státní přiznání patentu vázáno na registraci u Úřadu průmyslového vlastnictví, který je národním zápisným úřadem, zatímco ochrana obchodního tajemství je neformální. Zápis do veřejného rejstříku zajistí majiteli patentu popř. užitného vzoru ochranu proti každému, i proti tomu, kdo by dané technické řešení objevil nezávisle a samostatně. Avšak k získání

takovéhoto státem přiznaného monopolu jako podmínka *quid pro quo* dodání plného popisu technického řešení a jeho zveřejnění v daném rejstříku je vyžadováno.

Za třetí, patentové právo je omezeno časem. Právo k patentu trvá maximálně 20 let od podání přihlášky k registraci a jeho udržování v platnosti je zpoplatněno (viz zákon č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích.). Maximální doba platnosti práva k užitému vzoru je deset let. Po uplynutí této doby se informace obsažená ve veřejném rejstříku stane veřejně přístupnou a soutěžitelé ji mohou zákonně okopírovat. Naopak právo k obchodnímu tajemství, pokud splňuje zákonem stanovené znaky, může v principu trvat nekonečně.

Shrneme-li to, obchodní tajemství doplňuje systém patentové ochrany. Původce vynálezu popř. užitého vzoru si může vybrat ochranu prostřednictvím obchodního tajemství pokud se domnívá, že patentová ochrana je příliš drahá v porovnání s cenou vynálezu (užitého vzoru), protože vynález (užitný vzor) není patentovatelný nebo pokud se domnívá, že délka ochrany prostřednictvím patentového práva je nedostatečná. Než je podána přihláška, původce patentu popř. užitého vzoru obecně spoléhá na ochranu prostřednictvím obchodního tajemství.

3.4.2 Obchodní tajemství a know-how

Obchodní tajemství lze dále lišit od tzv. know-how. Ačkoli normy českého komerčního práva pojem know-how nikde explicitně nedefinují, přesto se tento pojem v našich právních předpisech objevuje, a to zejména v souvislosti s mezinárodními dohodami ratifikovanými a vyhlášenými ve Sbírce zákonů, kterými je Česká republika vázána [26] a dále je pojem know-how rovněž užit v obchodním zákoníku v souvislosti s nepeněžitým vkladem společníka do základního kapitálu společnosti v § 60 (2) ObchZ a dále v souvislosti s úpravou smlouvy o nájmu podniku v § 488g (1) ObchZ, kde se říká, že *"na základě smlouvy o nájmu podniku vzniká nájemci oprávnění užívat označení, know-how a předměty průmyslového vlastnictví náležející pronajímateli a související s pronajatým podnikem v rozsahu, v jakém je toho třeba pro řádné provozování podniku"*.

Know-how (jak na to, vědět jak) je pojem, který nemá český ekvivalent a teorie jej zpravidla definuje jako *"znalosti, zkušenosti či poznatky z oblasti výroby, obchodu, služeb či ekonomiky, které jsou pro jeho uživatele užitečné a že ten tím, že s ním disponuje a užívá je, dosahuje pozitivních výsledků, kterých by jinak bez znalosti know-how nedosahoval [27]"*.

Know-how lze vymezit jako nehmotný statek, který je vyjádřený v objektivně vnímatelné podobě, tvoří jej poznatky, zkušenosti a vědomosti z různých oblastí společenského života, má podstatný význam pro jeho uživatele, není všeobecně známé ani dostupné, má cenu, kterou lze vyjádřit a je využitelné třetími osobami. Specifičnost know-how jako nehmotného statku svého druhu spočívá mj. v tom, co bylo naznačeno výše, že může (ale nemusí) být výsledkem tvůrčí duševní činnosti fyzické osoby.

Stran relace know-how a obchodního tajemství je třeba uvést, že se rozhodně nejedná o právní termíny identické. Tyto dva pojmy nelze zjednodušeně ztotožňovat, resp. je zaměňovat. Zásadní rozdíl spočívá v tom, že obchodní tajemství je osobitým institutem obchodního práva a know-how je jeho možným předmětem. V obráceném vztahu je relace opačná, tzn. platí, že know-how může existovat samostatně a nemusí být součástí obchodního tajemství tvořícího součást majetku podnikatelského subjektu.

Další rozdíl spočívá v tom, že know-how nemusí být na rozdíl od obchodního tajemství majetkem osoby, která podniká, ale může být majetkem fyzické anebo právnické osoby, která není podnikatelem ve smyslu § 2 ObchZ (institut obchodního tajemství je ovšem omezený pouze na podnikatelské subjekty). Nazíráno optikou hlediska obsahového je tedy pojem obchodní tajemství obsahově širší a může v sobě zahrnovat rovněž know-how. Jinak řečeno platí, že know-how může patřit mezi předměty, které náleží k podniku a jsou součástí jeho obchodního tajemství.

Dalším rozdílem je skutečnost, že know-how na rozdíl od obchodního tajemství nepožívá ochrany absolutní povahy, tedy není chráněno ze zákona *erga omnes*. Jeho ochranu lze zajišťovat pouze v rámci závazkových vztahů, tedy *inter partes*. Třetí osoby však touto ochranou nejsou vázány. Naplňuje-li však know-how znaky obchodního tajemství, jde o obsah obchodního tajemství. Neoprávněné užívání know-how může taktéž naplnit znaky jednání v nekalé soutěži.

A konečně, důležitou terminologickou distinkcí mezi oběma pojmy, z nichž jeden (know-how) je v rámci shora uvedeného pojetí možnou podmnožinou druhého (obchodní tajemství), je významná skutečnost spočívající v utajování obchodního tajemství; právě utajování totiž není podstatnou (esenciální) náležitostí, resp. pojmovým znakem know-how. Z hlediska právně-teoretického tato významná distinkce však v praktickém právním životě nemá žádnou relevanci, neboť know-how, které není utajováno a je všeobecně známé, není prakticky obchodovatelné.

3.4.3 Obchodní tajemství a důvěrné informace podle § 271 ObchZ

Ustanovení § 271 ObchZ upravuje tzv. předmluvní odpovědnost. Jestliže si strany při jednání o uzavření smlouvy navzájem poskytnou informace označené jako důvěrné, nesmí je strana, které byly tyto informace poskytnuty, prozradit třetí osobě a ani je použít v rozporu s jejich účelem pro své potřeby, a to bez ohledu na to, zda dojde k uzavření smlouvy, či nikoli. Kdo poruší tuto povinnost, je povinen k náhradě škody. Toto ustanovení tedy zakotvuje mimozávazkovou (deliktní) povinnost k náhradě škody, podmínkou povinnosti hradit vzniklou škodu je, že tyto informace byly označeny jako důvěrné.

Pokud jde o pojem "důvěrné informace" obchodní zákoník ho nedefinuje. Lze však mít za to, že pojem důvěrné informace není totožný s pojmem obchodní tajemství. Pojem důvěrné informace je jistě širší než obchodní tajemství. Ochrana důvěrných informací se velmi uplatní např. při jednání o

poskytnutí know-how, které nelze realizovat jinak než seznámením druhé strany se základní charakteristikou tohoto statku již před uzavřením smlouvy.

Vedle toho je ochrana důvěrných informací poskytována právem nekalé soutěže. Děje se tak v rámci generální klauzule zákazu nekalé soutěže (§ 44 ObchZ). Zneužitím informací je jejich použití v rozporu s jejich účelem pro potřeby jednajícího, oproti § 51 ObchZ tedy vymezení užší – není to použití pro jiného, ačkoli bude nutno vykládat toto ustanovení dosti široce; např. jestliže někdo poskytne takové informace další osobě, ta je využije pro sebe, ale za to poskytne prospěch poskytovateli informací – je to využití pro potřeby jednajícího?. Je zřejmé, že tu může snadno dojít k překrytí §271 ObchZ a § 51 ObchZ.

Předpokladem aplikovatelnosti § 51 je, že důvěrné informace budou mít pojmové znaky obchodního tajemství. Ustanovení § 271 ObchZ takto omezeno není. Odpovědnost podle § 271 ObchZ je evidentně objektivní, tedy nevyžaduje se jako předpoklad jejího vzniku zavinění. Vztahem k soutěžiteli by v tomto případě byl jeho vztah obchodní, jehož součástí bylo sjednávání smlouvy. Je tedy nutno podle všech podmínek obou sobě blízkých úprav volit, která z nich je v konkrétním případě vhodnější pro zabezpečení ochrany důvěrných informací.

3.5 Nakládání s obchodním tajemstvím

Jsou-li splněny všechny zákonem požadované znaky obchodního tajemství, přísluší podnikateli provozujícímu podnik subjektivní právo k obchodnímu tajemství. Právo k obchodnímu tajemství je výlučné a časově neomezené. Jeho obsahem je oprávnění s tajemstvím nakládat, zejména udělit svolení k jeho užití a stanovit podmínky takového užití (§ 18 ObchZ).

Zákon přesně nevymezuje obsah absolutního práva k obchodnímu tajemství, kromě práva s tímto obchodním tajemstvím nakládat. Nepochybně má vlastník podniku právo obchodní tajemství využívat a přisvojovat si jeho plody a užítky. Nakládáním s obchodním tajemstvím je zejména dávání svolení k jeho užití.

První spornou otázkou v této souvislosti je, zda lze právo k obchodnímu tajemství převádět jen spolu s podnikem, nebo i samostatně. Podle definice v § 17 ObchZ je totiž obchodní tajemství "předmětem práv *náležících k podniku* a tvoří je veškeré skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy *související s podnikem*."

M. Bartošíková [28] v této souvislosti uvádí "*Podnikatel také může právo k obchodnímu tajemství převést na jiného. Právo k obchodnímu tajemství lze převádět na jiného spolu s celým podnikem nebo jeho částí nebo i samostatně.*" Naopak J. Dědič [29] říká, že ač se v literatuře objevuje názor, že je možný i samostatný převod obchodního tajemství, "*přikláníme se však spíše k názoru, že*

obchodní tajemství nelze převádět bez současného převodu podniku, neboť jedním z jeho znaků je to, že jde o skutečnost související s daným podnikem."

Osobně se, s ohledem na znění § 17 ObchZ spíše přikláním k názoru J. Dědiče, ačkoli se domnívám, že by *de lege ferenda* bylo vhodné uzákonit možnost samostatného převodu obchodního tajemství. Obchodní tajemství může být tedy, podle mého názoru, převáděno jen spolu s převodem podniku, ke kterému náleží. Nakládáním s obchodním tajemstvím je samozřejmě i takové chování podnikatele, jehož cílem je přestat danou skutečnost utajovat tak, aby nadále neměla charakter obchodního tajemství.

3.5.1 Převod obchodního tajemství spolu s podnikem

Obchodní tajemství bude obvykle převáděno v rámci prodeje (smlouva o prodeji podniku je upravena v § 476-488a ObchZ, přičemž § 479 (1) ObchZ říká, že na kupujícího přecházejí "*všechna práva vyplývající z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, jež se týkají podnikatelské činnosti prodáváného podniku*") a nájmu podniku (smlouva o nájmu podniku je upravena v §488b-488i ObchZ, přičemž nájemci vzniká podle § 488g (1) oprávnění užívat "*označení, know-how a předměty průmyslového vlastnictví náležející pronajímateli a související s pronajatým podnikem*"). Zcela nepochybně pod pojem '*práva vyplývající z průmyslového vlastnictví*' a '*předměty průmyslového vlastnictví*' lze podřadit rovněž obchodní tajemství, jak je definováno v §17 ObchZ.

Podle ustanovení § 261 (3) písm. d) ObchZ se jedná o tzv. absolutní obchody, to znamená, že na tento závazkový vztah dopadá bez ohledu na povahu jeho účastníků režim obchodního zákoníku. Uvedená právní úprava je komplexní, občanský zákoník tento smluvní typ nezná.

Dojde-li k nájmu podniku, má podle § 488g (1) ObchZ nájemce zákonnou licenci i na využití obchodního tajemství po dobu trvání nájmu "*v rozsahu, v jakém je to třeba pro řádné provozování podniku, a to po dobu trvání nájmu*" (§ 488g (1) ObchZ). Z tohoto pohledu je poněkud problematické ustanovení § 18 ObchZ, podle něhož výlučné právo nakládat s obchodním tajemstvím má podnikatel provozující podnik. Podnikatelem provozujícím podnik je i nájemce podniku. Jsem názoru, že podnikatelem provozujícím podnik ve smyslu § 18 ObchZ, je pouze podnikatel, jemuž podnik patří vlastnickým právem, a nikoliv i podnikatel provozující podnik jako nájemce, neboť ten má podle § 488g ObchZ jen zákonnou licenci.

I. Pelikánová [30] si v této souvislosti klade otázku, kdo bude majitelem obchodního tajemství, které vznikne z činnosti nájemce podniku, který je rovněž podnikatelem: "*Obchodní tajemství je součástí podniku a podnik náleží majiteli, nikoli nájemci. Stane se i nově vzniklé obchodní tajemství majetkem majitele podniku, který tak bude činností nájemce zhodnocen. Obchodní tajemství by bylo jakýmsi "přírůstkem" hromadné věci (§ 5 ObchZ).*" a říká, že "*de lege ferenda by bylo vhodnější formulovat výlučné právo majitele podniku, k němuž obchodní tajemství náleží.*" S tímto

názorem se ztotožňují, neboť pokud podle současné právní úpravy je obchodní tajemství spjata s podnikem se kterým souvisí, potud není možné, aby se obchodní tajemství stalo majetkem nájemce podniku.

3.5.2 Samostatný převod obchodního tajemství

Pokud bychom se přiklonili k názoru, že obchodní tajemství je možno převádět i samostatně, nikoli pouze v rámci převodu podniku, k němuž náleží, bude nutno odpovědět na otázku jakou smlouvou se tak stane. Podnikatel dává svolení k užití a stanoví podmínky takového užití obchodního tajemství (§ 18 ObchZ in fine) většinou smlouvou, jež se označuje jako licenční smlouva.

V teorii není jednoty o tom, zda lze pro udělení souhlasu k užití obchodního tajemství využít právní úpravu licenční smlouvy k předmětům průmyslového vlastnictví podle § 508 a násl. ObchZ, či zda tato úprava použitelná není a je tedy nutno uzavřít inominátní smlouvu s případným analogickým použitím § 508 a násl. ObchZ.

K. Eliáš [31] konstatuje, že pro svolení k užití obchodního tajemství smluvní typ "výslovně upraven není. Zřejmé je zde jen to, že tajemství nelze prodat kupní smlouvou, protože jejím předmětem může být jen věc (a to, pokud jde o obchodní kupní smlouvu, jen věc movitá), proto půjde o smlouvu tzv. bezejmennou, inominátní. V rozsáhlé míře se tu uplatní analogie (§ 853 OZ) ... Smlouva o přenechání obchodního tajemství za úplatu se tedy uzavře jako obchodní smlouva inominátní podle § 269 (2) ObchZ. Analogicky se tu používají především ustanovení o licenční smlouvě (508 a násl. ObchZ). Myslitelné je i přenechání obchodního tajemství k bezplatnému užití. Pak vzniká otázka, zda se pro takovou smlouvu využije přímo úprava darovací smlouvy (§ 628 a násl. OZ) s odůvodněním, že darem může být v podstatě cokoli (arg. "něco" v § 628 OZ) a že bezplatné převody jsou z úpravy obchodního zákoníku zásadně vyloučeny. Bude na místě soudit, že takové řešení správné není a že půjde o smlouvu podle § 269 (2) ObchZ i zde."

Obchodní tajemství lze poskytovat třetím osobám k využití buď bezúplatně, nebo za úplatu. Protože je obchodní tajemství nehmotným statkem, který není v platné právní úpravě věcí v právním smyslu a tudíž není předmětem vlastnického práva, nemůže být převáděno smlouvou kupní. V právní praxi je pak možné se setkat s inominátními (atypickými, nepojmenovanými) kontrakty podle § 269 (2) ObchZ, jejichž předmětem je vytvoření nebo využití obchodního tajemství, popř. s kontrakty o převodu, a to koupi nebo darování obchodního tajemství, a dále se smlouvami o obstarání či zprostředkování obchodního tajemství.

3.5.2.1 Licenční smlouva podle § 508 a násl. ObchZ

V případě přenechání obchodního tajemství za úplaty, nevidím důvod, proč by nemohla v tomto případě být použita licenční smlouva podle § 508 a násl. ObchZ, neboť se domnívám, že obchodní tajemství je předmětem průmyslového vlastnictví.

Ačkoli P. Hajn [32] dovozuje, že *"svolení k užití obchodního tajemství se uděluje zvláštní licenční smlouvou, která bývá také označována za nepravou licenční smlouvu. její podmínky zákon výslovně neupravuje, muselo by se proto jednat o inominátní kontrakt. Při koncipování této smlouvy by se mohly strany inspirovat ustanovením § 508 a násl. ObchZ o licenční smlouvě k předmětům průmyslového vlastnictví."* V jiném díle však se přiklání k závěru, že *"vlastní licenční smlouva se bude zřejmě řídit ustanoveními § 508 až 515 ObchZ."*

Rovněž I. Pelikánová [33], i když tento závěr neučinila výslovně, zřejmě považuje obchodní tajemství za způsobilý předmět licenční smlouvy podle § 508 ObchZ, když říká, že *"v § 508 ObchZ je upravena licenční smlouva k předmětům průmyslového vlastnictví. Příímá aplikace je proto možná jenom za předpokladu, že předmětem smlouvy je nehmotný statek spadající do kategorie tzv. průmyslového vlastnictví ...Otázka je, kam zařadit obchodní tajemství, které je v našem právním řádu chráněno zvláštní úpravou v obchodním zákoníku. I s ohledem na to, že do kategorie průmyslového vlastnictví spadá rovněž nekalá soutěž, v jejímž rámci je zpravidla poskytována ochrana i obchodnímu tajemství, domnívám se, že obchodní tajemství nelze z průmyslového vlastnictví vyčlenit."*

J. Dědič [34] pak pouze stručně konstatuje, že *"podnikatel dává souhlas k užití obchodního tajemství smlouvou, jež se označuje jako licenční smlouva. Nejčastěji půjde zřejmě o smlouvu k předmětům průmyslového vlastnictví podle § 508 a násl. ObchZ."*

Licenční smlouva k předmětům průmyslového vlastnictví podle § 508 a násl. ObchZ nepokrývá celý rozsah obchodních vztahů v oblasti práv k nehmotným statkům, ale jde jen o smluvní poskytnutí licence k předmětům průmyslového vlastnictví. Obchodní zákoník používá pojem průmyslové vlastnictví. To je termín používaný v evropských státech a je používán i v mezinárodních smlouvách vztahujících se k těmto právům. Podle naší právní úpravy v občanském zákoníku, viz výše, však nejde o vlastnické právo, neboť to je možné jen k věcem a není možné k právům. Bylo by tedy přesnější mluvit o průmyslových právech.

Licenční smlouvou k předmětům průmyslového vlastnictví opravňuje poskytovatel nabyvatele ve sjednaném rozsahu a na sjednaném území k výkonu práv z průmyslového vlastnictví a nabyvatel se zavazuje k poskytování určité úplaty nebo jiné majetkové hodnoty. Smlouva vyžaduje písemnou formu. Vzhledem ke kogentnímu ust. § 263 (2) ObchZ se základní ustanovení, § 508 ObchZ považuje za kogentní. Smluvní typ licenční smlouvy k předmětům průmyslového vlastnictví je tzv. relativním obchodem, který lze použít na případy, jež splňují podmínky stanovené v § 261 (1) a (2) ObchZ.

Podle současné právní úpravy nelze licenční smlouvu, smluvní typ upravený ObchZ, uzavírat jinak než k předmětům průmyslového vlastnictví. Jiné smlouvy tohoto druhu poskytující práva k jiným předmětům než k předmětům průmyslového vlastnictví je dnes nutno uzavírat jako smlouvy nepojmenované podle § 269 (2) ObchZ.

Sjednání licenční smlouvy podle § 508 a násl. ObchZ umožňuje pouze výkon práva, nikoli jeho převod. Pokud by strany chtěly sjednat převod práva, vzhledem k tomu, že ObchZ takový smluvní typ nevyjmenovává, nezbyvá jim než volit kontrakt inominátní podle § 269 (2) ObchZ.

3.5.2.2 Obchodní tajemství jako nepeněžitý vklad

Obchodní tajemství by mohlo být rovněž předmětem vkladu do základního kapitálu obchodních společností a družstev utvářejících se v režimu obchodního zákoníku. Současný obchodní kodex vklad vymezuje vlastní legální definicí obsaženou v § 59 (1), a to tak, že vkladem společníka je souhrn peněžních prostředků ("peněžitý vklad") nebo jiných penězi ocenitelných hodnot ("nepeněžitý vklad"), které se určitá osoba zavazuje vložit do společnosti za účelem nabytí nebo zvýšení účasti ve společnosti.

Vkladem může být jakýkoli hmotný či nehmotný majetek, který:

- a) je způsobilý být předmětem občanskoprávních vztahů (§ 118 OZ);
- b) je soukromoprávním úkonem převoditelný do majetku jiného;
- c) je ocenitelný, tzn. že má hodnotu, již lze vyjádřit v penězích, společnost jej může hospodářsky využít vzhledem k předmětu podnikání a nejedná se o závazek týkající se provedení prací nebo poskytnutí služeb (§ 59 (2) ObchZ).

Způsobilost být vkladem mají tedy především hodnoty, které jsou zároveň způsobilými předměty soukromoprávních vztahů ve smyslu § 118 OZ. O tom, že obchodní tajemství je jako tzv. jiná majetková hodnota způsobilým předmětem soukromoprávních vztahů bylo pojednáno výše. Alespoň potenciální hodnota je definičním znakem obchodního tajemství. Otázkou, podle mého názoru, však zůstává, zda je obchodní tajemství samostatně převoditelné. O samostatné převoditelnosti obchodního tajemství bylo rovněž pojednáno výše.

Pokud dovedíme, že obchodní tajemství je samostatně převoditelné, potom nic nebrání tomu, aby mohlo být způsobilým nepeněžitým vkladem do základního kapitálu obchodních společností a družstev. Jak uvádí K. Eliáš [35] k problematice vkladu obchodního tajemství do obchodní společnosti "z dalších předmětů občanskoprávních vztahů mohou být předmětem vkladu ještě tzv. jiné majetkové hodnoty (§ 118 (1) OZ in fine). Jimi budou především předměty tzv. průmyslového vlastnictví. Zcela či zčásti jsou vkladem převoditelné i další nehmotné statky svou povahou blízké těm, jež jsou předmětem

průmyslově právní ochrany. Jejich typickými příklady jsou především obchodní tajemství a know-how (obojí se pojmově může překrývat).“

Pokud budeme obchodní tajemství považovat za vhodný vklad do základního kapitálu obchodních společností a družstev, potom není důvod, proč by obchodní tajemství nemohlo být např. i vhodným vkladem tichého společníka podle smlouvy o tichém společenství. Podle § 674 (1) ObchZ předmětem takového vkladu může být mimojiné majetková hodnota využitelná při podnikání, což obchodní tajemství nepochybně je.

4 Ochrana obchodního tajemství

Účelem práva duševního vlastnictví obecně a práva k obchodnímu tajemství zvláště je právní ochrana (zatím ještě ne vlastnického) práva k nemotnému majetku a tím nepřímo pobízet k tvůrčí a hospodářské činnosti vedoucí ke vzniku a využívání ideálních statků a tím i k rozvoji kultury a hospodářství.

Právo duševního vlastnictví obecně poskytuje právní ochranu a finanční motivaci jednotlivcům nebo podnikům, kteří vynaložili čas, úsilí nebo peníze na vytvoření nových hodnot. Ochrana obchodního tajemství podporuje investice do výzkumu a vývoje a využití obchodně cenných informací. Díky právní ochraně není majitel obchodního tajemství subjektem nekalé soutěže na trhu. Nutnost dobré víry a čestného, férového jednání je základním duchem obchodního světa.

Ochrana obchodnímu tajemství, definovanému v § 17 ObchZ, je poskytována za splnění určitých podmínek, jak v rámci práva soukromého, tak i v rámci práva trestního.

4.1 Soukromoprávní ochrana

Těžiště právní ochrany obchodního tajemství tkví v prostředcích práva soukromého resp. občanského soudního procesu. Hmotněprávní úprava soudních prostředků ochrany obchodního tajemství je obsažena v obchodním zákoníku. Právní nároky, týkající se porušování obchodního tajemství, vznikají z titulu dvou soukromoprávních deliktů upravených rovněž v obchodním zákoníku. Ustanovení § 17 obsahuje definici obchodního tajemství, která je platná pro celou úpravu obchodního zákoníku.

"Pokud již jsou naplněny všechny zákonem stanovené znaky obchodního tajemství, přísluší právo k tomuto tajemství pouze tomu kterému určitému podnikateli a také pouze jemu přísluší ochrana obchodního tajemství proti jeho porušení nebo ohrožení", jak se říká v rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové [36]. Takovéto právo podnikatele k jeho obchodnímu tajemství je právem absolutním, které je chráněno proti každému podle § 18 a § 20 ObchZ. Kromě toho je obchodnímu tajemství poskytována též ochrana relativní ustanoveními nekalosoutěžního práva podle § 51 ObchZ.

4.1.1 Ochrana obchodního tajemství podle § 20 ObchZ

Ochrana práva k obchodnímu tajemství, jak je definováno v § 17 ObchZ, upravuje § 20 ObchZ. Podle tohoto ustanovení přísluší podnikateli právní ochrana proti porušení nebo ohrožení jeho práva na obchodní tajemství jako při nekalé soutěži.

Úprava obchodního tajemství v § 17 a násl. ObchZ tedy neobsahuje speciální řešení právní ochrany obchodního tajemství, ale oprávněnému jsou poskytnuty prostředky práva nekalé soutěže § 53

ObchZ. Tato právní ochrana (podle § 20 ObchZ) prostředky práva nekalé soutěže (§ 53 ObchZ) přísluší podnikateli proti porušení nebo ohrožení jeho práva na obchodní tajemství.

Protiprávním jednáním je tedy již samotné ohrožovací jednání. Stačí proto, že právo k obchodnímu tajemství bylo jenom ohroženo, aniž došlo k jeho porušení, aby se majitel mohl domáhat ochrany. Zákon nestanoví předpoklad zaviněného jednání. Právo na ochranu vznikne i v případě, že jde o jednání nedbalostní.

Právní ochrana ve smyslu § 20 ObchZ přísluší oprávněnému podnikateli proti každému rušiteli, bez ohledu na např. existenci soutěžních vztahů. Ochrana upravená v § 20 ObchZ se vztahuje k absolutnímu právu. S touto ochranou může působit souběžně i ochrana proti nekalé soutěži, což je jen relativní ochrana působící jen v rámci soutěžních vztahů. Právo nekalé soutěže obsahuje zvláštní skutkovou podstatu v § 51 ObchZ "Porušování obchodního tajemství".

4.1.2 Ochrana obchodního tajemství podle § 51 ObchZ

Jednou z forem nekalé soutěže je i porušování obchodního tajemství ve smyslu § 51 ObchZ. Zváží-li se tato právní úprava, je třeba se zabývat tím, zda v posuzovaném případě obvinění nenaplnili svým jednáním právě tuto skutkovou podstatu nekalé soutěže, a tím se nedopustili trestného činu porušování závazných pravidel hospodářského styku.

Jak se uvádí v judikatuře k tomuto ustanovení [37]: "*Zmíněný převod dokumentace je pak nejenom zcela zjevným porušením (...) smlouvy o převodu práv k technické dokumentaci (...), ale jde o porušování obchodního tajemství ve smyslu § 51 písm. a) ObchZ, a tedy i o nekalou soutěž, která porušuje pravidla hospodářského styku ve smyslu § 127 TrZ.*" Nekalou soutěží je jednání v hospodářské soutěži, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům.

Předmětem ochrany je obchodní tajemství, jež může být využito v soutěži. Co do obsahu pojmu obchodní tajemství odkazuje toto ustanovení výslovně na ustanovení § 17 ObchZ. Akceptuje tudíž nejen jeho vymezení jako skutečností výrobní, technické nebo obchodní povahy, ale i ostatní kvalifikační kritéria tohoto pojmu, tj. jejich souvislost s podnikem, běžnou nedostupnost a utajenost, vůli podnikatele je utajit a jejich alespoň potenciální materiální nebo nemateriální hodnotu. Aby určitá skutečnost byla předmětem ochrany, musí splňovat všechna tato kritéria.

Oproti pozitivnímu vymezení obchodního tajemství v § 17 ObchZ a ochraně podle § 20, jež se týká jakéhokoli porušení nebo ohrožení práva k obchodnímu tajemství, konstruuje ustanovení § 51 ObchZ ochranu v závislosti na jednání spočívajícím v naplnění přesně vymezené skutkové podstaty. Porušení práva k obchodnímu tajemství podle úpravy v § 20 ObchZ se obecně liší od

nekalosoutěžního jednání, protože oprávněný je chráněn proti každému rušiteli bez ohledu na existenci soutěžních vztahů.

Ochrana právem nekalé soutěže z titulu § 51 ObchZ je omezenější, protože vyžaduje naplnění dalších znaků. Těmi jsou ve smyslu generální klauzule (§ 44 ObchZ) rozpor s dobrými mravy soutěže a způsobilost přivodit újmu soutěžiteli nebo spotřebiteli a dále musí být naplněny znaky této skutkové podstaty. Znamená to, že musí jít o jednání, při němž dochází k porušení obchodního tajemství způsobem vymezeným v § 51 ObchZ.

Podle tohoto ustanovení je *"porušováním obchodního tajemství jednání, jímž jednající jiné osobě neoprávněně sdělí, zpřístupní, pro sebe nebo jiného využije obchodní tajemství, které může být využito v soutěži o němž se dozvěděl a) tím, že mu tajemství bylo svěřeno nebo jinak se stalo přístupným (např. z technických předloh, návodů, výkresů, modelů, vzorů) na základě jeho pracovního vztahu k soutěžiteli nebo na základě jiného vztahu k němu, popřípadě v rámci výkonu funkce, k níž byl soudem nebo jiným orgánem povolán, b) vlastním nebo cizím jednáním přičítícím se zákonu."*

4.1.2.1 Jednající

Jednajícím může být kdokoli tzn. jak soutěžitel, tak velmi často v tomto případě i osoba, která sama není soutěžitelem např. současný a bývalý zaměstnanec podnikatele nebo kterákoliv osoba, které podnikatel tajemství svěřil. Jednajícím může být jak ten, kdo se o skutečnostech, jež tvoří obchodní tajemství, dověděl legálně (osoby uvedené v písmenu a)), tak v důsledku protiprávního jednání buď vlastního (např. osoba, jež se "vloupala" do počítače podnikatele), nebo cizího např. od osoby, která provádí průmyslovou špionáž (osoby uvedené v písmenu b)). K využití obchodního tajemství soutěžitelem v soutěži nemusí dojít, postačí, že je zde taková objektivní možnost.

Protiprávní jednání ve smyslu § 51 ObchZ spočívá alternativně ve sdělení, zpřístupnění nebo ve využití obchodního tajemství, a to buď pro sebe, nebo pro jiného. Jsou to tedy tři rozdílná jednání, která jsou posuzována nezávisle na tom, zda jednající získá z akce pro sebe prospěch nebo ne, neposuzuje se ani, zda má prospěch z protiprávního jednání třetí osoba nebo ne. Stejně je bezvýznamný motiv jednání. Neoprávněná dispozice nemusí spočívat jen v aktivním jednání, zejména u zpřístupnění stačí i opomenutí. Zákon rovněž nepředpokládá jako podmínku naplnění této skutkové podstaty úmysl, postačí nedbalost; není ani rozhodné, zda se poskytnutí nebo zpřístupnění utajovaných údajů stalo z úplaty nebo bezúplatně.

Význam termínu sdělení spočívá v poskytnutí informace komukoliv. Komentář k ZPNS připouštěl, aby ke sdělení došlo jakýmkoli způsobem, např. i přikývnutím na otázku nebo ironickou poznámkou. Sdělení stejně jako ostatní druhy jednání musí být neoprávněné. Neoprávněným není sdělení, jestliže např. soutěžitel, podnikatel jednajícího pověří, aby někomu poskytl informace o způsobu výroby a on pouze jedná podle tohoto pokynu. V tom případě by se jednalo buď o svolení k

užití obchodního tajemství podle § 18 ObchZ, nebo o zánik obchodního tajemství, jestliže by to byl výraz podnikatelské vůle přestat tajemství utajovat. Obchodní tajemství by ztratilo jeden ze svých pojmových znaků podle § 17 ObchZ a nebylo by již chráněno.

Zpřístupnění označuje jednání, kdy není sice poskytnuta informace, ale je někomu umožněno, aby informaci získal. Komentář z roku 1938 uváděl, že nejčastěji může dojít ke zpřístupnění opomenutím, např. neuzamčením spisů.

Třetí variantou jednání je využití obchodního tajemství pro jednajícího nebo pro někoho jiného. Využitím je nutno rozumět přímou aplikaci poznatků obsažených v tajemství, např. jestliže někdo začne sám vyrábět výrobky takovým výrobním postupem, jehož znalost nabyt třeba v pracovním poměru u podnikatele, majitele obchodního tajemství.

4.1.2.2 Využitelnost v soutěži

Toto jednání se musí týkat obchodního tajemství, "které může být využito v soutěži". Nejde tedy o porušení jakéhokoli obchodního tajemství, ale jenom toho, jež může být využito v soutěži. Bylo-li by tedy porušeno takové obchodní tajemství, které nemůže být využito v soutěži, nespadlo by protiprávní jednání pod skutkovou podstatu § 51 ObchZ, bylo by však protiprávním podle § 17 a násl. ObchZ.

Využitelnost v soutěži není totiž pojmovým znakem obchodního tajemství podle § 17 ObchZ, i když lze namítnout, že ona "potenciální hodnota", jež je pojmovým znakem obchodního tajemství, koneckonců spočívá právě v možnosti využití je v hospodářské soutěži. Hodnota obchodního tajemství realizovatelná mimo hospodářskou soutěž je málo pravděpodobná. Tento argument je třeba uznat, avšak současně zřejmě oba předpoklady nelze považovat za totožné. Pro splnění znaku využitelnosti v hospodářské soutěži není nezbytné, aby skutečně doslo k využití v hospodářské soutěži, postačuje potenciální možnost využití.

4.1.2.3 O němž se dozvěděl

Dalším předpokladem pro postih porušení obchodního tajemství podle ustanovení § 51, který musí být splněn současně, je, aby se jednající o takovém tajemství dozvěděl kvalifikovaným způsobem.

a) tím, že mu bylo svěřeno, stalo přístupným na základě pracovního či jiného vztahu k soutěžiteli popř. v rámci výkonu funkce k níž byl soudem nebo jiným orgánem povolán

Pokud jde o okruh osob, které jsou v pracovním vztahu k soutěžiteli, je třeba do tohoto rámce zahrnout zejména zaměstnance. Upozornit je v této souvislosti třeba na ustanovení § 75 (1) ZPr, který stanoví, že zaměstnanci mohou konat souběžnou pracovní činnost shodnou s předmětem činnosti

zaměstnavatele, u něhož jsou zaměstnání, jen s jeho výslovným písemným souhlasem. Toto ustanovení se však netýká mandátních smluv, takže v tomto případě nemá zaměstnanec povinnost informovat svého zaměstnavatele o tom, že působí, třeba jen na přechodnou dobu – v oboru totožném s předmětem jeho podnikání.

Zákoník práce také neupravuje výslovně povinnost zaměstnanců v souvislosti se sdělením skutečností při uzavírání pracovní smlouvy, které tvoří nebo by mohly tvořit obchodní tajemství. V pracovní smlouvě je zaměstnavatel povinen se zaměstnancem dohodnout pouze druh práce, místo výkonu práce a den nástupu do práce. Jestliže však bude zaměstnanec pracovat se skutečnostmi tvořícími obchodní tajemství, které si zaměstnavatel nejen přeje utajit, ale také náležitě utajuje, měla by povinnost zachovávat obchodní tajemství být sjednána v pracovní smlouvě.

V jiném vztahu k soutěžiteli může být např. učeň, ale i osoby, které jsou v takových vztazích na základě jiných smluv, např. o obchodním zastoupení, mandátní smlouvy nebo na základy smlouvy o pracích mimo pracovní poměr.

Jednající se o obchodním tajemství může dozvědět i v rámci výkonu určité úřední funkce, k níž byl soudem nebo jiným orgánem povolán. Zde lze poukázat např. na ustanovení § 124 OSŘ nebo § 24 OHS.

b) vlastním nebo cizím jednáním přičítám se zákonu

Písm. b) se na rozdíl od písm. a) týká případů, kdy se někdo dozví o skutečnostech tvořících obchodní tajemství nikoli 'legálně', nýbrž způsobem odporujícím právu. Protiprávnost v tomto druhém případě proto zahrnuje i získání této vědomosti. ZPNS v této souvislosti mluvil příkladmo o výzvědě. Jako příklad protiprávního nabytí vědomosti se uváděla zpronevěra, vypáčení pokladny, úplatek.

Pokud dojde k porušení nebo ohrožení obchodního tajemství definovaného v § 17 ObchZ, může se podnikatel domáhat jeho ochrany podle § 20 ObchZ a v případě, že toto protiprávní jednání rušitele naplní znaky skutkové podstaty podle § 51 ObchZ rovněž podle tohoto ustanovení. Může samozřejmě dojít k překrytí obou právních úprav a v obou případech přísluší podnikateli ochrana jeho práva prostředky práva nekalé soutěže podle § 53 ObchZ. Toto ustanovení má do značné míry procesní povahu. Úprava sankcí je od procesní úpravy někdy obtížně oddělitelná.

4.1.3 Právní prostředky ochrany obchodního tajemství podle § 53 ObchZ

Je-li v souvislosti s obchodním tajemstvím porušeno nebo ohroženo právo podnikatele k obchodnímu tajemství má takto dotčená osoba pro ochranu svých práv soustavu nároků, které může uplatňovat v řízení před soudy.

Jak porušení obchodního tajemství podle (§ 18 ObchZ), tak porušení obchodního tajemství v nekalé soutěži (§ 51 ObchZ) patří mezi tzv. ohrožovací delikty, což znamená, že porušení práva ještě nemuselo nastat, ale teprve hrozí.

Soukromoprávní ochrana obchodního tajemství zahrnuje všechny prostředky, které jsou obsahem ochrany proti nekalé soutěži podle § 53 ObchZ. a bude mít vždy režim obchodního zákoníku bez ohledu na to, kdo je rušitelem. V ustanovení § 53 ObchZ jsou upraveny procesní (formální) prostředky na ochranu proti nekalé soutěži.

Prostředky této ochrany spočívají v tom, že podnikatel, jehož právo bylo porušeno nebo ohroženo, má právo domáhat se, aby ten, kdo jeho právo porušuje nebo ohrožuje (delikvent), se svého jednání zdržel a odstranil způsobený závadný stav. Podnikatel se dále může domáhat přiměřeného zadostiučinění (satisfakce), a to i v penězích. Jestliže podnikateli jednáním delikventa vznikne škoda, může požadovat její náhradu. Pokud by se delikvent takovým jednáním obohatil, má podnikatel právo na vydání takového bezdůvodného obohacení.

Nároky, které lze podle § 53 ObchZ uplatňovat, jsou majetkové i nemajetkové povahy. Z majetkových nároků, které může postižený vůči rušiteli uplatňovat, přiznává komentované ustanovení nárok na náhradu škody, vydání bezdůvodného obohacení a přiměřené zadostiučinění, které může mít peněžní i nepeněžní formu. Pokud jde o nemajetkové nároky, ustanovuje § 53 ObchZ výslovně pouze zdržovacích a odstraňovacích žalobách. Tyto právní prostředky ochrany proti nekalosoutěžním jednáním tvoří tzv. procesní právo nekalé soutěže.

Procesní úprava směřuje výlučně do oblasti občanského soudního řízení. Tím snad lze vysvětlit, proč je relativně kusá a na jednotlivé instituty procesní, ač nepochybně důležité, ani neodkazuje, protože se předpokládá aplikace příslušných ustanovení občanského soudního řádu. Je třeba připustit, že je možno v případě porušení či ohrožení obchodního tajemství uplatnit i jiné druhy návrhů, jak je obsahuje občanský soudní řád, například žaloby určovací podle § 88 písm. c), návrhy na zajištění důkazů podle § 78 a zejména návrhy na předběžná opatření podle § 74, resp. § 102 OSŘ.

Protože obchodní tajemství patří mezi tzv. práva duševního vlastnictví, je zde třeba upozornit na novou směrnici Evropského parlamentu a Rady o prosazování práv k duševnímu vlastnictví (č. 2004/48/ES), o které bylo pojednáno v kapitole 2.3.1. Cílem směrnice je zajistit vysokou, rovnocennou a homogenní úroveň ochrany duševního vlastnictví ve vnitřním trhu, neboť rozdíly mezi úpravami v jednotlivých členských státech týkajícími se prostředků k dodržování práv duševního vlastnictví jsou na újmu řádnému fungování vnitřního trhu a znemožňují zajištění rovnocenné úrovně ochrany práv duševního vlastnictví v celém Společenství. Tato situace nepodporuje volný pohyb v rámci vnitřního trhu ani vytvoření prostředí příznivého pro zdravou hospodářskou soutěž. Současné rozdíly vedou také k oslabení hmotného práva duševního vlastnictví a k roztržitému vnitřnímu trhu v

této oblasti. To způsobuje ztrátu jistoty v obchodních kruzích na vnitřním trhu, důsledkem čehož je snížení investic do inovace a tvorby.

Směrnice se tedy netýká samotného hmotného práva k duševnímu vlastnictví, nýbrž pouze právních prostředků jeho prosazování. Sblížení právních předpisů členských států v této oblasti je považováno za nezbytný předpoklad řádného fungování vnitřního trhu.

Jak však uvádí K. Čermák [38], *"Implementace směrnice v českém právu (která má být provedena do 29.4.2006, pozn. aut.) nebude z řady důvodů jednoduchá. Složitost implementace směrnice je dána zejména jejím průřezovým charakterem. Směrnice nevychází z tradičních institutů kontinentálního práva, nýbrž se snaží se svými koncepty a použitou terminologií překročit tradice právních řádů jednotlivých členských států včetně překonání hranice mezi angloamerickým a kontinentálním právním orbitem. Režim směrnice jde napříč hmotněprávními a procesněprávními normami českého práva a dotýká se některých z nejzákladnějších institutů z oblasti soukromého a civilního procesního práva, jakým je např. odpovědnost za škodu a za bezdůvodné obohacení, institut břemene tvrzení a břemene důkazního v civilním procesu aj."*

Nyní se budeme zabývat základními nároky vznikajícími oprávněnému subjektu při porušení či ohrožení obchodního tajemství, tak jak vyplývají z § 53 ObchZ a ustanovení OSŘ, podrobněji a v této souvislosti bude rovněž poukázáno na jednotlivá ustanovení výše zmíněné směrnice.

4.1.3.1 Žaloba zdržovací a odstraňovací

Základními nároky jsou požadavky, aby se rušitel zdržel protiprávního jednání a odstranil závadný stav. Uplatňují se žalobou (viz § 80 písm. b) OSŘ). Zpravidla se uvádí, že zdržovací nároky, neboli žaloba zdržovací (označovanou také jako záповědní či negatorní), mají preventivní povahu, protože směřují proti pokračování v nekalosoutěžním jednání. Odstraňovacím nárokem (restituční žalobou) se žalobce domáhá, aby odpovědná osoba odstranila závadný stav.

Žaloba na zdržení se závadného jednání může být podána jak v případě, kdy již bylo obchodní tajemství porušeno, tak v případě, že jeho porušení nejprve hrozí. Má tedy především povahu preventivní. Nelze ji však použít, jestliže závadné jednání již skončilo, pokud nehrozí jeho opakování. zvláštní situace nastává, skončilo-li závadné jednání v důsledku nařízení předběžného opatření podle § 75 OSŘ. Jestliže soud vyhoví návrhu na nařízení předběžného opatření, uloží návrhovateli podání žaloby a stanoví lhůtu pro její podání (§ 76 (3) OSŘ). Může také stanovit, že předběžné opatření bude trvat jen po určenou dobu. Nepodá-li žalobce ve stanovené lhůtě žalobu, předběžné opatření zanikne (§ 77 (1) písm. a) OSŘ).

Žaloba na odstranění závadného stavu připadá v úvahu při neoprávněném využívání obchodního tajemství (vedle žaloby na zdržení se závadného jednání). Tak např. jestliže jiný

podnikatel neoprávněně využívá databázi (dodavatelů, odběratelů apod.), lze se nejen domáhat, aby tuto databázi přestal užívat, ale též aby ji odstranil ze své sítě, paměťových médií či jiných nosičů informací.

Směrnice č. 2004/48/ES ve svém čl. 11 upravuje institut tzv. soudního příkazu. Jedná se o institut v podstatě odpovídající našemu zdržovacímu nároku v jeho procesněprávní rovině. Členské státy jsou povinny zajistit, aby jejich soudní orgány mohly v případech, kdy svým rozhodnutím zjistí zásah do práva duševního vlastnictví, nařídit porušovateli zákaz v takovém zásahu pokračovat.

4.1.3.2 Přiměřené zadostiučinění

V případě porušení obchodního tajemství může oprávněná osoba žádat přiměřené zadostiučinění (satisfakci), jež může být poskytnuto i v penězích. Zadostiučinění může tedy být jak peněžité, tak morální. Nárok na přiměřené zadostiučinění je nárokem na plnění za újmu nemateriální povahy. Je to nárok objektivní, který není vázán na naplnění jakýchkoli subjektivních podmínek.

Tzn. že ke vzniku práva na přiměřené zadostiučinění není zapotřebí zavinění ze strany odpovědné osoby. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18.9.2002 [39]: *"Nárok na přiměřené zadostiučinění je dále nárokem, který má převážně, popř. výlučně objektivní charakter. Dovozuje se, že je nárokem "objektivním, který není vázán na naplnění jakýchkoli subjektivních podmínek"* V rozsudku ze dne 25. 3. 1998 [40] Nejvyšší soud dovodil, že *"přiměřenost výše peněžního zadostiučinění musí být posuzována jak z objektivních, tak subjektivních hledisek"*

V každém případě jsou subjektivní momenty z hlediska výše přiměřeného zadostiučinění pouze momenty doplňkovými. O výši přiměřeného zadostiučinění v penězích rozhoduje v případě sporu soud. Přestože k přiznání tohoto nároku není vyžadováno zavinění, úmysl či nedbalost, soudy jej zohledňují při stanovení výše peněžité satisfakce za nemajetkovou újmu.

Nárok na peněžité zadostiučinění je v praxi uplatňován a soudy přiznávají nejčastěji. Předpokladem však je prokázání vzniku nemajetkové újmy, která není škodou na věci ani ušlým ziskem, anebo alespoň její hrozby.

Prostřednictvím požadavku na přiznání morálního zadostiučinění se žalobce mnohdy snaží dosáhnout náhrady ušlého zisku. Z právního hlediska jsou však tyto nároky odlišné a jsou založeny na rozdílných odpovědnostních principech.

"Právní praxe i právní teorie jsou zajedno v tom, že nárok na přiměřené zadostiučinění je nárokem, jímž se reparuje újma nemateriální povahy. Tento aspekt vyvěrá již z podstaty tohoto nároku, který se označuje jako zadostiučinění neboli satisfakce, aby se již v názvu zdůraznila jeho imateriální povaha.

Ve formě zadostiučinění, jako prostředku satisfakčního, není možno proto brát ohled na prvky, které mají materiální povahu, poněvadž materiální reparaci tento právní prostředek ochrany proti nekalé soutěži neslouží.

Pokud tudíž se dovolatel domáhá, aby při určení výše přiměřeného zadostiučinění bylo přihlédnuto i ke hmotným (majetkovým) hlediskům, jakým je získaný majetkový prospěch z uskutečněného obchodního případu (obdržená cena 3 mil. dolarů), nebo snížení objemu obchodu žalobce (samozřejmě v číselném vyjádření) apod., nelze se s takovým právním názorem ztotožnit. Materiální či majetkové aspekty jsou rozhodné pro vznik nároků materiální povahy, jako je kupř. náhrada škody, avšak nikoli pro nárok satisfakční povahy, jak shora zdůrazněno." Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18.9.2002 [41]

Pokud jde o přiměřené zadostiučinění, jeho nepeněžní forma by spočívala nejspíše ve veřejně omluvě za porušení obchodního tajemství, nicméně v praxi nebývá obvyklé.

4.1.3.3 Náhrada vzniklé škody

Podmínky pro náhradu škody při porušení obchodního tajemství se podle § 757 ObchZ řídí obdobně ustanovením § 373 a násl. téhož zákona. Odpovědnost za škodu je podle tohoto ustanovení objektivní. Je-li zde příčinná souvislost mezi určitým jednáním a vzniklou škodou, pak jednající odpovídá vždy. Objektivní princip vyplývá také z formulace jednotlivých skutkových podstat nekalé soutěže. U náhrady škody z nekalého soutěžního jednání nezáleží tedy na subjektivních okolnostech vzniku škody, zda jednající věděl či nevěděl, že svým jednáním může škodu způsobit. V případě odpovědnosti za škodu se hradí skutečná škoda a ušlý zisk.

Článek 13 směrnice ukládá členským státům zajistit, aby soudní orgány uložily tomu, kdo se vědomě dopustil porušování práv k duševnímu vlastnictví, povinnost k náhradě škody, kterou skutečně utrpěl majitel práva. Při určení výše škody mají soudní orgány přihlédnout mimo jiné k negativnímu ekonomickému dopadu porušování včetně ušlého zisku, k nekalým ziskům docíleným porušovatelem a případně i k morální újmě, kterou v důsledku porušení utrpěl majitel práva. Jako alternativu dává směrnice členským státům možnost určit výši náhrady škody fixní částkou.

Jak uvádí K. Čermák [42] *"implementace těchto ustanovení směrnice do českého právního řádu bude problematická. Směrnice se zde dotýká dvou základních institutů soukromého práva: odpovědnosti za škodu a odpovědnosti za bezdůvodné obohacení. Tyto dva instituty, resp. instituty jim analogické jsou v právních řádech členských států konstruovány často zcela odlišně. Směrnice nevychází z u nás tradované distinkce mezi škodou a nemateriální újmou a ji odpovídající koncepce náhrady škody a přiměřeného zadostiučinění za nemajetkové újmy jako dvou zcela odlišných a samostatných nároků. Náhrada nemateriální újmy má být podle směrnice obsažena v náhradě škody, ovšem za předpokladu, že porušovatel věděl nebo vědět měl, že svým jednáním porušuje právo k*

duševnímu vlastnictví. Nárok na náhradu škody v logice směrnice dále zčásti zahrnuje i nároky, které v českém právním řádu odpovídají nároku na vydání bezdůvodného obohacení."

4.1.3.4 Vydání bezdůvodného obohacení

Naproti tomu pro přiznání bezdůvodného obohacení platí ustanovení § 451 a násl. OZ, a to přesto, že v nich není obsaženo jako specifický důvod jednání nekalé soutěže a k podřazení nekalosoutěžních případů pod "majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů" je třeba dospět výkladem. Uplatňování obecných soukromoprávních nároků na vydání bezdůvodného obohacení, ač jde o starý římskoprávní institut (*actio*), bývá v našich případech méně časté. Příčina spočívá v praktickém upřednostňování široce pojímaných peněžitých zadostiučinění.

Nicméně vydání bezdůvodného obohacení přichází v úvahu i vedle poskytnutí zadostiučinění a vedle náhrady škody. Např. tam, kde na straně uživatele chybí právní důvod (právní titul) k využívání cizího obchodního tajemství, jímž je zejména licenční smlouva, anebo tam, kde tento důvod sice původně byl, ale odpadl; např. v důsledku vypovězení licenční smlouvy poskytovatelem licence. Tam, kde je právo na vydání bezdůvodného obohacení uplatněno, jde v našich případech mnohdy o značně vysoké částky, které dosahují i mnoha miliónů korun. Jestliže bezdůvodně obohacený nebyl v dobré víře, je povinen vydat nejen bezdůvodné obohacení, které by se rovnalo ceně smluvní licence, ale též veškeré užitky (§ 458 (2) OZ).

4.1.3.5 Uveřejnění rozsudku

Zákonem č. 151/2002 Sb. bylo zrušeno ustanovení § 55 ObchZ a věcně se zde obsažená úprava přenesla do občanského soudního řádu. Bývalý § 55 ObchZ obsahoval možnost vyloučení veřejnosti a uveřejnění rozsudku na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl. Podle § 155 (4) OSŘ ve znění účinném od 1. 1. 2003 ve věcech obchodního tajemství může soud účastníkovi, jehož žalobě vyhověl, přiznat na jeho návrh ve výroku rozsudku právo rozsudek uveřejnit na náklady neúspěšného účastníka; podle okolností případu soud stanoví též rozsah, formu a způsob uveřejnění.

"Právo účastníka úspěšného ve sporu o nekalou soutěž požadovat zveřejnění rozsudku na náklady účastníka ve sporu neúspěšného podle (bývalého, pozn. autora) § 55 odst. 2 ObchZ není samostatným žalobním nárokem, nýbrž jen důsledkem rozhodnutí o žalobním nároku. Přitom postačuje, pokud soud vyhověl jen některému z více uplatněných nároku účastníka."[43]. Soud ovšem toto právo přiznat může i nemusí. Jedná se o specifickou sankci. Je to sankce spíše hmotněprávní povahy, bylo proto vhodně součástí odpovědnosti za nekalosoutěžní jednání.

Zavedení takovéto sankce bere v úvahu zvláštnosti soutěžních vztahů. V soutěži má totiž mimořádný význam dobrá pověst každého soutěžitele. Její poškození může vést až ke ztrátě klientely a k ohrožení samotné existence podniku. Je proto nejcitelnějším postihem toho, kdo se dopouští nekalé

soutěže, jestliže odsuzující rozsudek bude uveřejněn a dozvůli se o něm klientela nebo alespoň její část. Je zřejmé, že aplikace této sankce je vhodná jenom v případech zaviněného nekalosoutěžního jednání. *"Publikace rozhodnutí může ve svých důsledcích být sankcí, reparací, určitou satisfakcí i mít význam výchovný a preventivní. Při rozhodování, zda bude právu na zveřejnění rozsudku vyhověno, je třeba zvažovat každý z těchto atributů jednotlivě i v jejich vzájemné souvislosti, tak aby zákonný smysl tohoto institutu byl naplněn"*[44]. Běžně však nebývá toto právo uplatňováno, protože k soudnímu přiznání práva zveřejnit pravomocný rozsudek většinou dojde až se značnou prodlevou, kdy žalobce na tom ztrácí hospodářský zájem.

Směrnice ukládá členským státům zajistit, aby soudní orgány na návrh žalobce a na náklady porušovatele mohly nařídit vhodná opatření k šíření informací o rozhodnutí včetně jeho vyvěšení (snad tedy i elektronického zpřístupnění na internetu) a úplného nebo částečného zveřejnění (čl. 15). V tomto směru je naše stávající právní úprava v souladu se směrnicí, i když v oblasti informací veřejnosti o obsahu soudních rozhodnutí obecně, zejména rozhodnutí nižších soudů, by se dalo leccos zlepšit.

4.1.3.6 Předběžná opatření

Obchodní zákoník se v žádném svém procesním ustanovení ani odkazem nezabývá otázkou předběžného opatření, ač tato instituce je vzhledem k delikt ní povaze obchodních tajemství vysoce důležitá. Při procesním řešení sporů týkajících se obchodního tajemství přicházejí v úvahu i všechny procesně právní instituty civilního procesu. Občanským soudním řádem se řídí věcná příslušnost a vlastní postup řízení.

I u sporů z obchodního tajemství se tak uplatní předběžná opatření. Účelem institutu předběžného opatření v civilním řízení je prozatímní úprava právních (nikoliv faktických) poměrů účastníků do doby, než bude jejich věc soudem rozhodnuta. Předběžné opatření je rozhodnutí prozatímní povahy. Smyslem opatření je zabránit možnému zhoršení postavení účastníka nebo vzniku či zhoršení již nastalé újmy. Vydání předběžného opatření je dočasné opatření, které nijak nepředurčuje výsledek konečného rozhodnutí ve věci samé.

Zdržovací nárok, tj. nárok směřující ke zdržení se porušování práva k duševnímu vlastnictví, případně nekalého soutěžního jednání, lze uplatnit jednak cestou návrhu na předběžné opatření, jednak v rámci řízení ve věci samé (žalobou zdržovací). Úspěch v návrhu na nařízení předběžného opatření je přitom spojen s žalobcovou povinností zahájit řízení ve věci samé, jinak předběžné opatření zanikne a žalobce se vystavuje nebezpečí povinnosti k náhradě újmy, která žalovanému vznikla tím, že dodržoval nařízené předběžné opatření (§ 77 (3) OSŘ).

Před zahájením řízení lze vydat k ochraně podnikatele, jehož obchodní tajemství je porušeno nebo ohroženo, předběžné opatření za podmínek stanovených v § 74 a násl. OSŘ. Příslušný k vydání

předběžného opatření je soud, který je příslušný k jednání ve věci samé. "*Věcně nepřislušný soud nemůže nařídit ani předběžné opatření.*"[45]

Zásah do práv, který uložením předběžného opatření vznikne, musí být přiměřený tvrzeným právem chráněným zájmům navrhovatele. Současná judikatura zastává v případech návrhů na vydání předběžných opatření stanovisko, že je nepochybné, že soud může tohoto opatření využít vždy, je-li nebezpečí z prodlení (tedy úprava poměrů účastníků pro dobu, než bude rozhodnuto ve věci samé, musí být naléhavá), zejména k zamezení vzniku škody či jiné újmy, popřípadě k jejímu rozšiřování. Nakolik je vydání předběžného opatření naléhavé, vyplývá zásadně z okolností daného případu. Předběžné opatření pak je na místě v těch případech, je-li ověřeno alespoň provedením některých důkazů, že je naplněna některá ze skutkových podstat ustanovení obchodního zákoníku. Nelze však vydat předběžné opatření, jestliže by navodilo stav, který by v podstatě nahradil rozhodnutí.

Jak se uvádí v usnesení Vrchního soudu v Praze vydaném dne 29.9.1994 [46] "*Podle ustanovení § 74 a násl. o. s. ř. může soud využít prostředku předběžného opatření, je-li třeba, aby zatím byly upraveny poměry účastníků. Je nepochybné, že tohoto prostředku soud může využít v těch případech, kdy hrozí nebezpečí z prodlení (tedy úprava poměrů účastníků po dobu než bude rozhodnuto ve věci, musí být naléhavá), zejména k zamezení vzniku škody či jiné újmy, popřípadě k jejímu rozšiřování. Zda jde o takový případ přenechává zákon k úvaze soudu.*

Pokud se však soud rozhodne použít uvedeného prostředku, musí mít rozhodné skutečnosti osvědčeny. K charakteru předběžného opatření tedy náleží m.j. i jeho dočasnost, zásah do práv předběžným opatřením dotčeného účastníka musí být přiměřený navrhovatelem prokazovanému porušení jeho práv a právem chráněných zájmů, stejně tak musí být přiměřená i případná újma, vzniklá z předběžného opatření dotčenému účastníkovi."

A ve vztahu k obchodnímu tajemství tentýž Vrchní soud dodává [47], že "*pokud navrhovatel tvrdí, že odpůrce ve svém podnikání využívá obchodní tajemství navrhovatele, a proto žádá o vydání předběžného opatření, pak podmínkou pro vydání předběžného opatření je osvědčení takových skutečností, z nichž se jeví jako pravdě podobné, že určité skutečnosti jsou u navrhovatele chráněny jako obchodní tajemství podle § 17 ObchZ a že předmět tohoto tajemství je bez právního důvodu k újmě oprávněného jednáním podle § 51 ObchZ soutěžitelem využíván.*

Druhým zákonným důvodem pro nařízení předběžného opatření je obava, že by výkon soudního rozhodnutí po skončení sporu byl ohrožen. Ze stejných důvodů pak může soud nařídit předběžné opatření i v průběhu řízení podle § 102 OSŘ. Příslušným soudem pro vydání předběžného opatření je soud, který je příslušný pro rozhodování ve věci samé. Vydává se ve formě usnesení, proti němuž je odvolání přípustné.

Článek 9 směrnice říká, že členské státy jsou povinny zajistit, aby soudy na návrh vydávaly předběžná opatření proti tvrzeným porušovatelům práv k duševnímu vlastnictví směřující k předejití jakémukoli hrozícímu porušení práv k duševnímu vlastnictví, nebo k zákazu pokračování takového tvrzeného porušování. Jelikož českému právu je institut předběžného opatření znám a v posledních letech i hojně využíván mimojiné ve sporech z obchodních tajemství, nebude implementace tohoto ustanovení do českého právního řádu činit větší problém.

K. Čermák [48] však v této souvislosti navrhuje zdokonalit výkon předběžných opatření, neboť *"ta, ukládající žalovanému povinnost zdržet se určitého jednání, lze v současné době vykonávat pouze ukládáním pokut postupem podle § 351 občanského soudního řádu. To vzhledem k časovým prodlevám při samostatném exekučním řízení a k nízké výši ukládaných pokut zpravidla nestačí k efektivnímu zajištění respektování nařízeného předběžného opatření povinnou osobou. Bude třeba zvážit zavedení možnosti stanovit přímo v usnesení o nařízení předběžného opatření výši pokuty splatné v každém jednotlivém případě porušení uložené povinnosti."*

4.1.4 Řízení o porušení obchodního tajemství

Protože soukromoprávní úprava skutkových podstat porušení nebo ohrožení obchodního tajemství je obsažena v obchodním zákoníku (§ 20 a 51 ObchZ), kde je rovněž upravena ochrana proti takovému ohrožení či rušení, základním prostředkem ochrany obchodního tajemství je soukromoprávní žaloba. Soukromoprávní povaze práv k obchodnímu tajemství pak odpovídá skutečnost, že ve všech případech zásahu do práv majitelů lze civilní řízení zahájit pouze na návrh oprávněné osoby; nikdy z úřední povinnosti. Soukromoprávní cestou se lze dovolávat několika základních nároků, které byly popsány výše, a pro řízení o těchto nárocích se použije úprava stanovená občanským soudním řádem.

Ve sporech z porušení nebo ohrožení práva na obchodního tajemství jsou podle § 9 (3) písm. l) OSŘ v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy. Místně příslušným je ten krajský soud, v jehož obvodu se nachází obecný soud odpůrce (viz § 85 a § 85a OSŘ), a nemá-li zde odpůrce obecný soud, je místní příslušnost soudu dána ustanovením § 86 OSŘ. Rozhoduje-li krajský soud v prvním stupni, jedná a rozhoduje samosoudcem (§ 36a (3) OSŘ).

4.1.4.1 Aktivní legitimace

Kdo může uplatňovat nároky z porušení či ohrožení obchodního tajemství podle § 53 ObchZ, tedy kdo je v případě sporu aktivně legitimován, je upraveno jednak v § 20 ObchZ a dále v § 51 ObchZ. Obecně je podle ustanovení § 20 ObchZ aktivně legitimován k uplatnění výše popsaných nároků podnikatel provozující podnik, na který se obchodní tajemství vztahuje. Podle § 53 ObchZ může žalovat osoba, jejíž práva byla jednáním nekalé soutěže porušena nebo ohrožena. To platí i pro

skutkovou podstatu podle § 51 ObchZ. V tomto případě budou tedy aktivně legitimováni soutěžitelé, kterými budou rovněž podnikatelé provozující podnik, na který se obchodní tajemství vztahuje. Jak se říká v rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25.5.2001 [49] "*pokud již jsou naplněny všechny zákonem stanovené znaky obchodního tajemství, přísluší právo k tomuto tajemství pouze tomu kterému určitému podnikateli a také pouze jemu přísluší ochrana obchodního tajemství proti jeho porušení nebo ohrožení.*"

Podnikatel, který tvrdí, že jeho právo k obchodnímu tajemství bylo porušeno či ohroženo, má ohledně takové skutečnosti povinnost důkazní a břemeno důkazní. Aby majitel obchodního tajemství uspěl v civilním sporu, musí prokázat, že daná skutečnost opravdu tvoří obchodní tajemství, tzn. naplňuje všechny definiční znaky stanovené § 17 ObchZ, mimojiné také, že ji byla přiměřeným způsobem utajována. Ve většině sporů z obchodního tajemství druhá strana tvrdí, že ve skutečnosti ona má právo k obchodnímu tajemství, které sama vytvořila.

Pro majitele obchodního tajemství je tudíž nezbytné prokázat, že on je původcem a majitelem takového tajemství. Jednoduchým způsobem, jak získat datovaný důkaz o vytvoření obchodního tajemství je zaslání si obchodního tajemství poštou a ponechání si oznámkované a datované zalepené obálky.

4.1.4.2 Pasívní legitimace

Kdo může být ve sporu z obchodního tajemství žalován, neboli být pasívně legitimován ve sporu, je otázka komplikovanější. V § 20 ObchZ zákon obecně označuje takovou osobu jako rušitele, aniž by jej blíže definoval. Neboť právo k obchodnímu tajemství je právem absolutním, je třeba dovést, že rušitelem může být každá osoba, fyzická i právnická. Stejně tak protiprávně jednajícím v případě § 51 ObchZ bezpochyby nemusí být jen soutěžitel. To plyne z formulace § 51 ObchZ používající termín "jednající".

Okruh subjektů, které mohou být stíhány pro toto nekalousoutěžní jednání, je široký. Vědomost o obchodním tajemství mohl rušitel získat na základě svého pracovního vztahu k podnikateli, který je majitelem tohoto tajemství, nebo na základě jiného vztahu k němu. Tímto jiným vztahem může být vztah společníka ke společnosti, ale jistě také vztah příbuzenský, osobní nebo smluvní. Široká je i formulace "v rámci výkonu funkce, k níž byl soudem nebo jiným orgánem povolán". Bude se jednat o likvidátora, konkursního správce, notáře, soudního znalce, tlumočníka, překladatele, o vyšetřovatele, pracovníka finančního úřadu apod. Obvykle se tu ochrana soutěžním právem blíže stýká s povinností mlčenlivosti, která je zvláštními zákony uložena těm, kdo vykonávají určitá povolání.

4.1.5 Úprava nekalé soutěže v návrhu nového občanského zákoníku

Jak bylo rozebráno výše, obchodní tajemství je chráněno právními prostředky nekalé soutěže a skutková podstata porušení obchodního tajemství (§ 51 ObchZ) představuje jednu ze skutkových podstat nekalé soutěže. Právo proti nekalé soutěži řadíme zpravidla do rámce odpovědnostního práva a v některých právních rádech bývají jeho jednotlivé skutkové podstaty ztvárněny jako civilní delikty: Kdo učiní to a to..., může být žalován pro... Velmi často jsou doplněny i delikty trestními, žalovatelnými na základě soukromé žaloby trestní. U nás tomu tak bylo až do r. 1950.

Návrh nového občanského zákoníku, tak jak je uveřejněn [50] na stránkách Ministerstva spravedlnosti počítá s přenesením problematiky nekalé soutěže jako celku do úpravy občanského zákoníku. Ochrana hospodářské soutěže bude nadále, jakožto veřejnoprávní disciplína, řešena zvláštním zákonem (č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže). Důvodem této změny je, že úprava nekalé soutěže, přes jistou specifickou dopadá nejen na podnikatele, ale obecně na jakékoliv hospodářsky aktivní osoby a také na spotřebitele a její úprava zasahuje i soukromá práva a povinnosti dalších osob (např. tzv. osob pomocných).

Jak se uvádí v důvodové zprávě k §2471 až 2474 nového OZ, další podstatný důvod této systematické změny je v tom, že i za situace, kdy je právo hospodářské soutěže upraveno zvláštním zákonem (zák. č. 143/2001 Sb.), neobsahuje tato úprava soukromoprávní ustanovení, která je tudíž potřebné zařadit do občanského zákoníku.

Ustanovení o jednotlivých skutkových podstatách (§ 2475 až 2485 návrhu OZ) jsou převzata z obchodního zákoníku, vyjma ustanovení o srovnávací reklamě, které je přeformulováno tak, aby odpovídalo příslušné evropské směrnici.

Skutková podstata nekalé soutěže "Porušení obchodního tajemství" obsažená v § 2484 návrhu OZ zní úplně stejně jako současná skutková podstata podle § 51 ObchZ a tudíž výše provedený výklad bude použitelný i po přijetí nového OZ. Rovněž ustanovení o katalogu sankčních postihů nekalé soutěže a nedovoleného omezení soutěže (§ 2486 až 2488 návrhu OZ) jsou s drobnými úpravami převzata z obchodního zákoníku (§ 53 a 54). Tak osoba, jejíž právo k obchodnímu tajemství bude porušeno nebo ohroženo bude moci podle § 2486 návrhu OZ *"proti rušiteli požadovat, aby se nekalé soutěže zdržel nebo aby odstranil závadný stav. Dále může požadovat přiměřené zadostiučinění, které může být poskytnuto i v penězích, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení."*

Soubor právních nároků majitele obchodního tajemství proti rušiteli by tak měl zůstat stejný, jako v současné právní úpravě. Jediným rozdílem je změna dosavadní spojky 'a' *"Osoby...se mohou proti rušiteli domáhat, aby se...jednání zdržel a odstranil závadný stav"* (§ 53 ObchZ) na spojku 'nebo' *"proti rušiteli požadovat, aby se nekalé soutěže zdržel nebo aby odstranil závadný stav"* v právním textu § 2486 a 2487 návrhu OZ.

Pokud bude text návrhu OZ přijat v této podobě, důsledkem této změny bude omezení základních nároků oprávněné osoby, která bude muset volit mezi žalobou zdržovací a odstraňovací. A tudíž žaloba na odstranění závadného stavu nebude moci být podána vedle žaloby na zdržení se závadného jednání. Toto řešení bych považovala za ne příliš šťastné, neboť jestliže např. jiný podnikatel neoprávněně využívá databázi (dodavatelů, odběratelů apod.), je praktické, aby oprávněná osoba měla právo domáhat se nejen ukončení užívání této databáze, ale též jejího odstranění z rušitelovi sítě, paměťových médií či jiných nosičů informací.

4.2 Trestněprávní ochrana obchodního tajemství

4.2.1 Obecně

Směrnice č. 2004/48/ES o prosazování práv k duševnímu vlastnictví ve své preambuli říká, že *"kromě občanskoprávních a správních opatření, řízení a nápravných opatření upravených touto směrnicí jsou ve vhodných případech dalšími prostředky zajišťujícími dodržování práv duševního vlastnictví také tresty."* Trestní právo hmotné, jehož základem je zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce "TZ"), poskytuje obecně ochranu různým společenským vztahům, zájmům a hodnotám tím, že některé útoky proti nim prohlašuje za trestné činy a za jejich spáchání stanoví tresty a ochranná opatření, jež lze ukládat v trestním řízení.

Jako společensky nebezpečná, a tedy i trestněprávně postižitelná, jsou považována i taková jednání, kterými je zasaženo do práv duševního vlastnictví. Pochopitelně že ne každé jednání, které je v rozporu s předpisy na ochranu duševního vlastnictví, je trestným činem. Musí jít o jednání, které naplní určitý stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost. Jde tedy o činy, jejichž zejména ekonomický dopad se vymyká běžnému standardu. Vedle dokonaných trestných činů je trestán také pokus o trestný čin a u zvlášť závažných trestných činů i jejich příprava. Trestána i organizace, návod a pomoc k trestnému činu.

Trestného činu se může dopustit pouze fyzická osoba. Trestněprávní odpovědnost právnických osob, která se připravuje, zatím neodpovídá koncepci, na níž je dosud postaveno české trestní právo. Přitom trestní odpovědnost může nést jen fyzická osoba, která již dovršila 15 let věku (§ 11 TZ) a je příčetná (§ 12 TZ). K tomu, aby bylo možné vyvodit trestní odpovědnost, se vyžaduje vždy zavinění (§ 3 (3) TZ), a to zpravidla úmyslné zavinění (§ 4 TZ), nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalostí (§ 5 TZ).

Protiprávní jednání, které nedosahuje míry trestnosti vyžadované pro trestné činy je běžně možné veřejnoprávně postihnout v přestupkovém řízení. Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek označeno v zákoně č. 200/1990 Sb. Je třeba poznamenat, že v současné právní úpravě, není upraven přestupek, který by spočíval v porušení nebo ohrožení obchodního tajemství.

Avšak ani obchodní tajemství, jak je definováno v § 17 ObchZ, není zvláštním předmětem úpravy v trestním právu. Trestní zákon ani trestní řád se totiž, na rozdíl od skutečností utajovaných zvláštním zákonem [51] a skutečností chráněných povinností mlčenlivostí, o obchodním tajemství výslovně nezmiňují. To však samo o sobě neznamená, že by obchodní tajemství nemělo pro trestní právo vůbec žádný význam. Trestní zákon sice neobsahuje žádnou skutkovou podstatu, jejímž prostřednictvím by byla poskytována trestněprávní ochrana přímo obchodnímu tajemství. Jinak

řečeno, útok proti obchodnímu tajemství (např. v podobě jeho prozrazení, zneužití apod.) není výslovně prohlášen za trestný čin v žádném ustanovení trestního zákona, tj. obchodní tajemství není v žádném ustanovení označeno za předmět útoku nebo za prostředek ke spáchání trestného činu.

Přesto lze vyzařením obchodního tajemství, neoprávněným získáním, využitím nebo jiným nakládáním s obchodním tajemstvím či dalšími útoky proti němu naplnit několik skutkových podstat trestního zákona a spáchat tak, za splnění ostatních podmínek trestní odpovědnosti, různé trestné činy. Skutečnost, o jaký trestný čin spáchaný v souvislosti s obchodním tajemství půjde, pak závisí na všech konkrétních okolnostech, za nichž byl čin spáchán.

4.2.2 Z historie a zahraničí

Jak bylo rozebráno výše, obchodní tajemství je chráněno právními prostředky nekalé soutěže a skutková podstata porušení obchodního tajemství (§ 51 ObchZ) představuje jednu ze skutkových podstat nekalé soutěže. Právo proti nekalé soutěži řadíme zpravidla do rámce odpovědnostního práva a v některých právních řádech bývají jeho jednotlivé skutkové podstaty ztvárněny jako civilní delikty: Velmi často jsou doplněny i delikty trestními, žalovatelnými na základě soukromé žaloby trestní. U nás tomu tak bylo až do r. 1950.

ZPNS kromě ochrany soukromoprávní upravoval i ochranu trestní a to v hlavě druhé, kde byly upraveny jednotlivé trestněprávní skutkové podstaty. Pro obchodní tajemství měl význam § 31 ZPNS, který zněl následovně:

(1) Přečinu se dopouští, kdo jako zaměstnanec nebo učeň za trvání zaměstnaneckého nebo učňovského poměru jiné osobě neoprávněně sdělí nebo učiní přístupným obchodní nebo výrobní tajemství, jež mu v důsledku jeho poměru v podniku buď bylo svěřeno nebo stalo se jinak přístupným a o němž ví, že ho může býti použito za účelem soutěže.

(2) Stejného přečinu se dopouští ten, kdo neoprávněně za účelem soutěže jinému sdělí nebo ve vlastním nebo cizím podniku užije obchodního nebo výrobního tajemství, o němž ví, že ho může býti použito za účelem soutěže a jehož znalosti nabyl:

a) vlastním nebo cizím jednáním přičícím se zákonu nebo dobrým mravům, zejména vlastní nebo cizí výzvědou, nebo

b) jako tajemství jemu zvláště svěřeného, zejména z technických předloh a návodů, z výkresů, modelů, šablon, stříhů, receptů, štočků, vzorků a vzorkovnic, ze seznamu zákazníků a pramenů nákupních, nebo

c) u výkonu funkce, k níž byl soudem nebo veřejným orgánem povolán.

(3) Ustanovení § 13, odst. 3., platí i tu.

(Ustanovení § 13, odst. 3. znělo:

Tyto předpisy se nevztahují na používání znalostí a zručností, kterých zaměstnanec nebo učeň nabyli v pravidelném postupu své činnosti s vůlí zaměstnavatele v jeho podniku konané.)

Rovněž německý zákon na ochranu proti nekalé soutěži (UWG [52]), upravující jako jednu ze skutkových podstat nekalé soutěže prozrazení obchodních a výrobních tajemství (*Verrat von Geschäfts- und Betriebsgeheimnissen*) ve svém § 17, obsahuje v tomto ustanovení i trestní sankce.

Současný německý zákon na ochranu proti nekalé soutěži platný od 8. července 2004 nahradil starší zákon na ochranu proti nekalé soutěži ze dne 7. 6. 1909, který byl, jak bylo zmíněno výše jedním ze vzorů pro prvorepublikový ZPNS. Paragraf 17 UWG, upravující porušení obchodních a výrobních tajemství, byl v podstatě, s drobnými odchylkami převzat, ze zákona na ochranu proti nekalé soutěži z roku 1909. Právní definice obchodních a výrobních tajemství, jak uvádí Dr. Jürgen Peter Graf [53], soudce Nejvyššího soudu, neexistuje a co lze podřadit pod pojem obchodní a výrobní tajemství, je ponecháno na judikatuře.

Trestní sankce za porušení obchodních nebo výrobních tajemství, tak jak vyplývají z § 17 UWG [54], spočívají v trestu odnětí svobody až na tři roky nebo alternativně peněžité sankci. V obzvláště závažných případech lze uložit trest odnětí svobody až na pět let nebo opět alternativně peněžitou sankci. Obzvláště závažné případy jsou vyjmenovány v § 17 (4) UWG.

Zemí, která bezesporu bere ochranu obchodního tajemství nejvážněji jsou Spojené státy. Ve Spojených státech úmyslné odcizení obchodního tajemství způsobí trestní odpovědnost pachatele jak na státní tak federální úrovni. Nejdůležitějším zákonem na federální úrovni, který zakotvuje trestný čin krádeže obchodního tajemství je zákon o hospodářské špionáži (the Economic Espionage Act of 1996, "EEA" [55]).

V § 1839 EEA je obchodní tajemství definováno jako "*všechny formy a druhy finančních, obchodních, vědeckých, technických ekonomických nebo výrobních informací, včetně vzorů, plánů, souborů, postupů, programů nebo kódů, pokud jejich vlastník učinil přiměřená opatření, aby dané informace udržel v tajnosti a tato informace má hodnotu, skutečnou či potenciální, jež je vyvoditelná ze skutečnosti, že není veřejnosti všeobecně známá nebo není snadno zjistitelná řádnými prostředky*".

EEA dává federálnímu státnímu zástupci právo stíhat jakoukoli fyzickou či právnickou osobu (společnost), která odcizí obchodní tajemství a trestá úmyslnou krádež, kopírování a obdržení obchodního tajemství. Tresty za porušení EEA jsou kruté. Fyzické osoby mohou být pokutovány do výše \$500,000 a právnické osoby až do \$5 milionů. Ten kdo úmyslně poruší obchodní tajemství může být rovněž zbaven svobody až na dobu 10 let. Veškerý majetek získaný z krádeže může být zabaven a prodán vládou. EEA nepostihuje pouze jednání, ke kterým dojde na území spojených států,

ale rovněž krádeže obchodního tajemství, ke kterým dojde v zahraničí, pokud zlodějem je americký občan nebo společnost nebo pokud daný čin má pozdější dopad na území Spojených států. Pokud je trestný čin proveden v zájmu cizí vlády nebo agenta, pokuta společnosti může být zdvojnásobena a trest odnětí svobody může být zvýšen až na 15 let.

Trestní postih za odcizení obchodního tajemství na federální je obecně přísnější, než za porušení jiných práv k duševnímu vlastnictví. Přijetím tohoto zákona Spojené státy uznaly, že ochrana obchodního tajemství je rozhodující pro jejich hospodářství. Americké společnosti utrácely v současné době milióny dolarů na vytvoření a utajení obchodních tajemství. Pokud by neexistoval takovýto odstrašující prostředek proti krádeži obchodního tajemství, soutěžní výhoda amerických společností spočívající v obchodních tajemstvích by byla potlačena.

Majetek v podobě nehmotných statků je často důležitější pro úspěch společností, než majetek hmotný. Jak uvádí přední americký specialista na obchodní tajemství R. Mark Halligan, Esq. [56], dnes může mít informace v podobě obchodního tajemství (jako například zdrojový kód, biochemický vzorec nebo technická statistika) stejný význam pro obchodní společnost, jako celý závod pár let zpátky. Zároveň však s rychlým rozvojem internetu se zvýšilo riziko odcizení obchodního tajemství. Pro zajímavost uvádím, že ve Spojených státech funguje tzv. Trade Secret Office (Úřad obchodního tajemství) [57], který se zabývá výzkumem a vývojem obchodních metod a počítačových programů na identifikaci, klasifikaci, ocenění a ochranu obchodních tajemství.

4.2.3 Nejvýznamnější skutkové podstaty ve vztahu k obchodnímu tajemství

V dalších částech této kapitoly jsou uvedeny trestné činy, které mohou být spáchány ve vztahu k obchodnímu tajemství. Nejde o vyčerpávající výčet, ale jen o nejtypičtější případy, v nichž je obchodní tajemství předmětem trestné činnosti nebo alespoň prostředkem k jejímu spáchání, a to případně i vedle jiných skutečností.

Nejsou zde uváděny trestné činy, jejichž podstatou není útok proti obchodnímu tajemství jako takovému, ale proti jiným chráněným zájmům, byť se nepřímo týkají i obchodního tajemství. Tak např. trestný čin podvodu podle § 250 TZ může být spáchán vylákáním peněz za poskytnutí údajů chráněných obchodním tajemstvím, které ovšem nebyly pro podle daného využitelné nebo vůbec nebyly chráněny jako obchodní tajemství, trestný čin krádeže podle § 247 TZ lze spáchat odcizením dokumentů a jiných věcí (např. počítače) obsahujících obchodní tajemství, které pachatel není schopen využít či zneužít a ani tak případně nehodlá učinit.

4.2.3.1 Trestný čin nekalé soutěže (§ 149 TZ)

Podle ustanovení § 149 TZ se trestného činu nekalé soutěže dopustí ten, kdo jednáním, které je v rozporu s předpisy upravujícími soutěž v hospodářském styku nebo se zvyklostmi soutěže, poškodí dobrou pověst nebo ohrozí chod nebo rozvoj podniku soutěžitele. Za to lze uložit trest odnětí svobody až na 1 rok, peněžitý trest nebo trest propadnutí věci.

Jde o skutkovou podstatu, která má tzv. blanketní dispozici, protože zčásti odkazuje na předpisy upravující soutěž v hospodářském styku. Jimi se zde rozumí ustanovení § 44 až § 52 ObchZ, která obsahují právní úpravu nekalé soutěže. Přitom jednou ze skutkových podstat nekalé soutěže podle obchodního zákoníku je právě porušování obchodního tajemství podle § 51 ObchZ a tím se obchodní tajemství stává i předmětem trestněprávní ochrany.

Zmíněná blanketní povaha dispozice skutkové podstaty trestného činu nekalé soutěže podle § 149 TZ zároveň znamená, že na rozdíl od některých jiných trestných činů uvedených níže jsou zde trestné jen ty útoky vůči obchodnímu tajemství, které výslovně vypočítává ustanovení § 51 ObchZ, tj. jednání pachatele, jímž jiné osobě neoprávněně sdělí, zpřístupní, pro sebe nebo pro jiného využije obchodní tajemství, které může být využito v soutěži a o němž se dověděl způsobem uvedeným pod písmenem a) nebo b) cit. ustanovení.

Trestným činem nekalé soutěže tedy nebude jiné, byť úmyslné jednání, např. zničení informací obsahujících obchodní tajemství, odnětí těchto informací z dosahu oprávněné osoby bez jejich sdělení či zpřístupnění jiné osobě nebo bez jejich dalšího využití apod. Podle okolností a povahy obchodního tajemství však v takových případech může jít o jiný trestný čin (např. poškození a zneužití záznamu na nosiči informací podle § 257a TZ).

Další rozdíl oproti ochraně poskytované obchodním zákoníkem spočívá v tom, že ke spáchání trestného činu nekalé soutěže podle § 149 TZ nestačí samo o sobě nekalosoutěžní jednání, tj. že někdo jiné osobě neoprávněně sdělí, zpřístupní, pro sebe nebo pro jiného využije obchodní tajemství, které může být využito v soutěži a o němž se dověděl za okolností uvedených v § 51 písm. a) nebo b) ObchZ. Pachatel tohoto trestného činu totiž musí takovým jednáním alternativně buď poškodit dobrou pověst soutěžitele, nebo ohrozit chod nebo rozvoj podniku soutěžitele (případně má jeho jednání oba tyto důsledky zároveň). Získání majetkového či jiného prospěchu pachatelem nebo jinou osobou se nevyžaduje.

Alternativním důsledkem nekalosoutěžního jednání je pak ohrožení chodu podniku soutěžitele nebo jeho rozvoje. zde na rozdíl od předchozího postačí hrozba vzniku těchto škodlivých následků, k nimž nemusí ve skutečnosti dojít. jednání pachatele však musí být objektivně způsobilé k tomu, aby v příčinné souvislosti s ním k takovému ohrožení došlo. Jde o hrozící následek, který by znamenal negativní dopad na celkové fungování podniku. Porušení obchodního tajemství může mít tento

důsledek zejména tehdy, jestliže pachatel v důsledku neoprávněně sděleného, zpřístupněného či zneužitého obchodního tajemství určitého soutěžitele dosáhne, že jiný soutěžitel díky ušetřeným nákladům za výzkum a vývoj může vyrábět a na trh dodávat podstatně levnější zboží, než jaké vyrábí poškozený soutěžitel, jehož zboží se tím stane neschopným konkurence, takže bude muset být zastavena jeho výroba, která činila podstatnou část výrobního programu poškozeného podnikatele.

Pachatelem trestného činu nekalé soutěže podle § 149 tr. zák. může být kdokoli, protože nejde o speciální subjekt, u něhož by se vyžadovala zvláštní způsobilost nebo postavení ve smyslu § 90 odst. 1 TZ. Pachatelem tedy může být především jiný soutěžitel než ten, vůči němuž nekalosoutěžní jednání směřuje.

Na rozdíl od sankcí za nekalou soutěž podle obchodního zákoníku, které jsou založeny na objektivním principu (tj. zpravidla postačí objektivně zjištěný rozpor s pravidly proti nekalé soutěži bez ohledu na zavinění), k trestní odpovědnosti podle § 149 TZ se vyžaduje úmyslné zavinění pachatele (§ 4 TZ), přičemž s ohledem na blanketní povahu této skutkové podstaty případná neznalost předpisů o nekalé soutěži, na které zde trestní zákon odkazuje, by pachatele nemohla zbavit trestní odpovědnosti.

Kdyby měl pachatel navíc úmysl nekalosoutěžním jednáním opatřit sobě nebo jinému ve značném rozsahu neoprávněné výhody a nekalosoutěžní jednání (porušení obchodního tajemství) by mělo charakter závažného způsobu porušení pravidle hospodářského styku, jednalo by se o trestný čin podle § 127 TZ, nikoli o nekalou soutěž podle § 149 TZ.

4.2.3.2 Trestný čin porušování závazných pravidel hospodářského styku (§ 127 TZ)

Trestný čin porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 TZ kryje širší okruh jednání. V praxi se proto zřejmě v daleko širší míře uplatní postih pro tento trestný čin. Na rozdíl od speciálního ustanovení § 149 TZ o nekalé soutěži, nevyžaduje se zde, aby došlo k poškození nebo ohrožení chodu nebo rozvoje podniku soutěžitele, k trestnosti postačí získání neoprávněné výhody ve značném rozsahu.

Neoprávněnými výhodami, k jejichž získání směřuje úmysl pachatele, se rozumí taková zvýhodnění hospodářského subjektu, kterému právně závazná pravidla hospodářského styku mají zabránit. Výhody mohou být materiální i nemateriální povahy. Pokud jde o značný rozsah takových výhod, sice neplatí zde přímo výkladové pravidlo podle § 89 (11) TZ ohledně značné škody a značného prospěchu, pro neoprávněné výhody materiální povahy, které lze vyčíslit v penězích, je však možné značný rozsah dovodit při částce nejméně 500 000 Kč, který může spočívat ve vyšších ziscích podniku, který se zmocnil cizího obchodního tajemství, ale může spočívat též např. v odměně, kterou

získá držitel obchodního tajemství za to, že jej prozradí. Nemusí tu jít o jednorázově vyplacenou částku, takový prospěch může být vypočten např. z rozdílu platu při "přetažení" zaměstnance apod.

Důležité je, že podle tohoto ustanovení je možno postihnout jak podnikatele, který cizího obchodního tajemství např. přetažením zaměstnance využije, tak přímo takového zaměstnance, který přechodem ke konkurenci dá k dispozici i znalosti o obchodním tajemství původního zaměstnavatele.

Tento trestný čin spáchá a trestem odnětí svobody až na 2 roky, trestem zákazu činnosti nebo peněžitým trestem může být potrestán, kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému ve značném rozsahu neoprávněné výhody, poruší závažným způsobem pravidla hospodářského styku stanovená obecně závazným právním předpisem. Přísnějším trestem odnětí svobody na 6 měsíců až 5 let bude pachatel potrestán, způsobí-li tímto činem vážnou poruchu v hospodářské činnosti nebo vážnou poruchu v zásobování anebo zkrácení příjmů státu ve značném rozsahu. Jde o typickou skutkovou podstatu s blanketní dispozicí, která odkazuje na mimotrestní právní předpisy upravující pravidla hospodářského styku. Za pravidla hospodářského styku v uvedeném smyslu se považují též omezení vyplývající z předpisů o nekalé soutěži podle § 44 až § 52 ObchZ.

Jak uvedl Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí ze dne 15.4.1998 [58] "*Pravidly hospodářského styku ve smyslu § 127 TZ, o trestném činu porušování závazných pravidel hospodářského styku se rozumí takové normy obsažené v obecně závazných právních předpisech, které vymezují závazné hranice (meze) hospodářské soutěže (tzv. pravidla hry). Jen v rámci těchto závazných pravidel hospodářského styku se může hospodářská soutěž rozvíjet. Porušením závazných pravidel hospodářského styku je mimo jiné též nekalé soutěžní jednání (nekalá soutěž), které je upraveno v § 44 až § 52 ObchZ (zák. č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů).*"

Dále Nejvyšší soud České republiky konstatoval, ve vztahu k obchodnímu tajemství "*za nekalou soutěž se považuje jednání v hospodářské soutěži, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům. Nekalá soutěž je zakázána (§ 44 (1) ObchZ).*

Jednou z forem nekalé soutěže je i porušování obchodního tajemství ve smyslu § 51 ObchZ. Podle § 51 písm. a) ObchZ je takovým porušováním obchodního tajemství i jednání, jímž jednajícím jiné osobě neoprávněně sdělí, zpřístupní, pro sebe nebo pro jiného využije obchodní tajemství (§ 17 ObchZ), které může být využito v soutěži, a o němž se dověděl tím, že mu tajemství bylo svěřeno nebo jinak se stalo přístupným (např. z technických předloh či technické dokumentace, návodu, výkresů, modelů, vzorů) mimo jiné i na základě jeho pracovního vztahu k soutěžiteli nebo na základě jiného vztahu k němu. Zváží-li se tato právní úprava, je třeba se zabývat tím, zda v posuzovaném případě obvinění nenaplnili svým jednáním právě tuto skutkovou podstatu nekalé soutěže a tím i trestného činu porušování závazných pravidel hospodářského styku."

Ve zmíněném rozhodnutí se Nejvyšší soud rovněž zabýval otázkou odpovědnosti představenstva akciové společnosti ve vztahu k trestnému činu porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 TZ. Z odůvodnění:

"Pokud rozhodlo představenstvo akciové společnosti jako kolektivní statutární orgán o určité otázce, která má význam pro naplnění znaků trestného činu, nevylučuje to obecně individuální trestní odpovědnost jednotlivých fyzických osob jako členů takového kolektivního orgánu, kteří se na zmíněném rozhodnutí podíleli, jestliže naplnili svým jednáním všechny znaky konkrétního trestného činu (§ 89 odst. 1 TZ).

Konkrétní podíl jednotlivých fyzických osob na takovém rozhodnutí kolektivního orgánu však musí být prokázán. To vyplývá z konstrukce trestní odpovědnosti, jež je založena na individuální trestní odpovědnosti fyzických osob, která vzniká naplněním znaků konkrétního trestného činu, bez ohledu na to, zda k němu popřípadě došlo v rámci činnosti právnické osoby.

V praxi bude přicházet v úvahu především trestní odpovědnost s přihlédnutím ke stupni nebezpečnosti činu pro společnost (§ 3 (2) a (4) TZ) zejména u iniciátorů takového kolektivního rozhodnutí, členů kolektivního orgánu, kteří se na rozhodnutí prokazatelně podíleli (hlasovali pro ně), a poté i u realizátorů takového kolektivního rozhodnutí, kterými jsou zpravidla statutární orgán, popř. další orgány příslušné společnosti a zejména vrcholoví manažeři (nezákonné, resp. protizákonné rozhodnutí kolektivního orgánu, které dokonce naplňuje znaky trestného činu, je nemůže zavazovat). Naproti tomu trestní odpovědnost zpravidla nebude dána u tzv. pomocných realizátorů, např. podřízených pracovníků, kteří provádějí jen dílčí úkoly při zajišťování provedení takového rozhodnutí porušujícího závazná pravidla hospodářského styku, kterým není známa povaha a rozsah takového narušení.

Námítky obviněných, kteří v tomto směru poukazují i na novelizované ustanovení § 90 (2) TZ, které však na tento případ nedopadá nejen z důvodu zákazu retroaktivity, ale i proto, že se týká pouze tzv. konkrétního nebo speciálního subjektu, jenž však není ustanovením § 127 TZ vyžadován, nejsou proto důvodné."

Takže i nekalá soutěž v podobě porušování obchodního tajemství ve smyslu § 51 ObchZ může být trestným činem porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 TZ, a to tehdy, jestliže jde o závažnější případ, který je ve vztahu speciality k trestnému činu nekalé soutěže podle § 149 TZ.

Podstata obou trestných činů spočívající v porušování obchodního tajemství, kterým pachatel poškodí dobrou pověst nebo ohrozí chod nebo rozvoj podniku soutěžitele, je tedy stejná. Ke spáchání trestného činu porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 TZ se však navíc

vyžaduje, aby pachatel porušil závazná pravidla hospodářského styku závažným způsobem a aby byl přitom veden úmyslem opatřit sobě nebo jinému ve značném rozsahu neoprávněné výhody.

Podle okolností není vyloučeno posoudit jeden skutek zároveň jako trestný čin porušování závazných pravidel hospodářského styku podle 127 TZ a jako trestný čin podvodu podle § 250 TZ, pokud např. pachatel jednak neoprávněně prozradí jiné osobě skutečnosti chráněné jiné osobě za výše uvedených podmínek a jednak za to od této osoby vyláká peněžní částku přesahující 5000 Kč, ale zatají jí, že není oprávněn takto nakládat s prozrazenými skutečnostmi.

4.2.3.3 Trestný čin zneužívání informací v obchodním styku (§ 128 TZ)

Ustanovení § 128 TZ obsahuje dvě samostatné základní skutkové podstaty a k obchodnímu tajemství má vztah zejména první z nich. Podle ní se trestného činu zneužívání informací v obchodním styku ve smyslu § 128 (1) TZ dopustí ten, kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch neoprávněně užije informace dosud nikoli veřejně přístupné, kterou získal z důvodu svého zaměstnání, povolání, postavení nebo své funkce a jejíž zveřejnění podstatně ovlivňuje rozhodování v obchodním styku a uskuteční nebo dá podnět k uskutečnění smlouvy nebo operace na organizovaném trhu cenných papírů nebo zboží.

Za to bude pachatel potrestán trestem odnětí svobody až na 3 roky, trestem zákazu činnosti nebo peněžitým trestem. přísnější trest v podobě trestu odnětí svobody na 2 roky až 8 let hrozí pachateli, který tímto činem získá pro sebe nebo jiného značný prospěch (tj. podle § 89 (11) TZ ve výši nejméně 500 000 Kč), a ještě přísnější trest odnětí svobody na 5 až 12 let pak lze uložit pachateli, který uvedeným činem získá pro sebe nebo jiného prospěch velkého rozsahu (tj. podle § 89 (11) TZ ve výši nejméně 5 000 000 Kč).

Ustanovení § 128 (1) TZ sankcionuje jednání označované jako "insider trading", tj. obchodování těch, kteří disponují důvěrnými informacemi, k nimž mají přednostní přístup, a jejich zneužitím vlastně narušují rovné podmínky subjektů na trhu. Jde přitom o specifické informace. Z uvedeného charakteru informací dosud nikoli veřejně přístupných vyplývá, že mohou mít dočasně i povahu obchodního tajemství ve smyslu § 17 a násl. ObchZ, ovšem to jen do jejich zveřejnění nebo zpřístupnění veřejnosti. Jde o zvláštní způsob využití zvláštního druhu obchodního tajemství. Jde o "informaci dosud nikoli veřejně přístupnou", tedy informaci, jež má být později zveřejněna, popř. kterou po určité době nelze utajovat.

Takovou informací může být zejména informace o chystané fúzi nebo rozdělení určitých podniků, informace o změně výrobního programu, o zavedení nové technologie, nového modelu výrobku atd., která při svém zveřejnění může vyvolat zvýšení poptávky po akciích určitého podniku, popř. snížení poptávky, nebo i dividend, jiného podniku. Je přitom lhostejné, zda použité, resp. zneužití informace skutečně měly nebo neměly povahu obchodního tajemství.

Ovšem, jak kriticky uvádí J. Nesnídal [59] "*Jak vidno, trestní zákon s postihem případů neoprávněné manipulace s důvěrnými obchodními informacemi počítá. A vyslovuje za ně také sankce, avšak citované ustanovení zůstává stále mrtvou literou. Řečeno s právními teoretiky, působí zatím jen jako hrozba. Avšak každodenní podnikatelská realita svědčí spíše o něčem jiném – o bezzubosti orgánů činných v trestním řízení tváří v tvář početným a závažným případům zneužívání informací v obchodním styku.*".

4.2.3.4 Poškození a zneužití záznamu na nosiči informací (§ 257a TZ)

Trestný čin zkráceně označovaný jako tzv. "ochrana počítačových dat". Samostatně zákon chrání údaje, které jsou předmětem obchodního tajemství (a vůbec všechny údaje), které jsou uloženy v paměti počítačů. Na zneužití takových informací pamatuje ustanovení § 257a TZ.

Tento trestný čin spáchá a trestem odnětí svobody až na 1 rok, trestem zákazu činnosti, peněžitým trestem nebo trestem propadnutí věci bude potrestán, kdo získá přístup k nosiči informací a v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou újmu nebo získat sobě nebo jinému neoprávněný prospěch

- takových informací neoprávněně užije,
- informace zničí, poškodí, změní nebo učiní neupotřebitelnými, nebo
- učiní zásah do technického nebo programového vybavení počítače nebo jiného telekomunikačního zařízení.

Přísnější postih v podobě trestu odnětí svobody na 6 měsíců až 3 roky hrozí tomu, kdo spáchá uvedený čin jako člen organizované skupiny nebo způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo získá sobě nebo jinému takovým činem značný prospěch (tj. podle § 89 (11) TZ škodu nebo prospěch ve výši nejméně 500 000 Kč). Ještě přísnější trest v podobě trestu odnětí svobody na 1 rok až 5 let hrozí pachateli, který způsobí uvedeným trestným činem škodu velkého rozsahu nebo získá takovým činem sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu (tj. podle § 89 (11) TZ škodu nebo prospěch ve výši nejméně 5 000 000 Kč).

Trestný čin podle § 257a tr. zák. má tedy význam i ve vztahu k obchodnímu tajemství ve smyslu § 17 a násl. ObchZ, protože je zřejmé, že i skutečnosti chráněné obchodním tajemstvím mohou mít často podobu informací uložených v elektronické podobě v počítači nebo na jiném nosiči informací. Jde např. o dokumentaci k utajovaným výrobním či technologickým postupům, o chráněnou dokumentaci k jednotlivým obchodním případům, o utajovanou databázi obchodních partnerů a zákazníků, o rozvojové či marketingové studie, o finanční a investiční údaje podnikatele atd.

4.2.3.5 Trestný čin porušování povinností při správě cizího majetku (§ 255 TZ)

Tento trestný čin bývá označován jako tzv. "nevěrná správa". Kdo jinému způsobí škodu nikoli malou tím, že poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

Přísnější postih v podobě trestu odnětí svobody na 6 měsíců až 5 let hrozí tomu, kdo spáchá uvedený čin jako osoba, která má zvlášť uloženu povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo způsobí-li takovým činem značnou škodu (tj. podle § 89 (11) TZ škodu ve výši nejméně 500 000 Kč). Ještě přísnější trest v podobě trestu odnětí svobody na 2 až 8 let hrozí pachateli, který způsobí uvedeným trestným činem škodu velkého rozsahu (tj. podle § 89 (11) TZ škodu nejméně 5 000 000 Kč).

Postih podle tohoto ustanovení přichází v úvahu především pro vedoucí pracovníky podniků, jimž zákoník práce v § 74 písm. g) ukládá povinnost zabezpečovat přijetí včasných a účinných opatření k ochraně majetku organizace, přičemž obchodní tajemství v širším smyslu lze za takový majetek pokládat.

4.2.3.6 Porušování tajemství dopravovaných zpráv (§ 239, § 240 TZ)

Trestný čin porušování tajemství dopravovaných zpráv podle § 239 TZ spáchá a trestem odnětí svobody až na 6 měsíců bude potrestán, kdo úmyslně poruší tajemství

– uzavřeného listu nebo jiné písemnosti, při poskytování poštovní služby nebo jiným dopravním zařízením, nebo

– zprávy podávané telefonem, telegrafem nebo jiným takovým veřejným zařízením.

Přísnějším trestem odnětí svobody až na 1 rok nebo trestem zákazu činnosti může být potrestán pracovník provozovatel poštovních služeb nebo telekomunikační služby, který

– spáchá výše uvedený čin,

– jinému úmyslně umožní spáchat takový čin, nebo

– pozmění nebo potlačí písemnost obsaženou v poštovní zásilce nebo dopravovanou dopravním zařízením anebo zprávu podanou telefonicky, telegraficky nebo jiným podobným způsobem.

Trestný čin porušování tajemství dopravovaných zpráv podle § 240 TZ spáchá a trestem odnětí svobody až na 1 rok bude potrestán, kdo v úmyslu způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch prozradí tajemství, o němž se dozvěděl z písemnosti, telegramu nebo telefonního hovoru, které nebyly určeny jemu, nebo takového tajemství využije.

Z výše popsaných znaků těchto trestných činů je zřejmé, že mohou být spáchány též ve vztahu k obchodnímu tajemství, pokud jsou dopravoványi zprávami ve smyslu § 239 a § 240 TZ skutečnosti (informace, údaje, dokumenty) chráněné obchodním tajemstvím podle § 17 a násl. ObchZ.

Tak tomu bude např. tehdy, jestliže si smluvní partneři sdělují chráněné obchodní údaje o dodávkách zboží, o cenách, o výrobních či technologických postupech atd., a činí tak v obchodních dopisech, v telefonických rozhovorech, prostřednictvím elektronické pošty atd. Pro spáchání trestných činů podle § 239 a § 240 TZ. nezáleží na tom, zda a jakou hodnotu má obsah chráněných písemností a zpráv pro jejich adresáta, odesílatele či pro pachatele, resp. zda lze vůbec tuto hodnotu vyjádřit ekonomicky či jinak.

Na spáchání trestného činu ve vztahu k obchodnímu tajemství nemá vliv skutečnost, zda ten, jehož práva na obchodní tajemství tím byla porušena nebo ohrožena, uplatnil mimotrestní právní ochranu podle § 20, § 53 ObchZ. To platí pochopitelně i opačně, protože trestní stíhání pachatele nebrání tomu, aby byly využity uvedené zvláštní, mimotrestní prostředky k ochraně obchodního tajemství.

Součástí trestního řízení může být i tzv. řízení adhezní, tedy řízení o náhradě škody, což může představovat především časovou a finanční úsporu pro poškozeného. Jednočinný souběh všech shora uvedených trestných činů přichází v mnoha konkrétních případech v úvahu. Je vyloučen, zejména pokud jde o vztah ustanovení § 127 a § 149 TZ, neboť u § 149 jde o trestný čin speciální. Jednočinný souběh nepřichází v úvahu také ve vztahu § 128 a § 255 TZ.

4.3 Ochrana obchodního tajemství v soudním řízení

Až dosud jsme se zabývali způsobem, jakým stát svou autoritou obchodní tajemství chrání. Závěrem je však třeba rozebrat zákonné předpoklady, které jsou zapotřebí k tomu, aby podnikatel byl povinen údaje, které jsou předmětem jeho obchodního tajemství, státu, resp. státním orgánům sdělit. Stát v jednotlivých druzích řízení obchodní tajemství respektuje nestejnou měrou.

4.3.1 Občanské soudní řízení

Obchodní tajemství je plně respektováno v občanském soudním řízení. Je nepochybné, že skutečnosti tvořící obchodní tajemství mohou být předmětem sporů nebo jiných právních věcí projednávaných v řízení před soudem, a to nejen ve věcech ochrany práv z porušení nebo ohrožení práva na obchodní tajemství, ale i v jiných případech, v nichž skutečnosti patřící do obchodního tajemství mohou mít povahu jen otázky předběžné. Lze proto hovořit o tom, že obchodní tajemství je předmětem občanského soudního řízení zejména v souvislosti s plněním povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní, s unesením břemene tvrzení a důkazního břemene, při jednání a dokazování a při rozhodování soudu.

4.3.1.1 Povinnost tvrzení a povinnost důkazní

Jelikož je občanské soudní řízení ovládána zásadou projednací a formální pravdy, jsou účastníci řízení povinni tvrdit všechny pro rozhodnutí ve věci významné skutečnosti a rovněž označit důkazy k prokázání svých tvrzení (§ 101 (1) písm. b) a § 120 (1) OSŘ). Zákon nerozlišuje, zda skutečnosti, které je účastník řízení povinen (v zájmu unesení svého břemene tvrzení) za řízení tvrdit, mají povahu obchodního (nebo jiného) tajemství nebo zda nejsou vůbec žádným způsobem utajovány.

Tvrdí-li účastník řízení skutečnosti patřící do obchodního tajemství, je povinen označit důkazy i k prokázání těchto tvrzení, ledaže by šlo o tvrzení mezi účastníky nesporná a soud by z nich mohl ve smyslu § 120 (4) OSŘ při zjišťování skutkového stavu věci vycházet. Kdyby účastník řízení skutečnosti patřící do obchodního tajemství sice tvrdil, avšak k jejich prokázání by neoznačil důkazy, ačkoliv jde o tvrzení sporná a byl soudem o své povinnosti důkazní postupem podle § 118a (3) OSŘ řádně poučen, neunesl by za řízení důkazní břemeno a z tohoto důvodu by nemohl být ve věci úspěšný. Ani z hlediska splnění důkazní povinnosti není samo o sobě významné, zda účastník označením důkazů prokazuje "utajované" nebo "jiné" skutečnosti.

O tom, zda budou za řízení uvedeny (tvrzeny) a prokazovány skutečnosti tvořící obchodní tajemství, tedy rozhoduje nositel práva k obchodnímu tajemství (podnikatel provozující podnik, ke kterému se obchodní tajemství váže) nebo jiná osoba, jíž jsou tyto skutečnosti známy, a to za předpokladu, že jsou účastníky řízení a že jejich tvrzení a prokázání jim bude (může být) z procesního hlediska na prospěch.

Rozhodnutí o tom, zda v občanském soudním řízení uvedou a budou prokazovat skutečnosti tvořící obchodní tajemství, samozřejmě závisí pouze na jejich úvaze; rozhodnou-li se však obchodní tajemství zachovat i za řízení před soudem, musí být (z pohledu výsledku řízení) srozuměni s tím, že, jde-li opravdu o skutečnosti významné pro rozhodnutí věci, nemohou být ve věci úspěšní.

V případě, že skutečnosti tvořící obchodní tajemství budou v řízení před soudem tvrzeny a že k jejich prokázání budou označeny důkazy, neznamená to samo o sobě, jak uvádí F. Púry [60] "že by podnikatel své obchodní tajemství přestal utajovat nebo že by osoby seznámené s obchodním tajemstvím je neoprávněně sdělily nebo zpřístupnily jiným; předpokládá to ovšem, že ten, kdo za řízení tvrdí a prokazuje skutečnosti patřící do obchodního tajemství, na to soud řádně a včas upozorní, aby mohla být přijata opatření k ochraně obchodního tajemství."

4.3.1.2 Vyloučení veřejnosti

U sporů z obchodního tajemství je prolomena zásada veřejnosti soudního řízení (§116 (2) OSŘ). Ve sporu, ve kterém by modlo dojít k ohrožení obchodního tajemství, může být rozhodnutím

soudu na návrh nebo z úřední moci vyloučena veřejnost, neboť právě v tomto případě by mohlo dojít k dalšímu ohrožení či porušení obchodního tajemství.

Takže ačkoli zákon neukládá ani neuznává povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech tvořících obchodní tajemství, ustanovení § 116 (2) OSŘ soudu umožňuje (a současně ukládá), aby vyloučil veřejnost z jednání, mohlo-li by veřejné projednání věci ohrozit obchodní tajemství. K tomu, aby soud mohl za řízení ochránit obchodní tajemství, musí mu být známo, že v řízení jsou posuzovány skutečnosti tvořící obchodní tajemství.

Podnikatel, který je nositelem práva k obchodnímu tajemství, jakož i další účastníci jsou proto povinni soudu sdělit, že za řízení jsou tvrzeny, prokazovány nebo jinak vyšly najevo skutečnosti, které patří k obchodnímu tajemství, a to jak účastníků řízení, tak případně i osob, které se na řízení nezúčastní, a v případě potřeby musí pravdivost svého sdělení soudu doložit.

Bude-li soudu věrohodně doloženo, že v řízení jsou posuzovány skutečnosti, tvořící obchodní tajemství, je soud v povinen rozhodnout o vyloučení veřejnosti z jednání nebo jeho části, v němž budou projednávány skutečnosti patřící do obchodního tajemství.

4.3.1.3 Nahlížení do spisu

Smyslem občanského soudního řízení je poskytnout ochranu právům a oprávněným zájmům a soudy jsou povinny v souladu s účelem občanského soudního řízení vykládat všechna ustanovení občanského soudního řádu. Ačkoli tedy občanský soudní řád, kromě vyloučení veřejnosti z jednání soudu nebo jeho části další prostředky ochrany obchodního tajemství v občanském soudním řízení před jeho zpřístupněním neoprávněným osobám výslovně nevyjmenovává, uvedené samozřejmě neznamená, že by soud nebyl během řízení povinen též jinak ochránit obchodní tajemství.

Je nepochybné, že k neoprávněnému "vyzrazení" obchodního tajemství může dojít nejen při jednání, z něhož by nebyla v rozporu s § 116 (2) OSŘ vyloučena veřejnost, ale i tím, že by bylo povoleno nahlédnout do spisu (v němž jsou obsaženy údaje o obchodním tajemství) někomu, kdo není oprávněn se s obchodním tajemstvím seznámit.

Případy, v nichž nelze povolit nahlédnutí do spisu (podle § 44 (2) OSŘ), neboť jeho obsah musí zůstat utajen, stanovilo vyhláškou č. 483/2000 Sb. Ministerstvo spravedlnosti ČR. V této vyhlášce však případy, kdy je ve spise zachyceno obchodní tajemství nejsou vyjmenovány.

Soud však, jak dovozuje F. Púry [61], bez ohledu na obsah vyhlášky č. 483/2000 Sb., "nemůže povolit nahlédnutí do spisu (jeho části), v němž je obsaženo obchodní tajemství, někomu, kdo není oprávněn se s ním seznámit, neboť by jinak (v rozporu s účelem občanského soudního řízení) porušil právo podnikatele na ochranu jeho obchodního tajemství. Nemělo by ostatně ani smysl vylučovat

veřejnost pro jednání podle § 116 (2) OSŘ., kdyby mělo být možné, aby se s obchodním tajemstvím mohl seznámit postupem podle § 44 (2) OSŘ. každý, kdo by o to projevil zájem."

4.3.2 Trestní řízení

Trestní právo procesní, jehož základem je zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení (trestní řád), upravuje pravidla pro vedení trestního řízení proti konkrétní fyzické osobě, která je podezřelá z toho, že spáchala trestný čin. S ohledem na význam a rozsah trestního řízení je zřejmé, že se v něm mohou vyskytovat i skutečnosti (informace, poznatky, závěry), na které se vztahuje obchodní tajemství, zejména je-li vedeno trestní řízení pro trestný čin související s obchodními či jinými podnikatelskými vztahy a aktivitami.

Trestní řád však obchodnímu tajemství, na rozdíl od informací utajovaných zvláštním zákonem [62] a skutečností chráněných povinností mlčenlivosti, neposkytuje žádnou zvláštní ochranu a jak již bylo uvedeno, pojem obchodního tajemství vůbec nepoužívá.

4.3.2.1 Zákaz výslechu svědka, poskytování vysvětlení, vydání věci

V této souvislosti trestní řád např. stanoví *zákaz výslechu* podle § 99 (1) a (2) TŘ, pokud by měl svědek vypovídat o utajovaných skutečnostech nebo pokud by tím porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, jestliže nebyl zproštěn povinnosti zachovávat tajnost utajovaných skutečností nebo povinnosti mlčenlivosti. Podobně je stanoveno omezení pro *poskytování vysvětlení* podle § 158 (7) TŘ, které nelze požadovat od toho, kdo by jím porušil státem výslovně uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže by byl této povinnosti zproštěn příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má.

Podle § 78 (2) TŘ se pak povinnost *předložit nebo vydat věc důležitou pro trestní řízení* podle § 78 (1) TŘ nevztahuje na listinu, jejíž obsah se týká okolnosti, o které platí zákaz výslechu, ledaže došlo k zproštění povinnosti zachovat věc v tajnosti nebo k zproštění povinnosti mlčenlivosti ve smyslu § 99 TŘ.

Za státem uznanou povinnost mlčenlivosti, které by se týkala výše uvedená ochrana a omezení, se však pro účely trestního řízení podle § 8 (4) věty druhé TŘ nepovažuje taková povinnost, jejíž rozsah není vymezen zákonem, ale vyplývá jen z právního úkonu učiněného na základě zákona.

Státem uznanou povinnost mlčenlivosti tedy bez dalšího nezakládá ani obchodní tajemství ve smyslu § 17 a násl. ObchZ, protože jeho obsah a rozsah není vymezen obchodním zákoníkem ani jiným zákonem, ale je vymezen jen podle vůle podnikatele vyjádřené na podkladě ustanovení § 17 ObchZ, a také jen úkony podnikatele je s ním disponováno podle § 18 ObchZ (např. rozšiřován či

zužován jeho rozsah). Tím spíše pak nelze pokládat obchodní tajemství za státem uloženou povinnost mlčenlivosti.

Vzhledem k výše uvedenému tedy platí, že je-li toto třeba, má každý povinnost poskytnout orgánům činným v trestním řízení i informaci, která je součástí obchodního tajemství, a to písemně, ústně v podobě svědectví, předložením listin atd., aniž by to bylo podmíněno jakýmkoliv úkonem srovnatelným se zproštěním povinnosti mlčenlivosti (nejde-li o případy, kdy je podle zákona povinnost mlčenlivosti vázána i na obchodní tajemství).

O skutečnostech zahrnutých do obchodního tajemství je proto zásadně povinen informovat orgány činné v trestním řízení na jejich žádost jak samotný podnikatel, který ve smyslu § 17 a násl. ObchZ, rozhodl o utajování takových skutečností jako obchodního tajemství, tak i např. jeho zaměstnanec či smluvní partner, který se s obchodním tajemstvím tohoto podnikatele seznámil, či jakákoli jiná osoba, která se dozvěděla o obsahu skutečností zahrnutých do obchodního tajemství (např. zaměstnanec finančního úřadu z titulu úřední činnosti). Přitom není rozhodné, zda podnikatel, o jehož obchodní tajemství jde, vystupuje v konkrétním trestním řízení jako obviněný (resp. obžalovaný) nebo jako poškozený.

Z toho vyplývá, že podnikatel, o jehož obchodní tajemství jde, jeho zaměstnanec, obchodní partner i jakákoli jiná osoba mají povinnost podle § 8 (1) TŘ vyhovět dožádáním orgánů činných v trestním řízení při plnění jejich úkolů a poskytnout jim případně i skutečnosti (informace, data, údaje), na které se vztahuje obchodní tajemství, a to zejména v podobě údajů o obchodních partnerech, o zákaznících, o jednotlivých obchodních případech včetně jejich cenových, časových a obsahových souvislostí, o majetkových dispozicích, o existujících bankovních účtech či o jiných skutečnostech, pokud těmto osobám není uložena povinnost mlčenlivosti zákonem.

Povinnost svědčit a podat vysvětlení

Každý, podnikatel, jeho zaměstnanec či jakákoli jiná osoba, má zákonnou povinnost vypovídat před orgány činnými v trestním řízení jako svědci (§ 97 a násl. TŘ) též o skutečnostech, na které se vztahuje obchodní tajemství, aniž by k tomu bylo třeba souhlasu či jiného úkonu příslušného podnikatele, jenž rozhodl o utajování těchto skutečností jako obchodního tajemství.

Ve vztahu k obchodnímu tajemství tedy neplatí zákaz výslechu ve smyslu § 99 TŘ (pokud výjimečně není obchodní tajemství předmětem povinnosti mlčenlivosti podle výslovné zákonné úpravy) a s poukazem na obchodní tajemství nelze odepřít svědeckou výpověď ani podle § 100 TŘ.

Proto je svědek i bez zvláštního svolení podnikatele, který chrání určité obchodní tajemství, povinen vypovídat též o skutečnostech obsahujících takové obchodní tajemství, např. o podmínkách a okolnostech provádění konkrétní obchodní či jiné podnikatelské činnosti, o obsahu a okolnostech

ústně i písemně uzavíraných smluv, o utajovaných výrobních, technických, technologických či jiných postupech používaných v určitém podniku a o jejich výsledcích, o smluvních partnerech podnikatele, o výši a způsobu placení cen za zboží a služby, o způsobu hospodaření s majetkem podnikatele, o výrobních, organizačních, obchodních, finančních či jiných pokynech udělených podnikatelem, jeho statutárním orgánem nebo řídicím zaměstnancem atd.

Totéž, co bylo uvedeno ohledně svědecké výpovědi, platí i v případě podání vysvětlení podle § 158 (3) písm. a) TŘ, protože výjimka vyplývající z ustanovení § 158 odst. 7 TŘ, podle níž toto vysvětlení nesmí být požadováno od toho, kdo by jím porušil státem výslovně uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže by byl této povinnosti zproštěn, se nevztahuje na obchodní tajemství.

Povinnost vydat věc doličnou

Stejně tak je kdokoli povinen podle § 78 (1) TŘ na vyzvání předložit nebo vydat soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu věc důležitou pro trestní řízení, pokud ji má u sebe, a v případě nesplnění může být taková věc odňata podle § 79 TŘ. To platí i tehdy, jde-li o věc (např. listinu), která obsahuje skutečnost zahrnutou do obchodního tajemství. To znamená, že podnikatel, o jehož obchodní tajemství jde, jeho zaměstnanec či jiná osoba mají povinnost předložit, vydat nebo strpět odnětí obchodní, výrobní a jiné dokumentace využívané k podnikání, obchodních smluv a jiných písemností, účetních a dalších evidenčních dokladů, včetně příslušné výpočetní, záznamové či jiné techniky a nosičů informací, na nichž jsou uloženy (zaznamenány) skutečnosti obsahující obchodní tajemství.

Podnikatel nebo jeho zaměstnanec proto není oprávněn s poukazem na ochranu obchodního tajemství odmítnout vydat orgánu činnému v trestním řízení např. písemnosti tvořící účetnictví, uzavřené obchodní smlouvy, výpisy z bankovních účtů, nosič CD s databází zákazníků, se zpracovaným stavebním projektem, s vyvinutým počítačovým programem, dále dokumentaci s utajovaným výrobním či technologickým postupem, počítač s utajovanými databázemi atd.

Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky [63] "*Povinnost na vyzvání předložit nebo vydat orgánům činným v trestním řízení věc důležitou pro trestní řízení má podle § 78 (1) TŘ každý, kdo ji má u sebe, tedy pokud má věc ve své moci (ve své dispozici) tak, že ji přímo on sám může předložit nebo vydat. Za těchto podmínek je povinen doličnou věc předložit nebo vydat i advokát, byť ji převzal v souvislosti s poskytováním právních služeb, jestliže nejde o listinu, na kterou se vztahuje výjimka uvedená v § 78 (2) TŘ.*"

Pokud by povinná osoba odmítla vyhovět výzvě orgánu činného v trestním řízení k vydání doličné věci obsahující obchodní tajemství, může být splnění této povinnosti vynucováno uložením pořádkové pokuty podle § 66 (1) TŘ až do výše 50 000 Kč a též odnětím takové věci podle § 79 TŘ; na tyto následky musí být povinná osoba upozorněna ve výzvě k vydání doličné věci (§ 78 (1) TŘ).

Podle výše zmíněného rozhodnutí Nejvyššího soudu "*Nevyhovění výzvě dané podle trestního řádu, které je důvodem pro uložení pořádkové pokuty podle § 66 (1) TŘ, lze spatřovat i v tom, že osoba vyzvaná k předložení nebo vydání věci podle § 78 (1) TŘ sice do protokolu o tomto úkonu výslovně neprohlásí, že odmítá doličnou věc předložit nebo vydat, ale počíná si tak, že tuto zákonnou povinnost nesplní.*"

4.3.2.2 Veřejnost jednání, nahlížení do spisů

Ochranou obchodního tajemství nelze odůvodnit ani vyloučení veřejnosti při hlavním líčení podle § 200 (1) TŘ, resp. při veřejném zasedání (§ 238 TŘ), protože takové opatření je namíště jen tehdy, jestliže by veřejné projednání věci ohrozilo utajované skutečnosti chráněné zvláštním zákonem, mravnost nebo nerušený průběh jednání, anebo bezpečnost nebo jiný důležitý zájem svědků. Jak vyplývá z výkladu zastávaného v odborné literatuře, nelze případnou hrozbu z prozrazení obchodního tajemství zařadit do žádné z uvedených výjimek jinak umožňujících vyloučení veřejnosti z účasti u hlavního líčení nebo veřejného zasedání.

Jak se uvádí v komentáři k trestnímu řádu z roku 2005 [64], "*není důvodem k vyloučení veřejnosti podle §200 (1) okolnost, že v hlavním líčení mají být probírány skutečnosti, které jsou obchodním tajemstvím ve smyslu § 17 a násl. ObchZ. Takové skutečnosti totiž nejenže nejsou utajovanými informacemi chráněnými zvláštním zákonem, ale ve smyslu § 8 (4) věta druhá se na ně bez dalšího nevztahuje ani povinnost mlčenlivosti*".

Konečně ochrana obchodního tajemství pak nemůže být ani důvodem, aby bylo oprávněným osobám (obviněnému, jeho obhájci, poškozenému, zúčastněné osobě, zmocněnci poškozeného nebo zúčastněné osoby) odepřeno nebo omezeno právo nahlížení do spisu ve smyslu § 65 (1) TŘ a orgány činné v trestním řízení ani nemají povinnosti učinit opatření k zachování tajnosti obchodního tajemství, jako je tomu v případě utajovaných skutečností chráněných zvláštním zákonem a údajů, na něž se vztahuje státem uložená nebo uznaná povinnost mlčenlivosti (§ 65 (5) TŘ).

I když obchodnímu tajemství neposkytuje trestní řád, jak je z výše uvedených výkladů patrné, žádnou zvláštní ochranu a obchodní tajemství není spojeno se žádnými omezeními pro průběh trestního řízení, neznamená to, že pozbývá jakékoli ochrany. Jednak orgány činné v trestním řízení, které se v souvislosti se svou přední činností dozvěděly o obsahu obchodního tajemství některým ze zmíněných postupů (např. z výpovědi obviněného či svědka, z opatřených listin apod.), mají povinnost zachovávat mlčenlivost (srov. § 25 (1) zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, § 81 (1) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích).

Jak se potvrzuje v rozhodnutí Ústavního soudu [65], "*jak vyšetřovateli,..... tak i ostatním orgánům činným v trestním řízení, je uloženo zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, jež se dozvěděli při výkonu svých pravomocí.*"

Povinnost zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb, má též advokát, který mimo jiné vystupuje jako obhájce v trestním řízení, takže ani on nesmí prozradit či jinak zneužít obchodní tajemství, o němž se dozvěděl např. z výpovědi obviněného či svědků, z obsahu trestního spisu apod.

Podobně lze z obsahu slibu znalce a tlumočníka podle § 6 (2) zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, dovodit jejich povinnost mlčenlivosti o skutečnostech (včetně obsahu obchodního tajemství), o nichž se dozvěděli při výkonu znalecké či tlumočnické činnosti v trestním řízení.

Jestliže by tyto osoby porušily povinnost mlčenlivosti, může to založit jejich kázeňskou nebo kárnou odpovědnost spojenou s případným postihem.

5 Obchodní tajemství a základní lidská práva

Obchodní tajemství upravené v § 17 ObchZ se může dostat do konfliktu s některými právy, která jsou upravena v LZPS popř. v dalších zákonech. V této kapitole bude podrobně popsán střet obchodního tajemství a práva na informace a dále střet obchodního tajemství a práva na svobodnou volbu povolání.

5.1 Obchodní tajemství a právo na informace

Jeden z pojmových znaků obchodního tajemství, tak jak je definováno v § 17 ObchZ, spočívá v utajení určitých skutečností (informací). Tato základní charakteristika obchodního tajemství se může v určitých situacích dostat do rozporu s jedním ze základních práv vymezených v Listině základních práv a svobod a to konkrétně s právem na informace.

Je tak třeba řešit konflikt absolutního práva podnikatele provozujícího podnik, ke kterému obchodní tajemství patří (§ 18 ObchZ) a subjektivního práva jiného subjektu na informace podle čl. 17 LZPS popř. dalších zákonů. Tento střet práv chráněných Listinou bude nutné řešit podle okolností jednotlivého případu na základě tzv. vážení zájmů.

5.1.1 Právo na informace podle zákona o svobodném přístupu k informacím

Zákon č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím ("InfZ") je předpisem veřejného práva, který upravuje podmínky práva třetích osob na svobodný přístup k informacím ve smyslu článku 17 LZPS.

Toto právo patří mezi základní politická práva, což znamená, že se realizuje na ose mezi orgány veřejné moci (zákon je nazývá "povinnými subjekty") a soukromými osobami (žadatelé). Povinné subjekty jsou v § 2 (1) a (2) InfZ definovány poměrně široce a zahrnují vedle správních orgánů i "jiné veřejné instituce hospodařící s veřejnými prostředky".

Přestože je právo třetích osob na informace základním, ústavně zaručeným právem, není a nemůže být absolutní. Právo na informace podléhá v souladu s čl. 17 (4) LZPS omezením, která jsou v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti (materiální podmínka omezení) a která jsou stanovena zákonem (formální podmínka omezení).

Tato omezení vyplývají jednak z roztroušených ustanovení o omezení přístupnosti některých informací v právním řádu, ale především jsou souhrnně vyjádřena přímo v § 7 až 11 InfZ. Daná ustanovení upravují výjimky z práva na přístup k informacím, které je vyjádřeno v předchozích ustanoveních. Jde tu v podstatě o hmotné právo na ochranu informací, které stanoví důvody pro odepření jinak svobodného přístupu k informacím. V této souvislosti se často hovoří o tom, že InfZ je komplexní právní úpravou, neboť realizuje nejen poskytování informací, ale i ochranu, resp. povinnost utajení některých informací.

5.1.1.1 Obchodní tajemství jako výjimka z práva na informace podle InfZ

Pro nás má nejdůležitější význam ustanovením § 9 InfZ nadepsaný jako "ochrana obchodního tajemství". Povinný subjekt neposkytne informace, které jsou obchodním tajemstvím (s prolomením v případě údajů o rozsahu a příjemci prostředků z veřejných rozpočtů, viz dále). Jde o ustanovení, které zcela odpovídá požadavkům právní jistoty a jednoty právního řádu, neboť uznává hodnoty definované a chráněné v oblasti soukromého práva a přenáší jejich ochranu i do veřejného práva.

Pokud § 18 ObchZ stanoví, že výlučné právo nakládat s obchodním tajemstvím má podnikatel provozující podnik, na který se tajemství vztahuje, pak ani správní orgány nejsou oprávněny tuto ochranu bezdůvodně narušovat. Ustanovení § 9 (1) InfZ jim proto ukládá povinnost neposkytovat třetím osobám informace, které jsou označeny za obchodní tajemství, pokud je z jakýchkoli důvodů mají. Z pohledu svobodného přístupu k informacím jde jistě o omezení v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých ve smyslu čl. 17 (4) LZPS.

Formulace § 9 (1) InfZ "*pokud je požadovaná informace označena za obchodní tajemství, povinný subjekt ji neposkytne*" však není příliš šťastná, neboť navozuje dojem, že pro postup dle tohoto ustanovení není rozhodující skutečná existence obchodního tajemství podle definice dle § 17 ObchZ, ale pouhé "označení za obchodní tajemství", navíc nejasno kým. Ve skutečnosti však pouhé označení informace za obchodní tajemství nemůže stačit k tomu, aby žádost o ní byla paušálně odmítnuta. To vyplývá jednak z poznámky pod čarou č. 6 odkazující na § 17 ObchZ, jednak

z požadavku minimalizace a věcné opodstatněnosti všech zásahů do práva svobodného přístupu k informacím a konečně i z poměrně jednoznačné správní judikatury k tomuto ustanovení.

Konkrétně lze uvést rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25.5.2001 [66]:
"Aby se jednalo o obchodní tajemství, je nutno, aby byly naplněny všechny pojmové znaky obchodním zákoníkem stanovené, tj. – že se musí jednat o skutečnosti obchodní, výrobní nebo technické povahy související s podnikem, které mají alespoň potenciální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné, mají být podle podnikatele utajeny a podnikatel musí utajení odpovídajícím způsobem zajišťovat.

Ochrana obchodního tajemství přitom nevzniká evidencí nebo zápisem, ani uvedením této skutečnosti do smlouvy o dílo, ale vzniká okamžikem naplnění všech pojmových znaků obchodního tajemství. Navíc je potřeba připomenout, že pokud již jsou naplněny všechny zákonem stanovené znaky obchodního tajemství, přísluší právo k tomuto tajemství pouze tomu kterému určitému podnikateli a také pouze jemu přísluší ochrana obchodního tajemství proti jeho porušení nebo ohrožení.

Obchodním tajemstvím ovšem nemůže být informace o rozsahu finančních prostředků poskytnutých podnikateli z rozpočtu obce, tedy ani údaj o ceně za provedené dílo, jež je hrazena z příjmů od daňových poplatníků. Výdaje obcí jsou věcí navýsost veřejnou, že s jejich zdroji nespojuje toho kterého podnikatele žádná tvůrčí souvislost, jež by jen v náznaku mohla vést k domněnku, že by se mohlo jednat o obchodní tajemství. Pod toto spadá samozřejmě i konkrétní užití rozpočtových prostředků obce."

Z uvedeného vyplývá, že zdaleka ne všechny skutečnosti a informace, které získal povinný subjekt od podnikatelů či od kohokoliv jiného z obchodní oblasti, jsou skutečně chráněny jako obchodní tajemství, a je nutno je z toho důvodu dále utajovat. Důvod pro odepření informací stanovený v § 9 (1) InfZ je vázán na existenci obchodního tajemství *de iure*, nikoli na pouhý názor zdroje informací. Obchodní tajemství není (a nikdy nebylo) jen subjektivní kategorií, nýbrž musí zcela splňovat objektivně dané znaky vymezené v ustanovení § 17 obchodního zákoníku. Tudíž nestačí se na něm pouze dohodnout ve smlouvě o dílo (či v jiné obdobné smlouvě).

"Z hlediska svobody informací je zásadní, že podnikatel musí odpovídajícím způsobem utajování určité skutečnosti zajišťovat. Není přípustné, aby podnikatel určitou skutečnost předal bez jakéhokoliv omezení povinnému subjektu a pak teprve dodatečně v případě sporu o poskytnutí těchto informací třetím osobám dovozoval, že jde o obchodní tajemství. Stejně tak je nepřípustné, aby povinný subjekt v takové situaci od podnikatele zjišťoval, zda nejde o obchodní tajemství, a tím jej nabádal k určité odpovědi. Pokud není konkrétní informace od počátku podnikatelem nijak chráněna, alespoň pouhým vyjádřením o tom, že jde o obchodní tajemství, je nutno vycházet z toho, že se o obchodní tajemství nejedná." [67]

Okruh informací, které lze označit v souladu s příslušným ustanovením obchodního zákoníku za obchodní tajemství je značně omezen. Na straně jedné musí být naplněny všechny znaky stanovené zákonem a na straně druhé musí dojít k souběhu těchto znaků současně. Zvláštní postavení má v této problematice právě povinný subjekt, který není oprávněn ze své pozice označit jakoukoliv informaci za obchodní tajemství, toto právo přísluší pouze soukromoprávnímu subjektu, podnikateli. Navíc tato informace musí být vyznačena předem, tj. před podpisem příslušné smlouvy současně s ohledem na fakt, že informace musí splňovat všechny pojmové znaky uvedené výše.

Z odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího správního soudu [68]: *"Z toho tedy vyplývá, že existenci obchodního tajemství dovozuje z konkludentního jednání podnikatele. Zákon však v § 9 (1) vyžaduje, aby určitá informace byla jako obchodní tajemství označena. Pro možnost odvolání se na obchodní tajemství tak vyžaduje výslovný projev vůle podnikatele, že určitá informace je obchodním tajemstvím, přičemž tento projev vůle musí být učiněn před doručením žádosti o poskytnutí informace."*

Jak uvádí F. Korbela [69] *"v praxi setkat se smlouvami mezi povinnými subjekty a podnikateli, které obsahují klauzuli o nemožnosti zveřejnění některých údajů nebo dokonce i celých smluv právě s paušálním odkazem na obchodní tajemství či jinak formulovanou "důvěrnost", "neveřejnost" apod. Takováto ujednání, pokud pokrývají větší rozsah skutečností, než může být chráněn obchodním tajemstvím podle definice v § 17 ObchZ, nemohou omezit povinnost povinných subjektů poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti, neboť to může učinit pouze zákon."*

Žádné dohody se nemohou prosadit ani proti právu žadatelů na svobodný přístup k informacím, neboť i ten vyplývá ze zákona, resp. přímo z Listiny. pro rozpor s povinností poskytovat informace podle zákona o svobodném přístupu k informacím jsou taková ujednání neplatná ve smyslu § 39 OZ (neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.). Jedná se tu o neplatnost absolutní, k níž povinný subjekt přihlíží z úřední povinnosti i bez návrhu."

Pokud se však skutečně jedná o informace, které lze za obchodní tajemství označit podle taxativních vymezení zákona, je povinný subjekt tyto informace náležitým způsobem odstranit a materiál, požadované informace poskytnout. V praxi dochází ke korekci informací prostřednictvím tmavého zvýrazňovače nebo použitím bílé korekční pásky, je-li předmětem žádosti poskytnout kopii uzavřené smlouvy apod.

Při aplikaci zákona č. 106/1999 Sb. se povinné subjekty mohou dostávat do obtížných situací, neboť v rozhodnutí se někdy musí vypořádat se zcela protichůdnými zájmy. Nesprávným rozhodnutím mohou zasáhnout buď do práva žadatelů na svobodný přístup k informacím, nebo do chráněných práv a zájmů třetích osob, které nejsou ani účastníky informačního procesu a nemohou se přímo bránit.

Povinný subjekt proto musí postupovat v řízení podle zásad dobré správy a povinností dle § 3 SŘ, tj. zejména vycházet ze spolehlivě zjištěného stavu věci (zásada materiální pravdy ve správním řízení). V pochybnostech o existenci obchodního tajemství musí aktivně prověřit splnění jeho podmínek a nespolehat se pouze na nepodložené tvrzení jedné či druhé strany. Povinné subjekty jsou stejně jako správní orgány podle § 32 (1) SŘ povinny zjistit přesně a úplně skutečný stav věci, a za tím účelem si opatřit potřebné podklady i nad rámec návrhů účastníků řízení.

5.1.1.2 Informace o vynakládání veřejných prostředků

Podle § 9 (1) InfZ povinný subjekt požadovanou informací neposkytne, pokud je označena za obchodní tajemství a rovněž pokud opravdu naplňuje pojmové znaky obchodního tajemství podle § 17 ObchZ (jak o tom bylo pojednáno výše). Druhý odstavec tohoto ustanovení obsahuje omezení této možnosti odepřít poskytnutí informace.

Podle něj se při poskytování informace, která se týká používání prostředků státního rozpočtu, rozpočtu územního celku nebo fondu zřízeného zákonem anebo nakládání s majetkem těchto subjektů, poskytnutí informace o rozsahu a příjemci těchto prostředků, nepovažuje za porušení obchodního tajemství.

Zákonodárce tu vyřešil konflikt mezi ochranou obchodního tajemství a právem veřejnosti na přístup k informacím o používání veřejných rozpočtů ve prospěch práva veřejnosti na informace. Viz znění § 9 (2) InfZ, kde je stanoveno, že *"za porušení obchodního tajemství se nepovažuje poskytnutí informace, která se týká používání prostředků státního rozpočtu, rozpočtu územního celku nebo fondu zřízeného zákonem a informace o nakládání s majetkem těchto subjektů, pokud se týkají rozsahu a příjemce těchto prostředků."*

K ustanovení § 9 InfZ se již stihl vyjádřit Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 10. října 2003 [70]. Problém ochrany a omezení obchodního tajemství ve správním právu zcela správně identifikoval jako problém konkurence různých zájmů a práv. Nejvyšší správní soud uvedl: *"Ustanovení § 9 zákona č. 106/1999 Sb. je nutno vykládat jako odraz obecného vyvažování právem chráněných zájmů, kdy na jedné straně pomyslných vah stojí zájem na kontrole veřejné správy a na straně druhé zájem soukromoprávních subjektů na uchování jejich obchodního tajemství. Je přitom třeba posoudit, který z těchto oprávněných zájmů v konkrétním případě převažuje."*

Zákonodárce poskytuje obecné vodítko, když v § 9 (1) stanoví, že obecně převažuje zájem na ochraně obchodního tajemství, ovšem zároveň podle odstavce 2 stejného ustanovení zájem na kontrole veřejné správy opětovně převáží, pokud se jedná o používání prostředků z veřejných rozpočtů."

Definice obchodního tajemství umožňuje podnikateli, aby si sám zvolil, které skutečnosti splňující znaky druhé věty § 17 ObchZ bude utajovat jako obchodní tajemství. Volní charakter zde

může do jisté míry indukovat obavu z účelového utajování skutečností, chybí-li pro utajení jiný zákonný důvod. To se může stát i v oblastech, kde existuje zájem na maximální veřejné přístupnosti a transparentnosti, jako např. při vynakládání veřejných prostředků v rámci smluvních vztahů správních orgánů s podnikateli (oblast veřejných zakázek). Lze dobře rozumět tomu, že pro podnikatele mohou být takové zakázky výhodné a že již jen z konkurenčních důvodů mohou mít značný zájem na utajení informací souvisejících s těmito zakázkami.

Naproti tomu existuje veřejný zájem na co nejehospodárnějším vynakládání veřejných prostředků, na rovných příležitostech, za nichž se mohou konkurenti ucházet o veřejné zakázky, a v neposlední řadě i na svobodném přístupu veřejnosti k informacím o používání veřejných rozpočtů, které veřejnost v rámci systému daní vytváří.

Krom těchto pádných důvodů má omezení ochrany obchodního tajemství i výrazně preventivní účinky proti riziku zneužívání funkcí ve veřejné správě k individuálnímu obohacení a celkově působí ve prospěch zvyšování kvality výkonu veřejné správy. Zákonem stanovené omezení ochrany obchodního tajemství může také vhodně předcházet zbytečným sporům, které by jinak mohly být vedeny o tom, zda různá účelově konstruovaná obchodní tajemství vůbec existují z hlediska naplnění definice dle § 17 ObchZ.

Z dikce citovaného ustanovení je zřejmé, že samo o sobě nevylučuje existenci obchodního tajemství v oblasti používání veřejného majetku. Podnikateli nic nebrání v tom, aby informace z této oblasti považoval za obchodní tajemství, pokud splňují podmínky § 17 ObchZ. Musí však počítat s tím, že vztah s orgány veřejné moci má svá specifika, spočívající mimo jiné v tom, že od nich může kdokoli žádat informace, které se týkají nakládání s veřejným majetkem, i pokud by byly označeny za obchodní tajemství.

Za této situace je samozřejmě otázkou, nakolik vůbec mohou být splněny definiční znaky obchodního tajemství podle § 17 ObchZ, pokud může kdokoli získat jeho předmět na základě žádosti od orgánu veřejné moci. Tato otázka je však ryze akademická. Praktický důsledek spočívá v tom, že pokud citované ustanovení stanoví nevyvratitelnou právní domněnku, že určité jednání není porušením obchodního tajemství, ztrácí tím význam prostředky jeho ochrany podle § 20 a § 53 ObchZ. Dalším praktickým důsledkem je samozřejmě to, že povinný subjekt požadované informace poskytne, což vyplývá ze spojení § 9 (2) InfZ s povinností poskytovat informace podle § 4 a § 14 (3) písm. c) InfZ.

Pokud tedy povinný subjekt uzavře dokazování závěrem, že žádost směřuje k poskytnutí informací, které skutečně naplňují definiční kritéria obchodního tajemství podle § 17 ObchZ a přítomnost obchodního tajemství nevylučují ani zvláštní zákony, musí se ve třetí řadě zabývat tím, zda není ochrana obchodního tajemství omezena podle § 9 (2) InfZ. Pokud uzavře, že ano, požadované informace poskytne bez ohledu na to, že jsou obchodním tajemstvím.

V metodickém pokynu vlády ČR ke sjednocení postupu orgánů veřejné správy při zajištění práva na poskytnutí informací [71] je problematice obchodního tajemství věnována zmínka v článku 7 (1) b): *"Za porušení obchodního tajemství se nepovažuje poskytnutí informace o rozsahu prostředků ze státního rozpočtu, rozpočtu územního celku nebo fondu zřízeného zákonem, ani poskytnutí informace o jejich příjemci. Rovněž poskytnutí informace o nakládání s majetkem těchto subjektů není porušení obchodního tajemství."*

Zákon ale neopravňuje ke zveřejňování úplného znění smluv, neboť mohou obsahovat celou řadu údajů, které jsou předmětem obchodního tajemství (např. zvolené technologické postupy, dílčí kalkulace apod.). Naopak podmínky, za kterých byla zakázka zadána, a výsledky soutěže jsou veřejné, stejně jako další informace, týkající se nakládání s majetkem povinných subjektů (např. o výši nájemného, za které byl tento majetek pronajat.)"

V této souvislosti je třeba zmínit rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. prosince 2004 [72], ve kterém tento soud dospěl k závěru, že obchodní tajemství nemůže být pro úřady důvodem, proč tajit informace čerpání peněz z veřejných rozpočtů. K tomuto rozhodnutí dospěl Nejvyšší správní soud v případě, který se týkal smluv o stavbě dálnice D47 uzavřených mezi státem a firmou Housing & Construction (H&C).

Zakázku na dostavbu D 47 získala v roce 2002 bez výběrového řízení firma H&C. Následující vláda premiéra Vladimíra Špidly smlouvu vypověděla, protože se jí zdála nevýhodná. Kopii zprávy o výsledcích jednání mezi státem a H&C odmítlo ministerstvo dopravy zveřejnit právě s odvoláním na obchodní tajemství. Tím však porušilo zákon o svobodném přístupu k informacím. Podle soudu nejde kvůli ochraně obchodního tajemství zatajit informace o ceně, která bude hrazena z veřejných rozpočtů. Nejvyšší správní soud také rozhodl, že Ministerstvo dopravy musí zveřejnit nejen samotnou cenu, ale i další informace o obsahu zprávy.

Z odůvodnění: *"V dané věci je předmětem sporu, zda povinný subjekt může odepřít poskytnutí informací o obsahu smlouvy uzavřené v režimu veřejných zakázek s odkazem na to, že jsou druhou stranou považovány za obchodní tajemství...Není možné, aby bylo odepřeno poskytnutí informací o celém obsahu uvedené smlouvy s odkazem na ochranu obchodního tajemství podle § 9 zákona. I kdyby veškeré údaje splňovaly podmínky pro existenci obchodního tajemství ve smyslu obchodního zákoníku, není možné opomenout § 9 (2) zákona. Z něj vyplývá, že není možné z tohoto důvodu odepřít poskytnutí informací, které se týkají rozsahu používání prostředků z veřejných rozpočtů a jejich příjemce."*

Je tak zcela zřejmé, že není možné odepřít v případě úplatné smlouvy informaci o ceně, která bude hrazena z těchto rozpočtů. Přitom se používáním veřejných prostředků rozumí nejen přímé výdaje veřejných rozpočtů, ale i prominutí plateb, které by jinak byly příjmem těchto rozpočtů."

Smyslem úpravy § 9 (2) zákona je umožnit veřejnou kontrolu hospodaření s veřejnými prostředky. Jelikož samotná informace o ceně nevypovídá o tomto způsobu hospodaření, je nutné společně s ní vždy poskytnout alespoň rámcovou informaci o předmětu plnění, za něž se cena poskytuje. Přípustná míra „rámcovosti“ pak vychází právě z toho, zda je možné posoudit hospodárnost využití veřejných prostředků.

Jelikož se v daném případě jednalo o smlouvu o dílo, která je pojmově úplatná, znamenalo přinejmenším neposkytnutí informací o výši ceny a předmětu smlouvy porušení zákona o svobodném přístupu k informacím. Povinný subjekt musí posoudit jednotlivé požadované informace s ohledem na přípustnost jejich poskytnutí a je povinen poskytnout veškeré požadované informace, u kterých není zřejmé, že tomu brání ustanovení zákona. Protože tak žalovaný neučinil, porušil vydáním napadeného rozhodnutí § 4 ve spojení s § 9 (2) zákona."

Na tomto místě je třeba vyložit pojem, s nímž § 9 InfZ pracuje. Toto ustanovení (a vůbec celý zákon o svobodném přístupu k informacím) dopadá pouze na tzv. "povinné subjekty". Jak název napovídá, jsou povinné subjekty povinný poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti podle § 2 (1), (2) InfZ, včetně eventuálního obchodního tajemství, pokud se týká rozsahu používání a příjemce veřejných prostředků.

Povinnými subjekty nejsou ryze soukromé osoby, ale mezi povinné subjekty spadá širší okruh orgánů a osob, než pod pojem správní orgány. Povinnými subjekty jsou jednak všechny správní orgány (jejich vymezení obvykle nečiní obtíže) a dále ještě veřejné instituce hospodařící s veřejnými prostředky.

Veřejné instituce hospodařící s veřejnými prostředky jsou všechny organizační složky státu ve smyslu § 3, § 4 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, pokud nejsou přímo státními orgány, všechny rozpočtové a příspěvkové organizace zřízené zákonem a všechny státní fondy podle § 1 písm. d), f) rozpočtových pravidel č. 218/2000 Sb. Obdobně jsou jimi rozpočtové a příspěvkové organizace, obecně prospěšné společnosti a jiné subjekty zřizované aktem orgánu veřejné moci, např. státní exekutivy nebo územní samosprávy.

Podle judikatury Ústavního soudu nelze vykládat pojem veřejných institucí hospodařících s veřejnými prostředky restriktivně a z případných pochybností nelze činit záminku pro omezení základního práva na informace.

Například v nález Ústavního soudu ze dne 27. února 2003 [73] se Ústavní soud vyjádřil takto: "Definiční znaky pojmu "veřejná instituce hospodařící s veřejnými prostředky" lze vymezit a contrario k pojmům státního orgánu, orgánu územní samosprávy a veřejnoprávní korporace. Z množiny veřejnoprávních subjektů za takové pak nutno považovat veřejný ústav a veřejný podnik,

veřejné fondy a veřejné nadace. Jejich společnými znaky jsou veřejný účel, zřizování státem, kreování jejich orgánů státem, jakož i státní dohled nad jejich činností."

5.1.2 Právo na informace podle zákona o právu na informace o životním prostředí

Speciálním zákonem k zákonu o svobodném přístupu k informacím, který se týká všech informací poskytovaných tzv. povinnými subjekty, která byla definována výše, je zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Ten stanoví ve svém § 8 (4) písm. c) obdobné omezení ochrany obchodního tajemství z důvodu zachování transparentnosti vynakládání veřejných prostředků. Tam je uvedeno, že porušením obchodního tajemství není zpřístupnění informace označené za obchodní tajemství, pokud požadovaná informace byla získána z prostředků z veřejných rozpočtů.

Přestože motiv tohoto ustanovení je stejný, formulace je poněkud jiná a dopadá na značně širší okruh vztahů. Z ochrany obchodního tajemství totiž nevylučuje jen informaci o rozsahu příjemci veřejných prostředků a veřejného majetku, ale jakoukoli informaci, která byla získána z veřejných prostředků. Za informaci získanou z veřejných rozpočtů lze v širším smyslu považovat veškeré informace, které mají správní orgány k dispozici. Je tomu tak, proto, že správní orgány získávají všechny informace ze své činnosti a veškerou činnost mají hrazenou z veřejných prostředků. Takto široký výklad však mohl zákonodárce stěží zamýšlet, neboť pak by již neobstály žádné jiné důvody pro omezení ochrany obchodního tajemství. Formulaci o "získání informace z veřejných prostředků" je třeba rozumět spíše tak, že půjde o konkrétní informace, jejichž samotný vznik financoval nebo spolufinancoval orgán veřejné moci.

5.1.3 Právo na informace podle ObchZ

5.1.3.1 Právo akcionářů na vysvětlení

Jedno ze základních práv akcionáře, právo účasti na řízení akciové společnosti se realizuje prostřednictvím práv vyjmenovaných v ustanovení § 180 (1) ObchZ. Jedním z práv akcionáře je právo požadovat a dostat na valné hromadě vysvětlení záležitostí týkajících se společnosti, je-li takové vysvětlení potřebné pro posouzení předmětu jednání valné hromady, a uplatňovat návrhy a protinávrhy, a to i ohledně záležitostí týkajících se osob, ovládaných společností.

Právo požadovat a dostat vysvětlení má akcionář, jak říká J. Dědič [74], pouze a jenom na valné hromadě. *"Jestliže akcionář požaduje vysvětlení nebo určité informace mimo valnou hromadu, nejde o výkon jeho akcionářského práva a společnost není povinna jeho žádosti vyhovět. Podávání vysvětlení mimo valnou hromadu by se mohlo dostat do rozporu s požadavkem rovného zacházení s akcionáři podle § 155 (7) ObchZ."*

Obchodní zákoník upravil právo požadovat vysvětlení na valné hromadě proto, aby i ostatní akcionáři měli možnost jak žádost o vysvětlení, tak i vysvětlení vyslechnout. Tím se zajišťuje rovný přístup všech akcionářů k informacím o akciové společnosti."

Právo požadovat a dostat vysvětlení na valné hromadě však není bezbřehé. Akcionář může na valné hromadě požadovat vysvětlení takových záležitostí, jejichž vysvětlení je potřebné pro posouzení předmětu jednání valné hromady. Akcionář se tedy nemůže domáhat vysvětlení k záležitostem, jež se netýkají pořadu jednání valné hromady. Dále musí být splněna podmínka, že daná záležitost je na pořadu jednání valné hromady nebo s ní má bezprostřední souvislost, neboť institut žádosti o vysvětlení má poskytnout akcionářům dostatek informací ke kvalifikovanému rozhodování o pořadu jednání valné hromady.

Informace obsažená ve vysvětlení musí být určitá a musí poskytovat dostatečný obraz o skutečnosti. Ustanovením § 180 (4) ObchZ je tak upravena kvalitativní stránka informace, již musí obsahovat vysvětlení ze strany akciové společnosti. Požadavek určitosti-znamená, že informace musí mít vypovídací schopnost. Požadavek dostatečného obrazu znamená, že informace by měla být taková, aby nevyvolávala klamnou představu a umožňovala akcionáři se znalostí věci se rozhodnout. V zákonem stanovených případech však může, resp. musí být informace buď zcela, nebo zčásti odmítnuta.

Informace může být zcela nebo zčásti odmítnuta, jestliže z pečlivého podnikatelského uvážení vyplývá, že by její poskytnutí mohlo přivodit společnosti újmu nebo jde o důvěrnou informaci podle zvláštního právního předpisu anebo je předmětem obchodního tajemství společnosti nebo utajovanou informací podle zvláštního právního předpisu. Zda jde o takovou informaci, rozhoduje představenstvo.

Odmítne-li představenstvo z uvedených důvodů informaci sdělit, může být informace vyžadována, jen pokud bude s jejím poskytnutím souhlasit dozorčí rada. Jestliže nesouhlasí s poskytnutím informace ani dozorčí rada, rozhodne o tom, zda je společnost povinna informaci poskytnout, soud na základě žaloby akcionáře (§ 180 (4) ObchZ).

Z uvedeného především vyplývá, že zákon chrání obchodní tajemství nejen vůči třetím osobám, ale i vůči akcionářům společnosti, tj. vůči osobám, které sledují (nebo by měly sledovat) stejný zájem jako společnost, neboť prospěch společnosti je i jejich prospěchem. V praxi však může nastat situace, že u akcionáře převáží individuální zájem odchylný od zájmu společnosti, a proto zákon umožňuje utajit obchodní tajemství i ve vztahu k akcionářům, kterým jinak přiznává právo na vysvětlení záležitostí týkajících se společnosti.

Z ustanovení § 180 (4) ve vazbě na ustanovení § 194 (5) ObchZ lze odvodit, že nezáleží na rozhodnutí představenstva, zda informaci tvořící obchodní tajemství akcionáři poskytne. Takovou

informaci představenstvo (ani jiné osoby s touto informací seznámené) v rámci informační povinnosti akcionáři poskytnout nesmí, pokud by tím došlo k ohrožení obchodního tajemství.

Akciová společnost je jakožto právnická osoba účelově zkonstruovanou fikcí. Jako taková tudíž není schopna vlastními úkony starat se o svůj majetek a své záležitosti. Za tímto účelem je v zákoně zkonstruován institut statutárního orgánu, jehož povinností (resp. povinností jeho členů) je starat se o záležitosti společnosti a o její majetek. Pojem statutární orgán je vymezen v ustanovení § 20 (1) OZ.

Statutárním orgánem je ten, kdo je oprávněn činit právní úkony právnické osoby ve všech věcech, a to na základě smlouvy o zřízení právnické osoby, zakládací listiny, nebo na základě zákona. U akciové společnosti je statutárním orgánem představenstvo.

K základním povinnostem členů představenstva akciové společnosti patří mimo jiné povinnost vykonávat funkci s náležitou péčí a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž vyzrazení třetím osobám by mohlo způsobit společnosti škodu (§ 194 (5) věta první ObchZ).

Jak uvádí M. Bartošíková [75] "*Pokud jde o povinnost mlčenlivosti o důvěrných informacích, je třeba uvést, že obchodní zákoník pojem důvěrných informací nedefinuje. Analogicky by snad bylo možné využít definice důvěrné informace ve smyslu § 81 (1) zák. č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů, podle níž se za důvěrnou informaci považuje taková informace o hospodářské nebo finanční situaci společnosti, která dosud nebyla uveřejněna a jejíž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Důvěrná informace nemusí (ale může) mít charakter obchodního tajemství.*"

V praxi však může být obtížně interpretovatelné, které z informací požadovaných akcionářem naplňují znaky obchodního tajemství, a je známa řada případů, kdy představenstvo, ve snaze zabránit poskytnutí informace, jejíž poskytnutí je mu nepříjemné (zejména proto, že z informace vyplývá porušení povinnosti, které může vést k požadavku náhrady škody způsobené členy představenstva či dokonce k jejich trestnímu stíhání), se dovolává právě toho, že mu poskytnutí takové informace zákon zakazuje, neboť jde o obchodní tajemství.

Proto ustanovení § 180 (4) ObchZ obsahuje též postupy zabraňující tomu, aby představenstvo nevyužívalo oprávnění neposkytnout informace tvořící obchodní tajemství k odmítání informací, na jejichž poskytnutí má akcionář právo, a svěřilo dozorčí radě akciové společnosti oprávnění přezkoumat správnost rozhodnutí představenstva odmítnout poskytnutí požadované informace s poukazem na obchodní tajemství. Protože však v praxi mohou mít i členové dozorčí rady osobní zájem na utajení určitých skutečností (zpravidla ze stejných pohnutek jako členové představenstva), svěřuje zákon konečné rozhodnutí o této věci soudu. Věcné a místně příslušným soudem pro

rozhodování sporů podle § 180 (4) ObchZ v prvním stupni je krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo.

Soud pak musí při rozhodování o návrhu podle § 180 (4) ObchZ pečlivě zvažovat, zda jsou ohledně odmítnuté informace naplněny všechny znaky obchodního tajemství stanovené v § 17 ObchZ bude-li chybět i jen jediný z nich, nelze se pro požadovanou informaci dovolávat režimu ustanovení § 180 (4) ObchZ.

Jak se uvádí v usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. ledna 2002 [76] *"Odmítnout požadovanou informaci by představenstvo mohlo pouze tehdy, jestliže by tvořila předmět obchodního tajemství společnosti, popřípadě informace, které jsou utajovanými skutečnostmi či informace podléhající režimu § 271 ObchZ (informací podléhající § 271 ObchZ však stěžl může být výše zprostředkovatelské odměny či jméno obchodního partnera). Odvolací soud věc nesprávně právně zhodnotil, když uzavřel, že „lze připustit, že údaj tohoto charakteru spadal pod obchodní tajemství“, aniž posuzoval odmítnutou informaci z hlediska splnění podmínek § 17 ObchZ."*

5.1.3.2 Právo na informace při přeměnách obchodních společností a družstev

Obchodní zákoník upravuje čtyři možné způsoby přeměny obchodní společnosti, konkrétně fúzi, převod jmění na společníka, rozdělení a změnu právní formy (§ 69 (1) a (2) ObchZ). Při přeměně obchodní společnosti obchodní zákoník většinou vyžaduje zprávu o přeměně, kterou vyhotoví statutární orgán společnosti. V této zprávě musí objasnit a z ekonomického i právního hlediska odůvodnit důsledky přeměny.

Pokud by uvedení určitých údajů ve zprávě mohlo způsobit zúčastněné společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osobě značnou újmu nebo tvoří předmět obchodního tajemství zúčastněné společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osoby anebo je utajovanou skutečností podle zvláštního právního předpisu, nelze je ve zprávě uvádět. Zpráva však musí obsahovat sdělení, proč se předmětné údaje neuvádějí. O tom, zda takové skutečnosti existují, rozhoduje představenstvo se souhlasem dozorčí rady.

Obchodní zákoník však není při ochraně obchodního tajemství při přeměnách společností a družstev zcela důsledný, neboť, při některých přeměnách jeho ochranu důsledně nezajišťuje (např. při rozdělení společnosti s ručením omezeným). Lze uzavřít, že ochrana obchodního tajemství při přeměnách obchodních společností a družstev je rozeseta do velkého množství ustanovení, která převážně odkazují na právní úpravu zprávy představenstva akciové společnosti o fúzi podle § 220b (3), popř. na zprávu o změně právní formy podle § 69d (4).

Podle § 220b (1) až (3) ObchZ je při fúzi obchodních společností představenstvo každé ze společností zúčastněných na fúzi povinno zpracovat podrobnou písemnou zprávu, v níž musí objasnit a z ekonomického i právního hlediska odůvodnit důsledky sloučení. dozorčí rada každé ze zúčastněných společností přezkoumá zamýšlené sloučení na základě návrhu smlouvy o fúzi a zprávy znalců o přezkoumání návrhu smlouvy o fúzi, jestliže se vyžaduje, a vyhotoví o tom písemnou zprávu.

Podle ustanovení § 220p (3) a § 220s (6) ObchZ platí toto ustanovení přiměřeně i při převodu obchodního jmění na akcionáře a při rozdělení.

Podle ustanovení § 153a (1) a § 153c (1) ObchZ to platí přiměřeně i při fúzi a převodu obchodního jmění na společníka společnosti s ručením omezeným.

Podle § 92a (1) a § 92d (4) ObchZ to platí přiměřeně i na fúze veřejných obchodních společností a na rozdělení sloučením.

A konečně podle ustanovení § 104a (1) a § 104d ObchZ to platí přiměřeně i na fúze komanditních společností a jejich rozdělení sloučením.

Podle § 69d (4) ObchZ při změně právní formy obchodní společnosti vyhotoví statutární orgán k návrhu rozhodnutí o změně právní formy písemnou zprávu, v níž odůvodní návrh z právního a ekonomického hlediska a charakterizuje právní postavení společníků po změně právní formy. Ve zprávě o změně právní formy se neuvádějí skutečnosti, které tvoří předmět obchodního tajemství společnosti nebo ovládající či ovládané osoby. V takovém případě musí zpráva o změně právní formy obsahovat důvody, proč nejsou tyto skutečnosti ve zprávě uvedeny.

Podle ustanovení § 260 ObchZ se ustanovení § 69d (4) ObchZ použije přiměřeně i na družstva.

5.2 Obchodní tajemství a právo na svobodnou volbu povolání a podnikání

Nositelem práva k obchodnímu tajemství je podnikatel provozující podnik, ke kterému se obchodní tajemství váže. Je zřejmé, že takový podnikatel, bez ohledu na to, zda jde o osobu zapsanou v obchodním rejstříku, osobu, která podniká na základě živnostenského oprávnění, osobu, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů, nebo osobu, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního právního předpisu (§ 2 (2) ObchZ), je způsobilým zaměstnavatelem (§ 8 ZPr) a může tedy zaměstnávat fyzické osoby v pracovněprávních vztazích nebo, stanoví-li to zákon, též v obdobných pracovních vztazích.

I když podnikatel má vůli skutečnosti tvořící obchodní tajemství utajovat o odpovídajícím způsobem jejich utajení také zajišťuje, jejich využití při provozu podniku nutně předpokládá, že je

svěří nebo jinak zpřístupní fyzickým osobám, které k tomuto provozu používá, a to zejména svým zaměstnancům. Zaměstnanci podnikatele jsou tedy osobami seznámenými s obchodním tajemstvím, a to zpravidla v rozsahu, v jakém je to potřebné k práci, kterou pro podnikatele (v jeho podniku) vykonávají. tím, že podnikatel svěří nebo jinak zpřístupnil svým zaměstnancům obchodní tajemství, samozřejmě není samo o sobě jeho právo k obchodnímu tajemství dotčeno.

Přesto současní a bývalí zaměstnanci představují největší nebezpečí pro podnikatele provozujícího podnik, na který se obchodní tajemství vztahuje. Ve stejné době, kdy informační ekonomika učinila obchodní tajemství důležitějším, vzrostlo i nebezpečí jeho odcizení. Mobilnější pracovní síla a rovněž sama informační technologie s sebou nesou nebezpečí odcizení obchodního tajemství. Navíc jsou informace uchovávány ve snadno kopírovatelných počítačových souborech a připojení k Internetu spolu s velkopaměťovými médii umožňuje tyto soubory snadno transportovat. Bývalý zaměstnanec může doslova opustit místnost s firmou ve své kapse.

Avšak risk je větší a nevztahuje se pouze na propuštěného zaměstnance. Neinformovaný zaměstnanec je rovněž velkým rizikem. Mnoho zaměstnanců si neuvědomuje, že informace se kterými jsou ve styku představují obchodní tajemství a tak nevědomky vyradí obchodní tajemství návštěvníkům veletrhu, uchazečům o zaměstnání popř. dalším třetím osobám. Mnoho sporů z obchodního tajemství se týká případů, kdy bývalí zaměstnanci začali využívat obchodní tajemství bývalého zaměstnavatele poté co přešli k novému zaměstnavateli popř. začali samostatně podnikat.

V roce 1993 došlo ke sporu mezi společností General Motors (GM) a společností Volkswagen (VW). Podstata sporu mezi společností GM a VW spočívala v odchodu jednoho z vrcholných GM manažerů Jose Ignatia Lopeze de Arriortua a jeho následné najmutí jedním z hlavních konkurentů GM, společností VW v roce 1993. V podání podaném ve Spojených státech, GM tvrdila, že Lopez s sebou vzal tisíce stran dokumentů a kompaktních disků obsahujících obchodní tajemství společnosti GM. Zatímco v Americe probíhal civilní spor, státní zástupci v Darmstadtu obvinili Lopeze a další tři bývalé manažery GM, kteří rovněž přešli k VW. Nicméně státní zástupci neobvinili ani společnost VW ani žádného z jejích nejvyšších představitelů.

Ačkoli výše zmíněné žaloby byly vzaty zpět v létě 1998 poté co Lopez souhlasil zaplatit \$225,000 na charitativní účely, však podání obžaloby v Německu signalizuje podstatný posun v oblasti mezinárodní ochrany obchodního tajemství, neboť je tu demonstrována vůle chránit obchodní tajemství i proti domácí společnosti. Aféra Lopez je bolavým místem ve vztazích mezi společností GM a společností VW, neboť společnost GM věří, že Lopezova zrada poskytla společnosti VW zásadní soutěžní výhodu.

Během relativně krátkého působení Lopeze ve společnosti VW, společnost VW prošla velmi úspěšnou restrukturalizací a podařilo se jí snížit podstatným způsobem náklady. Později se

Volkswagenu rovněž podařilo získat větší podíl na vysoce konkurenčním Evropském automobilovém trhu, zatímco společnost GM se potýkala s těžkostmi. Nakonec společnost VW přijala rovněž některé Lopezovy návrhy na racionalizaci produkce v dceřinném podniku Škoda v České republice a v novém výrobním závodě v Brazílii.

Tento příklad demonstruje, jak ochrana obchodního tajemství v souvislosti s pracovním nebo obdobným poměrem dává vzniknout komplexním právním otázkám. Jak dosáhnout rovnováhy mezi právem zaměstnance na svobodnou volbu povolání a možností pokračovat ve vybrané kariéře a potřebou chránit citlivé informace bývalého zaměstnavatele?

5.2.1 Střet zájmů zaměstnance a zaměstnavatele

Vždy zde bylo napětí mezi právem zaměstnavatele na ochranu obchodního tajemství (§ 20 ObchZ) a právem zaměstnance na svobodnou volbu povolání, jakož i právem zaměstnance podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost (č. 26 (1) LZPS).

Z pohledu zaměstnavatele, žádné smlouvy není zapotřebí, aby zaměstnanec byl povinen zachovávat jeho obchodní tajemství. Pokud jde o dobu, po kterou trvá povinnost zachovávat obchodní tajemství, zákon upravuje její délku obecně odkazem na trvání skutečností uvedených v § 17 ObchZ. Z hlediska ochrany podle § 51 je nejzazší dobou doba, po kterou podnikatel skutečnosti, které jsou předmětem obchodního tajemství, utajuje a ty se nestaly obecně známými. Je třeba zvlášť upozornit na to, že povinnost zachovávat obchodní tajemství nekončí se skončením pracovního poměru zaměstnance v podniku podnikatele, ale trvá tak dlouho, jak dlouho trvají skutečnosti je zakládající.

Ohledně obchodního tajemství (práva k obchodnímu tajemství) vznikají, mění se a zanikají právní vztahy mezi podnikatelem jako nositelem práva k obchodnímu tajemství na straně jedné a jeho zaměstnanci jakožto fyzickými osobami, které jsou seznámeny s obchodním tajemstvím svého zaměstnavatele a které obchodní tajemství svého zaměstnavatele využívají při výkonu práce, na straně druhé. Ačkoliv jde, z pohledu § 1 (1) ZPr, o právní vztahy mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci, nejedná se o pracovněprávní vztahy.

Právní úprava v tomto směru akcentuje obchodní tajemství jako součást podniku a jeho ochranu proti každému, kdo právo na obchodní tajemství poruší nebo ohrozí, popřípadě využije pro nekalou soutěž, aniž by považovala za podstatné, zda se jednání proti právu na obchodní tajemství dopustil zaměstnanec podnikatele nebo někdo jiný.

Právní vztahy mezi podnikatelem a jeho zaměstnanci týkající se obchodního tajemství tedy nepatří do oblasti pracovněprávních vztahů, ale jsou vztahem obchodním, který se řídí obchodním zákoníkem, popřípadě za podmínek uvedených § 1 (2) ObchZ "předpisy práva občanského". Tomu

také odpovídá, že v zákoníku práce (v platném znění) pojem "obchodní tajemství" či "právo k obchodnímu tajemství" není vůbec použit.

Z pohledu zaměstnance je jasné, že obecné znalosti, schopnosti a zkušenosti bývalého zaměstnance nemohou být omezovány. Obecně známá obchodní skutečnost (informace) nemůže tvořit obchodní tajemství. Dále jakákoli forma omezení po skončení pracovního popř. obdobného vztahu omezuje ekonomickou mobilitu zaměstnanců a jejich právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. Vyjednávací pozice zaměstnance je navíc obecně slabší. Při výkonu práce může zaměstnanec zavést nebo začít využívat skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy, které mohou být předmětem obchodního tajemství.

Vzhledem k tomu, že zaměstnanec vykonává práci v pracovním poměru jménem svého zaměstnavatele, na jeho náklady a odpovědnost a podle jeho pokynů a že zaměstnavatel také nabývá do vlastnictví (majetku) výsledek (produkt) zaměstnancovy práce, patří i tyto skutečnosti do obchodního tajemství podnikatele, zaměstnavatele, bude-li zajištěno odpovídajícím způsobem jejich utajení a budou-li splněny i další podmínky uvedené v § 17 ObchZ.

Je-li však původcem utajovaných skutečností zaměstnanec, který je do podniku vnesl, měla by dohoda o jejich využívání pamatovat i na případ ukončení jeho pracovního vztahu k podniku. Jestliže se tak nestalo, je možno věc řešit následně formou licenční smlouvy, a kdyby nedošlo k dohodě, bylo by třeba dovodit, že právo podniku na využívání obchodního tajemství, jehož původcem je odcházející zaměstnanec, zaniká skončením jeho pracovního poměru.

Při vážení těchto konkurenčních zájmů zaměstnance a zaměstnavatele se platné české právo jakož i judikatura přiklání na stranu zaměstnance, který je stále považován za slabší stranu pracovněprávního vztahu.

5.2.1.1 Z historie

Zajímavý je z tohoto pohledu § 13 (3) ZPNS ve kterém zákonodárce vytyčil hranici, v praxi často velmi nejasnou, mezi zneužitím obchodního nebo výrobního tajemství a mezi prostou odbornou zručností a zkušeností, kterou zaměstnanec v podniku především vlastní pílí a zásluhou nabývá a kterou bezpochyby může používat i poté, co změní zaměstnavatele, nebo poté, co začne samostatně podnikat. Paragraf 13 (3) ZPNS zněl:

Tyto předpisy se nevztahují na používání znalostí a zručností, kterých zaměstnanec nebo učeň nabyli v pravidelném postupu své činnosti s vůlí zaměstnavatele v jeho podniku konané.

Jak uvádí K. Skála [77], jde tu o "*znalosti, které charakterizují nikoliv určitý podnik, nýbrž určité podnikání vůbec (např. pekařství, obuvnictví, lesnictví, lékařství) a jsou tudíž volně přístupny všem zaměstnancům (učňům) tohoto oboru.*"

K. Skála k této problematice dále uvádí "Zásadně je dovoleno získati pro sebe cizího zaměstnance, zejména nabídkou lepších pracovních podmínek, byť i ztráta zaměstnance byla pro podnik sebe krutější. Nesmí však cíl a prostředky k tomu použité býti závadné.

Tak by bylo, když by zaměstnanec novému zaměstnavateli měl napomáhati v soutěži s bývalým jeho zaměstnavatelem nebo když by byl zaměstnanec uveden v omyl nepravdivými údaji o svém dosavadním zaměstnavateli. Cíl by byl nemravný, když by novému zaměstnavateli nešlo o to, získati zaměstnance, jehož snad ani nepotřebuje, jako spíše zbaviti konkurenta výborného, nenahraditelného pracovníka a tím jeho podnik ochromiti aneb vyzvěděti na něm obchodní a výrobní tajemství soutěžitelovo. Zvláště závadné je hromadné, plánovité zbavování soutěžitelovo jeho zapracovaných zaměstnanců."

V platném českém právu sice není žádná specifická skutková podstata, která by výslovně zakazovala lanaření, ale je zde generální klauzule § 44 ObchZ pro nekalou soutěž. Tato říká, že zakázané je každé jednání v hospodářské soutěži, které je v rozporu s dobrými mravy a způsobí k tomu přivodit újmu jiným soutěžitelům.

Přechod jednoho zaměstnance z jedné firmy do druhé firmy neboli změna zaměstnání není samo o sobě jednáním, které by naplňovalo tyto znaky generální klauzule. Pohyb na trhu práce je věcí v úžní ekonomice obvyklou a rovněž je obvyklé, že se pracovníci snaží získati zaměstnání, které jim nabídnou lepší podmínky. Jestliže však společnost, byla založena na využití a pro využití znalostí, vypracovaných dřívějším zaměstnavatelem, začítí svůj nábor pracovních sil právě na nově školované pracovníky tohoto dřívějšiho zaměstnavatele, pak po mém soudu je ve sporu s bývalým zaměstnavatelem o zdržení se pasivně legitimována sama tato společnost.

Případ tohoto druhu byl řešen soudem na základě žádosti o vydání předběžného opatření. Žalobcem byl původní zaměstnavatel prodejců, který se domáhal dvojího zákazu. Jednak toho, aby nově založená společnost z bývalých zaměstnanců podniku přestala používat jeho obchodní metody, a také toho, aby jí přestala odlákávat zaměstnance. Žalobce však se svými žalobními nároky v žádosti o vydání předběžného opatření neuspěl. I když lze připustit, že na základě zhodnocení předložených důkazů by provádění multi-level-marketingu nemuselo představovat know-how, zasluhující ochrany jako obchodní tajemství žalobce, a založení konkurenčního podniku s týmž předmětem podnikání také není prohřeškem proti dobrým mravům všeobecně, není již věc tak jasná v otázce přetahování zaměstnanců a jejich využívání osvojených znalostí. Stanovisko soudu vyznělo v tom smyslu, že takové chování by bylo postizitelné v případě, kdyby žalobce uplatnil své nároky vůči individuálním prodejčům, ale ze strany žalované společnosti šlo o chování, které nevybočilo z mezí přípustné hospodářské soutěže.

5.2.1.2 Obchodní tajemství a právo zaměstnanců na informace

V pracovněprávních vztazích mají zaměstnanci právo na informace o skutečnostech, uvedených zejména v § 18 (2) ZPr, například o ekonomické a finanční situaci zaměstnavatele, o zamýšlených strukturálních změnách, racionalizačních nebo organizačních opatřeních a o stavu a struktuře zaměstnanců, základních otázkách pracovních podmínek a jejich změnách. Informace zaměstnavatel poskytuje svým zaměstnancům buď prostřednictvím příslušného orgánu, rady zaměstnanců nebo zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, anebo přímo jim, jestliže u něj žádný takový zástupce zaměstnanců nepůsobí.

Vzhledem k okruhu skutečností, o nichž je zaměstnavatel povinen své zaměstnance informovat, je zřejmé, že součástí informací, které je zaměstnavatel povinen sdělit svým zaměstnancům, mohou být též skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, které tvoří obchodní tajemství zaměstnavatele. V zákoníku práce a ani v jiném obecně závazném právním předpise není stanoveno, že by z povinnosti informovat zaměstnance byly vyňaty skutečnosti tvořící obchodní tajemství zaměstnavatele.

Jak uvádí L. Drápal [78] *"Podle mého mínění je zaměstnavatel povinen sdělit svým zaměstnancům (buď přímo, nebo prostřednictvím příslušného orgánu, rady zaměstnanců nebo zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci) též skutečnosti patřící k obchodnímu tajemství, týkají-li se oblastí, o nichž je povinen zaměstnance informovat. Osoby, kterým se tímto způsobem stalo obchodní tajemství zaměstnavatele (na základě jejich pracovního vztahu nebo na základě jiného vztahu k zaměstnavateli) přístupným, jsou samozřejmě povinny obchodní tajemství zachovat, jinak proti nim zaměstnavatel může použít právní prostředky ochrany při porušení nebo ohrožení obchodního tajemství."*

S tímto názorem se ztotožnil i Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí ze dne 2. února 2005 [79], když posuzoval otázku, jaký má vliv na povinnost zaměstnavatele seznámit zaměstnance se svým rozhodnutím o organizační změně, v důsledku které se zaměstnanec stal pro zaměstnavatele nadbytečným, okolnost, že zaměstnavatel utajuje při provozu svého podniku skutečnosti, které tvoří jeho obchodní tajemství. Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že zaměstnavatel, který je podnikatelem, je povinen seznámit zaměstnance, s nímž rozvazuje (hodlá rozvázat) pracovní poměr výpovědí podle ustanovení § 46 (1) písm.c) ZPr, s rozhodnutím zaměstnavatele nebo příslušného orgánu o změně jeho úkolů, technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivity práce nebo o jiných organizačních změnách, v důsledku kterých se stal pro zaměstnavatele nadbytečným, i když obsahuje skutečnosti tvořící jeho obchodní tajemství. Povinnost tvrzení a povinnost důkazní o splnění předpokladů pro platnou výpověď z pracovního poměru danou zaměstnanci podle ustanovení § 46 (1) písm.c) ZPr a procesní odpovědnost z toho vyplývající

(břemeno tvrzení a břemeno důkazní) nese v řízení před soudem zaměstnavatel i tehdy, tvoří-li některý z nich jeho obchodní tajemství.

Z odůvodnění:

"Zaměstnavatelem nebo příslušným orgánem rozhodnutá organizační změna může, obecně vzato, tvořit součást obchodního tajemství zaměstnavatele, který je podnikatelem, ovšem jen tehdy a jen v takovém rozsahu, v jakém naplňuje znaky obchodního tajemství uvedené v ustanovení § 17 ObchZ.

Má-li organizační změna v podniku zaměstnavatele, který je podnikatelem, obchodní, výrobní či technickou povahu, má-li skutečnou nebo alespoň potencionální materiální či nemateriální hodnotu, nepředstavuje-li opatření, které je v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné, má-li být podle vůle podnikatele utajena a zajišťuje-li podnikatel odpovídajícím způsobem její utajení, přísluší zaměstnavateli jako podnikateli i v tomto případě – v zájmu ochrany proti porušení nebo ohrožení tohoto jeho obchodního tajemství, právní ochrana jako při nekalé soutěži podle ustanovení § 53 a násl. ObchZ (srov. § 20 ObchZ), a to i vůči tomu, komu bylo svěřeno nebo se mu jinak stalo přístupným na základě jeho pracovního vztahu k podnikateli (jeho zaměstnanci nebo bývalému zaměstnanci) a kdo je neoprávněně porušil.

Tvoří-li rozhodnutí zaměstnavatele nebo příslušného orgánu o změně jeho úkolů, technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivnosti práce nebo o jiných organizačních změnách alespoň zčásti předmět obchodního tajemství zaměstnavatele, který je podnikatelem, nelze z toho úspěšně dovozovat, že by takový zaměstnavatel – v zájmu ochrany svého obchodního tajemství – nemohl (nesměl) s ním seznámit zaměstnance, s nímž rozvazuje (hodlá rozvázat) pracovní poměr výpovědí podle ustanovení § 46 (1) písm.c) ZPr.

Zákoník práce totiž umožňuje i v tomto případě zaměstnavateli, který je podnikatelem, rozvázat se zaměstnancem pracovní poměr výpovědí jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 46 (1) písm.c) ZPr a výpovědní důvod musí i za této situace ve výpovědi skutkově vymezit tak, aby jej nebylo možné zaměnit s jiným důvodem, jinak je výpověď z pracovního poměru neplatná (srov. § 44 (2) ZPr).

Nemůže-li zaměstnavatel seznámit zaměstnance dostatečně určitým způsobem s rozhodnutím o organizační změně, aniž by mu současně sdělil své obchodní tajemství s ní spojené (je-li vůbec v poměrech zaměstnavatele možné, aby se organizační změnou dotčený zaměstnanec o obchodním tajemství v něm obsaženém nedozvěděl), musí – v zájmu ochrany proti porušení nebo ohrožení tohoto jeho obchodního tajemství – zajistit u něho jeho utajení (například tím, že zaměstnance upozorní na následky porušení obchodního tajemství).

Povinnost tvrzení a povinnost důkazní o splnění předpokladů pro platnou výpověď z pracovního poměru danou zaměstnanci podle ustanovení § 46 (1) písm.c) ZPr má vždy zaměstnavatel, a to i tehdy, tvoří-li některý z těchto předpokladů jeho obchodní tajemství.

Chce-li úspěšně splnit uvedené procesní povinnosti, musí v řízení před soudem tvrdit a prokazovat rozhodné skutečnosti, i když tvoří jeho obchodní tajemství. Utajení obchodního tajemství před jinými osobami, než které jsou zúčastněny na řízení, zajišťuje ustanovení § 116 (2) o.s.ř. a každý, kdo se o něm v řízení před soudem dozvěděl, nese odpovědnost za jeho neoprávněné porušení (srov. § 51 písm.a) obchodního zákoníku)."

5.2.1.3 Ochrana obchodního tajemství v zákoníku práce

I když se zákoník práce (v platném znění) o obchodním tajemství, jak uvedeno již výše, výslovně nezmiňuje, samozřejmě to neznamená, že by s požadavkem na ochranu práva zaměstnavatele k obchodnímu tajemství nepočítal. Ochrana obchodního tajemství vyplývá především z vymezení základních povinností zaměstnanců (vedoucích zaměstnanců) a smyslu a účelu některých institutů pracovního práva.

Všichni zaměstnanci jsou povinni dodržovat právní předpisy vztahující se k práci jimi vykonávané a, pokud s nimi byli řádně seznámeni, dodržovat i ostatní předpisy vztahující se k práci jimi vykonávané (§73 (1) písm. c) ZPr), jakož i řádně hospodařit s prostředky svěřenými jim zaměstnavatelem a střežit a ochraňovat majetek zaměstnavatele před poškozením, ztrátou, zničením a zneužitím a nejednat v rozporu s oprávněnými zájmy zaměstnavatele (§ 73 (1) písm. d) ZPr). Vedoucí zaměstnanci jsou kromě jiného povinni zabezpečovat dodržování právních a jiných předpisů, zejména vést zaměstnance k pracovní kázi, oceňovat jejich iniciativu a pracovní úsilí, zajišťovat, aby nedocházelo k porušování pracovní kázně a k neplnění povinností (§ 74 písm. g) ZPr).

Povinnost chránit obchodní tajemství zaměstnavatele jako součástí jeho podniku a jeho majetku, jakož i povinnost nejednat způsobem, který by měl za následek porušení nebo ohrožení práva k obchodnímu tajemství, má každý zaměstnanec, jemuž bylo tajemství svěřeno nebo se mu jinak stalo přístupným. Každý vedoucí zaměstnanec má jednak povinnost chránit obchodní tajemství vůči každému, vůči němuž skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem utajuje podnikatel, jeho zaměstnavatel, jednak povinnost zabezpečovat, aby podřízení zaměstnanci nejednali (nemohli jednat) způsobem ohrožujícím nebo porušujícím obchodní tajemství.

Porušení pracovní kázně

Vzhledem k tomu, že uvedené povinnosti mají souvislost s plněním pracovních úkolů, představuje jejich nesplnění porušení pracovní kázně, a to za předpokladu, došlo-li k němu zaviněním zaměstnance (alespoň nedbalostním). Zaměstnavatel proto vůči svým zaměstnancům, kteří alespoň

z nedbalost porušili své pracovní povinnosti ve vztahu k obchodnímu tajemství, může použít kromě právních prostředků uvedených v § 20 a § 51 ObchZ též prostředky pracovněprávní (prostředky, které zákoník práce poskytuje zaměstnavateli při porušení pracovní kázně ze strany zaměstnance).

Zákoník práce rozlišuje mezi porušením pracovní kázně zvláště hrubým způsobem, závažným porušením pracovní kázně a méně závažným porušením pracovní kázně. Nižší stupeň intenzity porušení pracovní kázně než je méně závažné porušení zákoník práce neupravuje; každé porušení pracovní kázně, které nedosahuje intenzity porušení pracovní kázně zvláště hrubým způsobem nebo závažného porušení pracovní kázně, se proto vždy považuje za méně závažné porušení pracovní kázně.

Porušení pracovní kázně nejvyšší intenzity (zvláště hrubým způsobem) je důvodem k okamžitému zrušení pracovního poměru nebo k výpovědi z pracovního poměru (§ 53 (1) písm. b), § 46 (1) písm. f) část věty před středníkem ZPr); okamžité zrušení pracovního poměru z důvodu porušení pracovní kázně zvláště hrubým způsobem je přitom použitelné jen tehdy, jsou-li tu takové okolnosti, ze kterých vyplývá, že po zaměstnavateli nelze spravedlivě požadovat, aby zaměstnance zaměstnával až do uplynutí výpovědní doby. závažné porušení pracovní kázně je důvodem výpovědi z pracovního poměru (§ 46 (1) písm. f) část věty před středníkem ZPr).

Podle J. Zrútského [80] porušením pracovní kázně nejvyšší intenzity představuje "podle dosavadní soudní praxe třeba déle trvající neomluvená nepřítomnost zaměstnance v práci, přijímání úplatků, porušení obchodního tajemství, krádež majetku zaměstnavatele většího rozsahu, fyzické napadání, při kterém došlo k ublížení na zdraví, požívání alkoholických nápojů, apod." a zaměstnavatel pak může pracovní poměr zrušit okamžitě.

Pro posouzení, zda zaměstnanec porušil pracovní kázeň zvláště hrubým způsobem, závažně nebo méně závažným způsobem, zákon nestanoví, z jakých hledisek má soud vycházet. Vymezení těchto pojmů tedy závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu; soud může přihlídnout při zkoumání intenzity porušení pracovní kázně k osobě zaměstnance, k funkci, kterou zastává, k jeho dosavadnímu postoji k plnění pracovních úkolů, k době a situaci, v níž došlo k porušení pracovní kázně, k míře zavinění zaměstnance, ke způsobu a intenzitě porušení konkrétních povinností zaměstnance, k důsledkům porušení pracovní kázně pro zaměstnavatele, k tomu, zda svým jednáním zaměstnanec způsobil zaměstnavateli škodu, apod.

Zákon zde ponechává soudu širokou možnost uvážení, aby rozhodnutí o platnosti rozvázání pracovního poměru okamžitým zrušením nebo výpovědí odpovídalo tomu, zda po zaměstnavateli lze spravedlivě požadovat, aby pracovní poměr zaměstnance u něj nadále pokračoval. Ve vztahu k porušení nebo ohrožení obchodního tajemství soud, jak vyplývá z výše uvedeného, musí vždy

hodnotit, zda zaměstnanec svým jednáním porušil pracovní povinnosti a zda šlo o zaviněné jednání (alespoň z nedbalosti).

V případě, že zaměstnanec porušil pracovní kázeň, může být i jím zaviněné způsobené porušení nebo obnovení obchodního tajemství zaměstnavatele, v závislosti na stupni intenzity porušení pracovní kázně, důvodem k okamžitému zrušení pracovního poměru nebo k výpovědi z pracovního poměru.

Jak se uvádí v rozhodnutí Nejvyššího soudu [81] "míru intenzity porušení pracovní kázně, jíž se zaměstnanec dopustil porušením obchodního tajemství, nesnižuje bez dalšího okolnosti, že informace, které bylo možno zjistit z příslušných podkladů, jsou obecného charakteru a nejsou vázány na konkrétní osobu."

5.2.2 Tzv. konkurenční doložky

Ochrana obchodního tajemství zaměstnavatele v pracovněprávních vztazích v první řadě může sloužit tzv. konkurenční doložka. V podstatě od začátku soukromé podnikatelské činnosti u nás se vyskytly případy, kdy se z dřívějších státních organizací nebo i z nově vytvořených firem časem oddělili zaměstnanci, kteří si vytvořili nové vlastní firmy, podnikající nezávisle a bez spolupráce s dřívějším zaměstnavatelem, ale za využití všeho, co se u něj dozvěděli. Stávají se tak jeho nepřijemnými konkurenty a je pochopitelné, že se tyto bývalí zaměstnavatelé snaží najít cesty, které takovému jednání čelí.

Na druhé straně nelze bránit pracovníkům, aby si našli zaměstnání jinde, nebo se osamostatnili. Pak vzniká otázka, kde je ona hranice mezi zdravou konkurencí a mezi jednáním proti dobrým mrávům. V tomto ohledu uvedeme například, jak na straně zaměstnavatele, tak na straně jeho dřívějšího zaměstnavatele.

Otázka konkurenčních doložek však není jenom otázkou obsahu pracovní smlouvy, přičemž se u nás tato problematika poprvé vynořila právě v souvislosti s minimální konkurenční doložky byvají začleňovány i do jiných smluvních typů, zejména do smlouvy o obchodním zastoupení, do smlouvy o prodeji nebo pronájmu podniku, do franšízových smluv, do smlouvy o vložení podniku do společnosti apod. Obecněji řečeno, jejich místo je všude tam, kde může dojít ke konfliktu zájmu podnikatele a jiné osoby.

Konkurenční doložkou se zakazuje osobě, která byla v určitém právním vztahu s majitelem podniku, aby mu v době trvání tohoto vztahu a případně i po jeho skončení konkurovala. Obchodní zákoník v současné době obsahuje ustanovení o konkurenčních doložkách především v souvislosti s úpravou smlouvy o obchodním zastoupení (§ 672a ObchZ) a rovněž v souvislosti se smlouvou o prodeji (§ 488a ObchZ) a o nájmu podniku (§ 488h). Prvá úprava byla vložena do kodexu v souladu s evropskou směrnicí o obchodním zastoupení. V ostatních případech jde již pouze o odkazy.

Konkurenční doložky se staly problematikou, která souvisí nejenom s uvedenými typy smluv, ale také s právem obchodních společností (zákaz konkurence podle § 136 (1) a) ObchZ pro jednatele společnosti s ručením omezeným a podle § 196 (1) a) ObchZ pro členy představenstva akciové společnosti), s pracovním právem (doložky v pracovních smlouvách upravené v § 29a ObchZ) a samozřejmě rovněž s obchodním tajemstvím.

Na tomto místě lze zmínit názor J. Pokorné a E. Večerkové [82] podle něhož lze "právní úpravu zákazu konkurenčního jednání chápat jako úpravu rodově totožnou s úpravou nekalé soutěže, převažuje zde ochranné působení práva, postihováno je jednání narušující čistotu soutěže. Tyto znaky považujeme u dané právní úpravy za základní a určující pro její interpretaci i případné další novelizace."

5.2.2.1 Konkurenční doložky v pracovních smlouvách před novelou zákoníku práce

Otázka přípustnosti konkurenčních doložek v našem pracovním právu byla formulována praxí ještě před novelizací zákoníku práce z roku 2000. Byli a jsou zaměstnavatelé, kteří po vzoru některých zahraničních podnikatelů vkládají do pracovních smluv klauzule o tom, že v případě skončení pracovního poměru nebudou tito pracovníci buď sami podnikat v témže oboru, nebo že nepřijmou zaměstnání v tomto oboru u jiného zaměstnavatele.

Na přípustnost takových konkurenčních klauzulí jsou u nás v teorii i v soudní praxi různé náhledy, někteří pokládají takové doložky za odporující pracovnímu zákoníku a Listině základních práv a svobod, jiní je připouštějí.

O platnosti doložek obsažených ve smlouvách rozhodovaly obecné soudy i soud ústavní. Jednalo se konkrétně o ustanovení obsažené v pracovní smlouvě, podle něž se pracovníci zavazovali po dobu dvanácti měsíců po skončení pracovního poměru zdržet se samostatného i nesamostatného podnikání v obchodním odvětví zaměstnavatele v případě porušení ustanovení zaplatit pokutu ve výši šestinásobku hrubého měsíčního příjmu. Doložka byla omezena druhem výrobků, které zaměstnavatel vyrábí nebo používá. Zaměstnanci (žalovaní) ještě za trvání pracovního poměru založili společnost s ručením omezeným, která používala podobného obchodního jména jako žalobce a měla shodný předmět podnikání. Sjednanou smluvní pokutu však odmítli zaplatit.

Soud prvního stupně žalobu na zaplacení pokuty zamítl, odvolací soud uložil povinnost zaplatit. Vrchní soud dospěl k závěru, že dovolání je odůvodněné a konkurenční doložka je neplatným právním úkonem. Vrchní soud se odvolává na čl. 26 Listiny základních práv a svobod přiznávající každému právo na svobodnou volbu povolání a na svobodu podnikání. Omezení mohou být stanovena jenom zákonem.

Věc byla i předmětem řízení u Ústavního soudu, který, sumárně řečeno, nepokládá doložky tohoto druhu za rozporné s Listinou základních práv a svobod a jejich sjednání pokládá za přípustné, neboť podle jeho názoru "konkurenční ujednání mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem spočívající v tom, že zaměstnanec se smluvně zaváže po určitou dobu od skončení pracovního poměru k zaměstnavateli zdržet se podnikatelských aktivit s tímž předmětem činnosti, jako je předmět činnosti zaměstnavatele pod finanční sankcí za porušení takového závazku, je ujednání soukromoprávní povahy mezi rovnými subjekty."

Ústavní soud svým nálezením č. II.ÚS 192/95 ze dne 1. listopadu 1995 [83], který se týká zcela obdobné záležitosti, zrušil rozsudky krajského a okresního soudu. Krajský soud v této konkrétní věci však rozhodl odlišně než ve výše popsaném případě, protože se cítil vázán právním názorem dovolacího (vrchního) soudu. Argumentace Ústavního soudu je zcela správně založena na porušení rovnosti zaručené Listinou základních práv a svobod, protože přezkoumávanými rozsudky by bylo umožněno, aby podnikateli byly odňaty výsledky jeho dlouholeté práce.

Tento svůj závěr Ústavní soud odůvodnil tím, že "rovnost v právech je základním právem a právo podnikat taktéž. Pro jejich vzájemný vztah platí, že rovnost má povahu akcesorickou, a proto lze na porušení principu rovnosti usuzovat, jen je-li tu vztah k jinému základnímu právu. Rovností v právu podnikat je pak konkrétně třeba rozumět potenciální či relativní rovnost, která znamená, že se pro právo podnikat vyžaduje, aby bylo zásadně uplatňováno za stejných faktických poměrů.

Protože v dané věci nelze přehlédnout, že napadená rozhodnutí založila nerovnost na straně zaměstnavatele, spočívající v tom, že léty budované poznatky o jednotlivých metodách či dokonce objevy právě učiněné a jiné skutečnosti, mající podnikatelskou hodnotu, byly uvolněny bez dalšího k aplikaci třetím osobám, tj. vedlejším účastníkům, dříve odpůrcům, kteří se o ně ani nemuseli nijak zasloužit, má Ústavní soud za to, že napadená rozhodnutí porušují jak čl. 1 větu první, čl. 3 (1) Listiny, upravující zásadu rovnosti, (Nikomus nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod) tak čl. 26 (1) Listiny, upravující právo podnikat (Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost).

Na uvedeném nic nemění možnost domáhat se soudní ochrany, ať už pro nekalosoutěžní chování, nebo pro porušení obchodního tajemství, protože již jde jen o následné nástroje, směřující k obnově porušené rovnosti v podnikání."

Obecně proto platí pro takové ujednání princip autonomie vůle smluvních stran vyjádřená v čl. 2 (3) Listiny práv a svobod, která tvoří součást ústavního pořádku ČR. (Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá). Obecně vzato, je však třeba individuálně přistupovat k hodnocení tzv. "konkurenčního ujednání", tj. od případu k případu, zejména

je třeba vzít v úvahu ukazatele, kterými jsou výše sjednané pokuty, délka pracovního poměru, povaha provozu a délky doby závazku. Ústavní soud se nezabýval otázkou, zda jde o záležitost pracovněprávní nebo občanskoprávní a posoudil ji z hledisek ústavněprávních.

I. Pelikánová [84] si v této souvislosti klade otázku, jak je možné, že Ústavní soud dospěl stejnými argumenty k opačnému rozhodnutí než soudy obecné? "*Odpověď je, domnívám se, poměrně velmi snadná: odmítavý přístup ke konkurenčním doložkám vyplývá ze zatížení myšlení našich soudců totalitními stereotypy.*"

Mezi tyto stereotypy patří i představa, že zaměstnanec je ten, jehož je třeba vždy a za všech okolností chránit proti zaměstnavateli, že zaměstnanec je přirozeně znevýhodněn. Stalo se to v důsledku nepochopení podstaty podniku a nepochopení povahy činnosti podnikatele. Svůj podíl na této věci nese i koncepce našeho pracovního zákoníku jako ostrova totalitního práva uvnitř nově vznikajícího práva demokratického. Tendence soudů k opevnění tohoto ostrova a k prohloubení příkopu mezi ním a pevninou obecného práva je zcela zřetelná.

Izolace zákoníku práce od všech obecně platících principů soukromého práva je absurdní. I kdyby zákoník práce zůstal zcela nedotčen změnami v právním řádu, měla by se změnit jeho interpretace právě v důsledku odlišného kontextu. Jak vidět, je sled událostí kolem konkurenčních doložek složitě podmíněný, ale v žádném případě nejde o skutečnosti nahodilé. Proces našeho osvobozování se musí dotknout nejenom oblasti materiální, ale také oblasti duchovní a hodnotové, způsobu myšlení, oblasti právní kultury.

Jsme dezorientováni, protože se setkáváme denně s něčím, s čím nemáme žádné zkušenosti." A navrhuje "hledat poučení ve vlastní minulosti, kde stejné problémy již byly řešeny, popř. je hledat v jiných zemích", neboť "cesta vlastních řešení je neúnosně pomalá, zdlouhavá a spojená s příliš velkým množstvím omylů."

Za zmínku stojí rovněž článek J. Partaye [85] ve kterém se autor zabýval otázkou, zda v této souvislosti neprobíhá zda neprobíhá válka mezi Nejvyšším soudem a Ústavním soudem. "*Nejvyšší soud zejména v rozsudku pod sp. zn. 2 Cdo 1280/97 vyjádřil názor, že uzavírání tzv. nepojmenovaných smluv v pracovněprávních vztazích je zakázáno. Dohoda, kterou se zaměstnavatel zavázal poskytnout plnění stanovené násobkem měsíčního výdělku v souvislosti s ukončením funkce, je proto neplatná. Pracovněprávní předpisy takovou dohodu totiž výslovně a jmenovitě neupravují. (Tento názor Nejvyšší soud zopakoval rovněž v rozsudku sp.zn. 21 Cdo 1681/2002, ze dne 5.2.2003 – poznámka autora.)*"

Na rozdíl od toho dne 1. 11. 1995 Ústavní soud vydal náleze pod sp. zn. II ÚS 192/95, kde je konstatováno, že i v pracovněprávních vztazích je možno uzavřít nepojmenovanou smlouvu (to je smlouvu, na kterou pracovněprávní předpisy výslovně a jmenovitě nepamatují). Proto je přípustné

sjednání tzv. konkurenční doložky. Toto bylo potvrzeno nálezem sp. zn. I ÚS 531/98, kdy Ústavní soud konstatoval, že smluvní odstoupné v kolektivních smlouvách v žádném případě nebylo zrušeno, i když jeho výslovná a jmenovitá úprava v pracovněprávních předpisech po 1. 6. 1994 schází."

5.2.2.2 Konkurenční doložky v pracovních smlouvách po novele zákoníku práce

Výslovná právní úprava konkurenční doložky byla do českého pracovního práva zakotvena novelou zákoníku práce provedenou zákonem č. 155/2000 Sb. s účinností od 1. 1. 2001. Do § 29 (2) ZPr byly vloženy věty druhá a třetí tohoto znění: „Ve smlouvě lze písemně dohodnout, že zaměstnanec nesmí po ustanovenou dobu, nejdéle však jeden rok po skončení pracovního poměru, vykonávat pro jiného zaměstnavatele nebo na vlastní účet činnost, která byla předmětem činnosti zaměstnavatele, nebo jinou činnost, která by měla soutěžní povahu vůči podnikání zaměstnavatele, a to za podmínek, za nichž to lze od zaměstnance spravedlivě požadovat; za porušení takového závazku může být sjednána přiměřená smluvní pokuta. Konkurenční doložka odporující uvedeným podmínkám je neplatná.“

Tato poměrně kusá úprava vyvolávala již od počátku u právnické veřejnosti velké množství otázek. Zejména bylo poukazováno na vágní formulaci ohledně podmínek, za nichž mohla být konkurenční doložka sjednána. Také ustanovení o smluvní pokutě, tedy institutu, který do té doby pracovní právo neznalo, otevíralo řadu otázek, které praxe řešila za užití analogie iuris, obvykle za použití § 544 a násl. ObčZ.

I přesto, že obecná formulace § 29 (2) v tehdejší znění nepřispívala k přílišné právní jistotě účastníků, skýtalo na druhé straně toto ustanovení účastníkům příslušného právního vztahu, tedy zaměstnanci a zaměstnavateli, možnost upravit dohodou vzájemné vztahy přesně podle jejich potřeb. Než se však vůbec stačila konstantní judikatura k danému institutu vytvořit, došlo v rámci jeho novelizace k jeho zásadnímu přepracování.

Počínaje dnem 1.3.2004 nabyla účinnosti další novela zákoníku práce. Jedná se předně o tzv. harmonizační novelu. Jejím cílem je totiž promítnutí kritérií nově přijatých směrnic ES do českého právního řádu a dosažení tak plné slučitelnosti s právem ES.

Touto novelou bylo jednak zrušeno ustanovení § 29 (2) věta druhá a třetí ZPr, a dále byl do tohoto zákoníku vložen zcela nový § 29a, který obsahuje podrobnější úpravu konkurenční doložky. Ačkoli došlo k úpravě konkurenční doložky tzv. harmonizační novelou, jak uvádí V. Rámiš [86] "nebyl důvodem provedené novelizace ani závazek vyplývající pro Českou republiku z předpisů EU, ani mezinárodní smlouva. Zákonodárce byl při přijetí tohoto ustanovení veden snahou precizovat dosavadní obecné formulace týkající se konkurenční doložky."

Tzv. konkurenční doložka spočívá v závazku zaměstnance, že se po určitou dobu, nejdéle však po dobu jednoho roku, zdrží výkonu výdělečné činnosti, která by byla předmětem činnosti zaměstnavatele nebo která by vůči němu měla soutěžní povahu. Přijaté znění §29a ZPr [87] nepoužívá již pracovnímu právu cizí terminologii (jako je smluvní pokuta či funkční období), nepoužívá však také pojem konkurenční doložka, který (jakkoliv se v mnoha ohledech mohl jevit diskutabilní) se v mezidobí vžil pro označení ujednání omezující bývalé zaměstnance v konkurenčním jednání vůči bývalému zaměstnavateli.

Okruh zaměstnanců, se kterými je možné sjednat zákaz konkurence, není již omezován kritériem způsobu, jakým byl pracovní poměr se zaměstnanci založen, ale omezuje (v odst. 3 paragrafu 29a) tento okruh zaměstnanců na zaměstnance, od kterých "...to lze... *spravedlivě požadovat...*" s ohledem na povahu informací, poznatků, znalostí a technologických postupů, které získali v pracovním poměru u zaměstnavatele. Možnost sjednat zákaz konkurence se současně podmiňuje tím, že využití takových informací při výkonu výdělečné činnosti uvedené v odstavci 1 paragrafu 29a by mohlo zaměstnavateli závažným způsobem ztížit jeho činnost.

Podle nové právní úpravy lze "konkurenční" dohodu uzavřít jak v pracovní smlouvě, tak i v jiné smlouvě (manažerská smlouva nebo jiná smlouva dle ustanovení § 244 (1) ZPr). Konkurenčním jednáním se v tomto smyslu rozumí nejen pracovní poměr uzavřený na základě pracovní smlouvy s jiným zaměstnavatelem, nýbrž také dohoda o provedení práce, samostatná výdělečná činnost apod.

V § 29a (2) ZPr je nově stanovena minimální výše odměny (vyrovnání), kterou je zaměstnavatel povinen zaměstnanci za převzetí závazku konkurenční doložky poskytnout. Napříště nebude možné sjednat nižší odměnu, než je průměrný měsíční výdělek. Výše odměny je stanovena z hlediska zaměstnavatele velice přísně, neboť po dobu výkonu práce zaměstnanec dostává základní (tarifní) plat za to, že pro zaměstnavatele vykonává činnost, po dobu trvání konkurenční doložky pak dostává odměnu ve výši průměrného výdělku (tedy obvykle vyšší, než byl jeho tarifní plat) za to, že žádnou činnost nevykonává.

Z hlediska zaměstnance je sice možné argumentovat tak, že často jsou motivem ukončení pracovního poměru a změny zaměstnavatele výhodnější mzdové podmínky, které nový zaměstnavatel zaměstnanci nabídne, a pak je odměna ve výši průměrného výdělku pro zaměstnance nevýhodná, na druhou stranu takto paušální stanovení výše odměny bez jakékoliv výjimky povede v praxi často k situacím, kdy zaměstnavatelé budou oprávněně vnímat zákonem stanovenou výši odměny jako nepřiměřeně vysokou.

Toto ustanovení je však plně v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu České republiky, který chápe ujednání o konkurenční doložce jako vzájemný (synallagmatický) závazek, při němž si bývalí účastníci pracovního poměru poskytují hospodářský prospěch navzájem a jsou si navzájem dlužníky i

věřiteli. Dojde-li tedy k omezení jednoho, musí tomu odpovídat i závazek druhého účastníka pracovního vztahu.

"Převzetí povinnosti, aby žalovaní využívali po skončení pracovního vztahu své odborné kvalifikace jen v omezeném rozsahu, nepochybně zakládá nerovnost účastníků v jejich právu podnikat. Proto je tím spíše odůvodněn požadavek, aby tomuto závazku odpovídal jiný závazek žalobce, který by uvedené omezení kompenzoval.

Z uvedených důvodů je třeba chápat ujednání o tzv. konkurenční doložce jako vzájemný (synallagmatický) závazek, při němž si bývalí účastníci pracovního poměru poskytují hospodářský prospěch navzájem a jsou si navzájem dlužníky i věřiteli. Protože v daném případě výraznému omezení žalovaných po dobu pěti let v jejich právu podnikat neodpovídá jakýkoliv závazek žalobce, je závěr odvolacího soudu o neplatnosti těchto ujednání účastníků, která ve svých důsledcích představují „zásah do práv občana zvolit si zaměstnání nebo činnost podnikání podle svých znalostí a zkušeností“, správný." [88]

"Odvolací soud měl v projednávané věci zvažovat, zda výraznému omezení žalovaného po dobu 12 měsíců od skončení pracovního poměru v jeho právu získávat prostředky pro své životní potřeby prací, odpovídá přiměřený závazek ze strany žalobce; jestliže žalobce přiměřený závazek nepřevzal, je tím odůvodněn závěr o neplatnosti ujednání žalobce a žalovaného o tzv. konkurenční doložce, které ve svých důsledcích znamená "zásah do ústavně garantované svobodné volby povolání.

Přitom je třeba mít na zřeteli, že závazku zaměstnance, aby využíval po skončení pracovního poměru své odborné kvalifikace pouze v omezeném rozsahu, odpovídá jen taková povinnost zaměstnavatele, která přináší hospodářský prospěch zaměstnanci přímo v době trvání jeho závazku, tj. také po sjednanou dobu po skončení pracovního poměru." [89]

V dohodě podle § 29a ZPr může být sjednána "peněžitá částka", kterou je zaměstnanec povinen zaměstnavateli zaplatit, jestliže závazek poruší, přičemž zaplacením peněžité částky závazek zaměstnance zaniká. Zákonodárce zde po kritice, která se snesla na zavedení institutu smluvní pokuty do zákoníku práce, zavedl nový právní institut na pomezí smluvní pokuty a odstupného.

Povinnost zaplatit sjednanou "peněžitou částku" má zaměstnanec vždy, poruší-li závazek z tzv. konkurenční doložky (spočívající v tom, že se nezdržel po sjednanou dobu výkonu výdělečné činnosti, která je předmětem činnosti zaměstnavatele nebo která by měla vůči němu soutěžní povahu), aniž by tu bylo samo o sobě významné, zda také porušil nebo ohrozil obchodní tajemství svého zaměstnavatele.

V případě, že zaměstnanec svým jednáním porušil nejen závazek z tzv. konkurenční doložky, ale že současně porušil nebo ohrozil obchodní tajemství bývalého zaměstnavatele, nejsou a nemohou být jeho povinnosti vyčerpány zaplacením sjednané "peněžité částky".

Zaměstnavateli totiž přísluší nejen právní ochrana z porušení závazku podle tzv. konkurenční doložky, ale též právo domáhat se vůči zaměstnanci ochrany podle § 20 ObchZ, popřípadě podle § 53 ObchZ, z titulu obchodněprávního vztahu, který mezi nimi vznikl v důsledku porušení nebo ohrožení obchodního tajemství zaměstnavatele. Uvedené platí i obráceně; využitím právních prostředků na ochranu obchodního tajemství není "konsumováno" právo zaměstnavatele na sjednanou "peněžitou částku", která by mu náležela z důvodu porušení závazku podle tzv. konkurenční doložky.

Ustanovení § 29a ZPr, upravující tzv. konkurenční doložky v pracovněprávních vztazích není *de lege ferenda* úpravou ideální a lze v této souvislosti citovat slova V. Rámiše [90], že "i když zákonodárce přistoupil k nové úpravě konkurenční doložky v pracovním právu s cílem precizovat dosavadní kusou právní úpravu, tento záměr se mu podle mého názoru zcela nevydařil.

Nová právní úprava je z hlediska praxe použitelná pouze částečně, a to ať již pro minimální povinnou výši vyrovnání náležejícího zaměstnanci za sjednání konkurenční doložky, či pro nejasnosti, jež s sebou přinesla. Z celé konstrukce ustanovení § 29a je navíc zřejmý úmysl zákonodárce maximálně chránit zaměstnance, a to i za cenu toho, že tato ochrana bude na úkor oprávněných zájmů zaměstnavatele. Takovýto přístup však rozhodně není možné hodnotit jako potřebný pro hospodářskou praxi."

5.2.2.3 Konkurenční doložka v návrhu nového občanského zákoníku

Na závěr této kapitoly je možno uvést, že návrh nového občanského zákoníku počítá s výslovnou úpravou konkurenčních doložek v rámci úpravy nekalé soutěže, která se má přesunout z obchodního do občanského zákoníku. Úprava v rámci nekalé soutěže by měla umožnit zachytit široké vazby těchto smluvních klausulí, jejich zasahování do mnoha smluvních typů.

Návrh § 2474 zní:

Konkurenční doložka

(1) Ujednání zakazující jinému vyvíjet soutěžní činnost je platné, určí-li území, okruh činnosti nebo okruh osob, kterých se zákaz týká. Takové ujednání vyžaduje písemnou formu.

(2) Konkurenční doložku lze sjednat nejdéle na dobu pěti let. Je-li konkurenční doložka sjednána na neurčitou dobu, anebo je-li sjednána na dobu delší než pět let, platí, že byla sjednána na pět let.

(3) Omezuje-li konkurenční doložka zavázanou stranu více, než kolik vyžaduje potřebná míra ochrany toho, v jehož prospěch je sjednána, může soud konkurenční doložku omezit, zrušit, anebo prohlásit za neplatnou.

(4) Ustanoveními předchozích odstavců nejsou dotčeny právní předpisy uvedené v § 2471 (2).

V komentáři k tomuto ustanovení je uvedeno, že "obecná ustanovení o hospodářské soutěži jsou dnes obsažena systematicky zcela nevhodně v obchodním zákoníku (§ 41 až 43). V rámci rekonstrukčních prací se přesunují do občanského zákoníku s tím, že doplněna jsou ustanoveními o konkurenčních doložkách po vzoru – co do obsahového řešení i systematického zařazení – italského zákoníku (čl. 2596 C.c.).

Stávající obecná úprava konkurenčních doložek v § 672a obchodního zákoníku je nevhodná zejména proto, že vycházejí z evropské směrnice vydané pro obchodní zastoupení, která pojímá konkurenční doložky příliš restriktivně s cílem chránit slabší stranu. Jedná se tudíž o zvláštní pojetí, které má zvláštní význam pro úpravu konkrétního smluvního typu."

Protože koncepce nového občanského zákoníku počítá s jeho pojetím jako kodexu, těžištěm veškerého soukromého práva, k němuž se sbíhají a pod jehož vlivem jsou i všechna soukromoprávní ustanovení (srov. návrh § 9), dá se předpokládat, že úprava konkurenčních doložek v § 2474 je zamýšlena pro celou oblast soukromého práva, tedy i pro právo pracovní. V případě přijetí tohoto návrhu, úprava tzv. konkurenčních doložek včetně konkurenčních doložek v pracovních smlouvách bude podstatným způsobem modifikována.

Jednak bude prodloužena doba, na kterou lze konkurenční doložku sjednat na pět let a dále odpadne požadavek minimální odměny (vyrovnání) za převzetí závazku z konkurenční doložky, tak jak to vyžaduje platný § 29a (2) ZPr. Tento bude nahrazen požadavkem aby konkurenční doložka zavázanou stranu neomezovala více, než kolik vyžaduje potřebná míra ochrany toho, v jehož prospěch je sjednána (v tomto případě zaměstnavatele). Pokud tento požadavek nebude naplněn, bude soudu příslušet moderační právo ve vztahu k dotčené konkurenční doložce, popř. soud bude moci konkurenční doložku zrušit.

vydání.

14

005

rádce

6 Závěr

Obchodní tajemství se stalo oblíbeným právem duševního vlastnictví v tzv. nové neboli znalostní ekonomice. Nejcennějším majetkem podniku jsou jeho důvěrné vnitřní informace a znalosti, které lze chránit prostřednictvím obchodního tajemství. Tyto informace jsou důležitější a cennější než budovy, stroje či zařízení, neboť jsou nenahraditelné.

Je to jediná věc, která odlišuje daný podnik od podniku soutěžitelů a která umožňuje jeho úspěch. Firmy většinou při ochraně svých nehmotných statků spoléhají nejen na co nejširší okruh práv k duševnímu vlastnictví, avšak v posledních letech se právě právo k obchodnímu tajemství těší vysoké popularitě, jeho užití je rychlé, snadné a efektivní.

Aby byly určité skutečnosti považovány za obchodní tajemství a v důsledku toho byly způsobilým předmětem právní ochrany, kterou obchodnímu tajemství poskytuje právní řád České republiky, musí splňovat všechny následující znaky, které jsou definovány v § 17 ObchZ. Musí jít o skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, které mají skutečnou nebo alespoň potenciální materiální či nemateriální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné, mají být podle vůle podnikatele utajeny a podnikatel odpovídajícím způsobem jejich utajení zajišťuje.

Tato definice obchodního tajemství je široká a v zásadě ohledně předmětu obchodního tajemství záleží na rozhodnutí podnikatele, které skutečnosti bude ve svém zájmu utajovat a jaký způsob ochrany pro tyto skutečnosti zvolí. Seznam možných obchodních tajemství je potenciálně nekonečný a následující informace mohou být obchodním tajemstvím: seznamy zákazníků, seznamy dodavatelů, prodejní předpovědi, obchodní strategie, vzorce, postupy, metody, výrobní postupy, nákresy, modely, údaje z kontroly jakosti, vzory, rozměry, recepty, zdrojové kódy, výsledky testů. Dále lze jako obchodní tajemství utajovat jakoukoli jinou informaci, která má hodnotu a není obecně známa soutěžitelům.

Ochrana obchodního tajemství je neformální, tzn. že nevzniká registrací nebo zápisem, ale vzniká okamžikem naplnění pojmových znaků obchodního tajemství a rovněž tak zaniká, jestliže zanikne samo obchodní tajemství, tedy jestliže odpadne některý z jeho pojmových znaků, např. podnikatel přestane utajovat tyto skutečnosti nebo se stanou obecně dostupnými, byť i v důsledku protiprávního jednání. Tato charakteristika ochrany obchodního tajemství představuje jeho zvláštnost (a výhodu) oproti ostatním právům průmyslového vlastnictví, pro které je vyžadován zápis do veřejného rejstříku, aby jim byla poskytnuta ochrana právním řádem. S neformálností ochrany a s utajením obchodního tajemství, jako jeho pojmového znaku souvisí rovněž možnost neomezené doby trvání jeho ochrany, bez nutnosti jeho pozdějšího odtajnění. Náklady vynaložené na ochranu určitých informací jako obchodního tajemství jsou pouze ty, které podnikatel vynakládá na jeho utajení.

Obchodní tajemství představuje osobitý institut obchodního práva, který je omezen pouze a jen na podnikatelské subjekty. Obchodní tajemství tvoří součást majetku podnikatelského subjektu a proto nemůže být majetkem fyzické anebo právnické osoby, která není podnikatelem ve smyslu § 2 ObchZ.

Obchodní zákoník definuje podnik v § 5 (1) jako soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. K podniku podle definice náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem ke své povaze mají tomuto účelu sloužit. Mezi nehmotné složky podnikání ve smyslu § 5 (1) ObchZ patří i obchodní tajemství jako nehmotný statek (průmyslové právo), který je nedílnou součástí podniku.

Obchodní tajemství je tzv. nehmotný statek náležející do oblasti práv k průmyslovému vlastnictví. Právo průmyslového vlastnictví zároveň představuje pojem užší ve vztahu k právu duševního vlastnictví. Duševní vlastnictví čili nehmotné statky nejsou podle platného práva věcmi ani právy samými, jsou však předmětem společenských vztahů jako tzv. jiné majetkové hodnoty (§ 118 (1) OZ).

Problémem je tu úzké pojetí věci v právním smyslu omezené jen na hmotné předměty, z něhož naše občanské právo vychází od roku 1950. Protože tzv. nehmotné statky nejsou věcmi v právním smyslu, nemohou být ani předmětem vlastnického práva a tudíž nepožívají ochrany podle čl. 11 (1) LZPS. Nedohtknutelnost vlastnictví, která se v moderní době (a po roce 1989 opět i u nás) stala jedním ze základních lidských práv má být podle návrhu občanského zákoníku připravovaného v rámci rekodifikace soukromého práva rozšířena i na nedotknutelnost vlastnictví intelektuálního. Tento počítá s opuštěním dosavadního dělení předmětů občanskoprávních vztahů v § 118 (1) OZ a s jeho nahrazením širším pojetím věci v právním smyslu. Podle tohoto pojetí je věcí v právním smyslu vše, co je rozdílné od člověka a slouží jeho potřebě (věc v právním smyslu má tedy zahrnovat věci jak hmotné, tak nehmotné).

Ochrana obchodního tajemství podporuje investice do výzkumu a vývoje a využití obchodně cenných informací. Ochrana obchodnímu tajemství, definovanému v § 17 ObchZ, je poskytována za splnění určitých podmínek, jak v rámci práva soukromého, tak i v rámci práva trestního. S ochranou obchodního tajemství poměrně blízce souvisí i právo hospodářské soutěže, zejména pak právo nekalé soutěže, což je dáno i z částečně blízké úpravy mezinárodní. Nutnost dobré víry a čestného, férového jednání je základním duchem obchodního světa. Díky právní ochraně není majitel obchodního tajemství subjektem nekalé soutěže na trhu.

V rámci právní úpravy nekalé soutěže je zařazena speciální skutková podstata nekalosoutěžního jednání spočívající v porušování obchodního tajemství. Navíc proti porušení nebo ohrožení práva na obchodní tajemství přísluší podnikateli stejná právní ochrana jako při nekalé

soutěži. Pro ochranu obchodního tajemství má rovněž význam nová evropská směrnice o prosazování práv k duševnímu vlastnictví (č. 2004/48/ES).

ání.

í

ce

7 Literatura a poznámky

7.1 Poznámky

- [1] Článek: *Bush Sees Research as Competitive Key* in Financial Times, 1.2.2006, str. 1
- [2] Blíže viz Katolický, A.: *Nová ekonomika*, http://www.volny.cz/akatolicky/NE_1verze.htm, (20.1.2006)
- [3] Blair, M.: *New Way Needed to Access New Economy* in L.A.TIMES, 13.11.2000, s. B7
- [4] Schiller, A.: *Trade Secrets and Roman Law: The Actio Servi Corrupti*, 30 COLUM. L. REV. 837 (1930)
- [5] Např. *Yovatt v. Winyard*, 37 Eng. Rep. 425 (Ch. 1830)
- [6] Více k této problematice viz. Havlín, M.: *Historický vývoj právní úpravy nekalé soutěže*, Právník č. 9/1996, str.82
- [7] Skála, K.: *Nekalá soutěž: Obsah, Vztah k 111/1927 Sb.z.a n*, Publikovaný názor vydaný dne 1.1.1927 (ASPI)
- [8] Asimilační režim (čl.2) znamená, že příslušníci kteréhokoliv jiného smluvního státu požívají, jde-li o ochranu průmyslového vlastnictví, ve všech smluvních zemích týchž výhod, které dané vnitrostátní zákonodárství poskytuje vlastním příslušníkům.
- [9] Právo přednosti (čl.4) přináší přihlašovatelí určitého chráněného předmětu průmyslových práv výhodu spočívající v tom, že na základě první řádné přihlášky k ochraně v jednom ze smluvních států může přihlašovatel v průběhu prioritní lhůty podat další přihlášky týkající se shodného předmětu v jiných smluvních státech, na tyto přihlášky se hledí, jako by byly podány ve stejný den jako první přihláška.
- [10] Viz. Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví (1967)
- [11] Článek 39 dohody TRIPS zní:
1. Při zajišťování účinné ochrany proti nekalé soutěži tak, jak je stanoveno v článku 10 bis Pařížské úmluvy (1967), budou Členové chránit nezveřejněné informace v souladu s odstavcem 2 a údaje předkládané vládám a státním orgánům v souladu s odstavcem 3.
 2. Fyzické a právní osoby budou mít možnost zabránit, aby informace, které mají právoplatně ve své moci, byly zveřejněny, sděleny třetími osobám nebo získány nebo užity třetími osobami bez jejich souhlasu způsobem, který je v rozporu s čestnou komerční praxí¹⁰, pokud takové informace:
 - a) jsou tajné v tom smyslu, že nejsou jako celek nebo jako přesná sestava a souhrn jejich částí obecně známy nebo běžně přístupné osobám v kruzích, které se běžně dotyčným druhem informací zabývají;
 - b) mají komerční hodnotu proto, že jsou tajné; a
 - c) osoby, které je mají právoplatně ve své moci, podnikly za daných okolností přiměřené kroky, aby je udržely v tajnosti.
 3. Členové, kteří budou požadovat jako podmínku pro souhlas s obchodováním s farmaceutickými nebo zemědělskými chemickými výrobky, které využívají nové chemické látky, předložení nezveřejněných výsledků zkoušek nebo jiných údajů, jejichž vznik vyžaduje značné úsilí, budou chránit tyto údaje proti nepoctivému komerčnímu užití. Vedle toho budou Členové chránit tyto údaje proti zveřejnění, ledaže by to bylo nezbytné pro ochranu veřejnosti, nebo pokud jsou podniknuty kroky, které zajišťují, že údaje jsou chráněny proti nepoctivému komerčnímu užití.

¹⁰ Pro účely tohoto ustanovení „způsob, který je v rozporu s čestnou komerční praxí“, bude znamenat přinejmenším praktiky jako porušení kontraktu, porušení důvěry a navádění k porušení a

zahrnuje získání nezveřejněných informací třetími stranami, které věděly nebo se dopustily hrubé nedbalosti, když opomenuly se dozvědět, že takové praktiky zahrnují jejich získání.

- [12] Úřední věstník L 336, 23.12.1994, str. 1
- [13] Česká verze:
<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0048:CS:HTML>
- [14] Úřední věstník L 123, 27.04.2004, s. 11 - 17
<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004R0772:CS:HTML>
- [15] Čl. 1 (1) i) nařízením Komise (ES) č. 772/2004 zní:
"know-how" rozumí soubor nepatentovaných praktických znalostí, které jsou získány zkušenostmi a pokusy a
i) které jsou tajné, to znamená, že nejsou všeobecně známé a nejsou snadno přístupné,
ii) které jsou podstatné, to znamená, že jsou důležité a užitečné pro výrobu smluvních výrobků, a
iii) které jsou identifikované, to znamená, že jsou dostatečně srozumitelným způsobem popsány, takže lze prověřit, zda splňují kritéria tajnosti a podstatnosti
- [16] Rouček, F. - Sedláček, J.: *Komentář k o.z.o., Hmotné a nehmotné věci (946/1811 Sb. § 292)*, 1.1.1935
- [17] <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=40461>
- [18] Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol.: *Občanský zákoník, Komentář*, 9. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, str. 401
- [19] Pelikánová, I.: *Exkurs o konkurenčních doložkách, komentář k § 51* in *Komentář k obchodnímu zákoníku*, 1. díl, 4. vyd., Praha: ASPI Publishing, 2004
- [20] Long, D, E. - D'Amato, A.: *A Coursebook in International Intellectual Property*, West Group 2000, str. 3
- [21] Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25.5.2001, č.j. Ca 189/2000-27
- [22] § 21 (1) zákona č. 527/1990 Sb. o vynálezech a zlepšovacích návrzích
- [23] Eliáš, K.: *Kurs obchodního práva. Úvodní a obecná část. Soutěžní právo*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995, str. 137
- [24] Viz poznámka [21]
- [25] Skála, K.: *Nekalá soutěž: Obsah, Vztah k 111/1927 Sb.*, Publikovaný názor, vydaný dne 1.1.1927 (ASPI)
- [26] Mezi nejstarší mezinárodní smlouvy, které tak či onak operují s pojmem know-how, patří např. tzv. Londýnská dohoda o německých patentech z roku 1946 publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 75/1947 Sb. V současné době se pojem know-how objevuje zejména v mezinárodních smlouvách o podpoře a vzájemné ochraně investic, která uzavírala již začátkem 90. let tehdejší ČSFR a po rozpadu federace pak jednotlivé samostatné republiky.
- [27] Srov. Hendrych, D. a kol.: *Právníký slovník*, 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001
- [28] Bartošíková, M. in Štenglová, L, Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*, 9. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, str. 53
- [29] Dědič, J. a kol.: *Komentář k obchodnímu zákoníku*, 1, vydání, Praha: Polygon. 2002, str. 119

dání.

05

dce

- [30] Pelikánová, I.: *Komentář k § 18 in Komentář k obchodnímu zákoníku*, 1. díl, 4. vyd., Praha: ASPI Publishing, 2004
- [31] Eliáš, K.: *Kurs obchodního práva. Úvodní a obecná část. Soutěžní právo*, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 135
- [32] Hajn, P.: *Obchodní zákoník s komentářem*, 1. díl, Praha: CODEX, 2000, str. 61
- [33] Pelikánová, I.: *Komentář k obchodnímu zákoníku*, 1. díl, 4. vyd., Praha: ASPI Publishing, 2004, str. 407 a násl.
- [34] Dědič, J. a kol.: *Komentář k obchodnímu zákoníku*, 1, vydání, Praha: Polygon. 2002, str. 119
- [35] Eliáš, K.: *Vklady do obchodních společností*, Právník, č. 5/1995, str. 39
- [36] Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25.5.2001, č.j. Ca 189/2000-27
- [37] R 23/1999 (tr.), publikované též v Právních rozhledech č. 8/1998, str. 416
- [38] Čermák, K.: *Prosazování práv k duševnímu vlastnictví v ČR*, Právní rádce 2005, http://pravniradce.ihned.cz/1-10077440-15685640-F00000_d-f7
- [39] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 652/2001, ze dne 18.9.2002
- [40] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. I. Odon 45/97, ze dne 25. 3. 1998
- [41] Viz poznámka k [39]
- [42] Viz poznámka k [38]
- [43] OP 7/2002, s. 20
- [44] Tamtéž.
- [45] OP 8/1996, s. 375:
- [46] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 1994 č.j. 3 Cmo 406/94
- [47] Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 8.1999 č.j. C.R3 Cmo
- [48] Viz poznámka [39]
- [49] Viz poznámka [22]
- [50] <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=40461>
- [51] Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti
- [52] Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (UWG), platný od 8. 7. 2004
- [53] <http://www.jurawelt.com/aufsaeetze/straf/7766>
- [54] § 17 UWG: Verrat von Geschäfts- und Betriebsgeheimnissen

(1) Wer als eine bei einem Unternehmen beschäftigte Person ein Geschäfts- oder Betriebsgeheimnis, das ihr im Rahmen des Dienstverhältnisses anvertraut worden oder zugänglich geworden ist, während der Geltungsdauer des Dienstverhältnisses unbefugt an jemand zu Zwecken des Wettbewerbs, aus Eigennutz, zugunsten eines Dritten oder in der Absicht, dem Inhaber des Unternehmens Schaden zuzufügen, mitteilt, wird mit Freiheitsstrafe bis zu drei Jahren oder mit Geldstrafe bestraft.

- (2) Ebenso wird bestraft, wer zu Zwecken des Wettbewerbs, aus Eigennutz, zugunsten eines Dritten oder in der Absicht, dem Inhaber des Unternehmens Schaden zuzufügen,
1. sich ein Geschäfts- oder Betriebsgeheimnis durch
 - a) Anwendung technischer Mittel
 - b) Herstellung einer verkörperten Wiedergabe des Geheimnisses oder
 - c) Wegnahme einer Sache, in der das Geheimnis verkörpert ist, unbefugt verschafft oder sichert oder
 2. ein Geschäfts- oder Betriebsgeheimnis, das er durch eine der in Absatz 1 bezeichneten Mitteilungen oder durch eine eigene oder fremde Handlung nach Nummer 1 erlangt oder sich sonst unbefugt verschafft oder gesichert hat, unbefugt verwertet oder jemandem mitteilt.
- (3) Der Versuch ist strafbar.
- (4) In besonders schweren Fällen ist die Strafe Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder Geldstrafe. Ein besonders schwerer Fall liegt in der Regel vor, wenn der Täter
1. gewerbsmäßig handelt
 2. bei der Mitteilung weiß, dass das Geheimnis im Ausland verwertet werden soll, oder
 3. eine Verwertung nach Absatz 2 Nr. 2 im Ausland selbst vornimmt.
- (5) Die Tat wird nur auf Antrag verfolgt, es sei denn, dass die Strafverfolgungsbehörde wegen des besonderen öffentlichen Interesses an der Strafverfolgung ein Einschreiten von Amts wegen für erforderlich hält.
- (6) § 5 Nr. 7 StGB gilt entsprechend.

<http://www.aufrecht.de/3319.html>

- [55] The Economic Espionage Act of 1996 (18 U.S.C., Sections 1831 to 1839)
- [56] R. Mark Halligan, Esq.: *The Theft of Trade Secret in Now a Federal Crime*, www.rmarkhalligan.com
- [57] The Trade Secret Office, Inc., <http://www.thetso.com>
- [58] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.4.1998 (Sb. NS 99, 4: 169)
- [59] Nesnídal, J.: *Zneužití informace – insider trading*, Ekonom č. 15/1997, str. 64
- [60] Štenglová, I., Drápal, L., Púry, F., Korbel, F.: *Obchodní tajemství, Praktická příručka*, Linde Praha, a.s., 2005 str. 82
- [61] Tamtéž, str. 83
- [62] Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti
- [63] Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky 5 Tz 19/98, publikované v Soudních rozhodnutích č. 8/1998, str. 209
- [64] Šámal, P. a kol.: *Trestní řád, Komentář*, II. díl, 5, vydání, Praha: C. H. Beck, 2005, str. 1536
- [65] IV. ÚS 528/98 (Sb.n.u.US Svazek č.13 Usnesení č.25 str.477)
- [66] Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25.5.2001, č.j. Ca 189/2000-27
- [67] Korbel, F. et al.: *Právo na informace. Komentář*, Praha: Linde a.s., 2004 s. 69
- [68] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. prosince 2004, sp. zn. 7 A 118/2002-37
- [69] Štenglová, I., Drápal, L., Púry, F., Korbel, F.: *Obchodní tajemství, Praktická příručka*, Linde Praha, a.s., 2005 str. 135
- [70] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. října 2003, sp. zn. 5 A 119/01, publikovaném ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. 1/2004, str. 71

- [71] Usnesení vlády ČR č. 875 ze dne 6.9.2000 o Metodickém pokynu ke sjednocení postupu orgánů veřejné správy při zajištění práva fyzických a právnických osob na poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, příloha č. 1 lání.
- [72] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. prosince 2004, sp. zn. 7 A 118/2002-37
- [73] Nález Ústavního soudu ze dne 27. února 2003, sp. zn. III. ÚS 686/02, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek č. 27, nález č. 30 na str. 257
- [74] Dědič, J. a kol.: *Komentář k obchodnímu zákoníku*, 1, vydání, Praha: Polygon, 2002, str. 1801 5
- [75] Bartošiková, M.: *Povinnost a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností*, Obchodní právo č. 11/1998 str. 2 lce
- [76] Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. ledna 2002, sp. zn. 29 Odo 400/2001-130
- [77] Skála, K.: *Nekalá soutěž: Obsah, Vztah k 111/1927 Sb.*, Publikovaný názor, vydaný dne 1.1.1927 (ASPI)
- [78] Štenglová, I., Drápal, L., Púry, F., Korbel, F.: *Obchodní tajemství, Praktická příručka*, Linde Praha, a.s., 2005 str. 47
- [79] Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. února 2005, sp.zn.21 Cdo 1874/2004
- [80] Zrutzký, J.: *Porušení pracovní kázně – Rozvázání pracovního poměru*, Právní rádce č. 5/2000, str. 16
- [81] Soudní rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, č. 11/2002, str. 30
- [82] Pokorná, J. – Večerková, E.: *K zákazu konkurenčního jednání v obchodních společnostech – Nekaloutsěžní jednání*, Právní rozhledy č. 12/1997, str. 60
- [83] Nález Ústavního soudu, č. II. ÚS 192/95 (Sb.n.u.US Svazek č.4, Nález č.73, str.197)
- [84] Pelikánová, I.: *Komentář k § 51, Exkurs o konkurenčních doložkách* in *Komentář k obchodnímu zákoníku*, 1. díl, 4. vyd., Praha: ASPI Publishing, 2004
- [85] Partay, J.: *Válka soudů*, Soudní rozhledy č. 7/2000, str. 193
- [86] Rámiš, V.: *Konkurenční doložka po novele zákoníku práce*, Právní rozhledy č. 14/2004 <http://www.ipravnik.cz/ipravnik/ipravnik.nsf/0/4933A569CE0C100FC1256F6600498737>
- [87] § 29a ZPr zní:
- (1) Zaměstnavatel může se zaměstnancem uzavřít dohodu, kterou se zaměstnanec zavazuje, že se po určitou dobu po skončení pracovního poměru, nejdéle však po dobu jednoho roku, zdrží výkonu výdělečné činnosti, která by byla předmětem činnosti zaměstnavatele nebo která by měla vůči němu soutěžní povahu.
 - (2) Zaměstnavatel se v dohodě podle odstavce 1 zaváže, že zaměstnanci poskytne přiměřené peněžité vyrovnání, nejméně ve výši průměrného měsíčního výdělku, za každý měsíc plnění závazku. Peněžité vyrovnání je splatné pozadu za měsíční období.
 - (3) Dohodu podle odstavce 1 může zaměstnavatel se zaměstnancem uzavřít, jestliže to lze od zaměstnance spravedlivě požadovat s ohledem na povahu informací, poznatků, znalostí pracovních a technologických postupů, které získal v pracovním poměru u zaměstnavatele a jejichž využití při činnosti uvedené v odstavci 1 by mohlo zaměstnavateli závažným způsobem ztížit jeho činnost; jestliže byla se zaměstnancem sjednána zkušební doba (§ 31), lze dohodu uzavřít nejdříve po uplynutí zkušební doby, jinak je neplatná.
 - (4) V dohodě podle odstavce 1 může být sjednána peněžitá částka, kterou je zaměstnanec povinen zaměstnavateli zaplatit, jestliže závazek poruší. Zaplacením peněžité částky závazek zaměstnance zaniká. Výše peněžité částky musí být přiměřená povaze a významu podmínek uvedených v odstavci 3.

- (5) Zaměstnavatel může od dohody odstoupit pouze po dobu trvání pracovního poměru zaměstnance.
(6) Zaměstnanec může dohodu vypovědět, jestliže mu zaměstnavatel nevyplatil peněžité vyrovnání (nebo jeho část) za příslušný měsíc do 15 dnů po uplynutí jeho splatnosti; dohoda zaniká prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po doručení výpovědi.
(7) Dohoda podle odstavců 1 a 2 musí být uzavřena písemně, jinak je neplatná; to platí obdobně pro odstoupení od dohody a pro výpověď dohody podle odstavců 5 a 6.

- [88] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1681/2002, ze dne 5.2.2003 04
[89] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 248/2005, ze dne 25.10.2005 2005
[90] Rámiš, V.: *Konkurenční doložka po novele zákoníku práce*, Právní rozhledy č. 14/2004
<http://www.ipravnik.cz/ipravnik/ipravnik.nsf/0/4933A569CE0C100FC1256F6600498737> rádce

9

7.2 Literatura

- Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., Mazanec, M.: *Občanský soudní řád, Komentář*, I. díl, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003
- Čermák, K.: *Prosazování práv k duševnímu vlastnictví v ČR*, Právní rádce 2005, http://pravniradce.ihned.cz/1-10077440-15685640-F00000_d-f7
- Dědič, J. a kol.: *Komentář k obchodnímu zákoníku*, 1, vydání, Praha: Polygon, 2002
- Eliáš, K.: *K některým sporným otázkám souvisejícím s vklady do obchodních společností*, Právní praxe v podnikání č. 4/1996, str. 1
- Eliáš, K a kol.: *Kurs obchodního práva, Obchodní závazky, Cenné papíry*, C. H. BECK Praha, 1996
- Eliáš, K.: *Kurs obchodního práva. Úvodní a obecná část. Soutěžní právo*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995
- Eliáš, K.: *Vklady do obchodních společností*, Právník č. 5/1994, str. 39
- Hajn, P.: *Obchodní zákoník s komentářem*, 1. díl, Praha: CODEX, 2000
- Hajn, P. *Právo nekalé soutěže*. Brno, Masarykova univerzita, Právní fakulta, 1994
- Hajn, P.: *Předběžné opatření ve sporech z nekalé soutěže*, Právní rozhledy č. 10/1994
- Horáček, R., Čada, K., Hajn, P.: *Práva k průmyslovému vlastnictví*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005
- Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol.: *Občanský zákoník, Komentář*, 9. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004
- Kalenská, M.: *Zákaz konkurenčního jednání v pracovní smlouvě*, Bulletin advokacie č. 1/2000, str. 25
- Korbel, F. et al.: *Právo na informace. Komentář*, Praha. Linde a.s., 2004, str. 69
- Kupka, P.: *Právní prostředky ochrany průmyslového vlastnictví*, Právní rádce 2003, http://pravniradce.ihned.cz/toISO-8859-2/1-10078240-12894830-F00000_detail-47
- Lisse, L., *Know-how v českém právním řádu*, Právní rozhledy 10/2003, www.ipravnik.cz
- Long, D, E. - D'Amato, A.: *A Coursebook in International Intellectual Property*, West Group 2000
- Long, D, E. - D'Amato, A.: *Documents Supplement to a Coursebook in International Intellectual Property*, West Group 2002
- Long, D, E. - D'Amato, A.: *Supplement to a Coursebook in International Intellectual Property*, West Group 2002
- Marek, K.: *Licenční smlouva k předmětům průmyslového vlastnictví*, Právní rádce č. 4/1997
- Munková, J.: *Případy nekalé soutěže – Zneužití obchodního tajemství*, Bulletin advokacie č. 1/1998, str. 25
- Pelikánová, I.: *Komentář k obchodnímu zákoníku*, 1. díl, 4. vyd., Praha: ASPI Publishing, 2004
- Rubek, J.: *Komentář k trestnímu zákonu. Hospodářské trestné činy*, ASPI, 1997
- Sparfeldová, S.: *Nekalá soutěž v německém právu*, Bulletin advokacie č. 1/1999, str. 85
- Šámal, P. a kol.: *Trestní řád, Komentář*, II. díl, 5. vydání, Praha: C. H. Beck, 2005
- Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Púry, F.: *Trestní řád, Komentář*, 4. vydání. II. díl. Praha: C. H. Beck, 2002

Šámal, P., Púry, F., Sokolář, A., Štenglová, I.: *Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001

Šindler, P.: *Tiché společenství - dosud málo používaná forma podnikání*, Právní fórum č. 7/1997

Štenglová, L., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*, 9. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004

Štenglová, I., Drápal, L., Púry, F., Korbel, F.: *Obchodní tajemství, Praktická příručka*, Linde Praha, a.s., 2005

Telec, I.: *O nehmotných statcích a duševním vlastnictví*, Právní rádce č. 11/1997

Telec, I. - Tůma, P.: *Přehled práva duševního vlastnictví a jeho právní ochrana v České republice*, Právní rádce č. 2/2004

<http://pravniradce.ihned.cz/prirucka>

Teryngel, J.: *Právní ochrana tajemství v hospodářské a obchodní scéně*, Právo a podnikání č. 1/1992, str. 9